

ปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในเขตปริมณฑล
และในสวนภูมิภาค

นางสาว พิมพ์อาภา พันธุ์ลี

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาประชากรศาสตร์

วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2544

ISBN 974-03-0593-8

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

FACTORS AFFECTING INTENTION TO OUT-MIGRATE FROM CONGESTED
AREAS IN THE VICINITY OF BANGKOK METROPOLIS
AND IN PROVINCIAL TOWNS

Miss Pimapa Puntulee

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Demography

College of Population Studies

Chulalongkorn University

Academic Year 2001

ISBN 974-03-0593-8

พิมพ์อาภา พันธุลี : ปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในเขตปริมณฑล และในส่นภูมิภาค (FACTORS AFFECTING INTENTION TO OUT-MIGRATE FROM CONGESTED AREAS IN THE VICINITY OF BANGKOK METROPOLIS AND IN PROVINCIAL TOWNS) อาจารย์ที่ปรึกษา : รศ.ดร. เพ็ญพร วีระสวัสดิ์, 130 หน้า ISBN 974-03-0593-8

วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในเขตปริมณฑลและชุมชนแออัดในส่นภูมิภาค และเพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในเขตปริมณฑลและชุมชนแออัดในส่นภูมิภาค ข้อมูลที่ใช้มาจาก “โครงการสำรวจลักษณะทางประชากรและสังคมของชุมชนแออัดในปริมณฑลและภูมิภาค พ.ศ. 2541” ซึ่งดำเนินการโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ หน่วยตัวอย่างที่ศึกษาคือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดในเขตปริมณฑลที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 4,713 ราย และผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดในส่นภูมิภาคที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 9,650 ราย

การศึกษาค้นคว้าพบว่า 1 ใน 4 ของกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่ตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในเขตปริมณฑล ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบหลายตัวแปรด้วยการถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอนพบว่าตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเรียงตามลำดับความสำคัญได้แก่ การมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด การมีชื่อในทะเบียนบ้าน ความถาวรของที่อยู่อาศัย และอาชีพ โดยตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัวสามารถอธิบายการแปรผันของความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้ร้อยละ 12.9

สำหรับในส่นภูมิภาคพบว่า 1 ใน 10 ของกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่ตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบหลายตัวแปรด้วยการถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอน พบว่าตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเรียงตามลำดับความสำคัญได้แก่ การมีชื่อในทะเบียนบ้าน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด ความสะดวกของสาธารณูปโภค การมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย ความถาวรของที่อยู่อาศัย จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และสถานภาพสมรส โดยตัวแปรอิสระทั้ง 7 ตัวสามารถอธิบายการแปรผันของความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้ร้อยละ 7.8

ภาควิชา	วิทยาลัยประชากรศาสตร์	ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชา	ประชากรศาสตร์	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา	2544	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4187057451 : MAJOR DEMOGRAPHY

KEY WORD: INTENTION / TO MIGRATE / CONGESTED AREAS

PIMAPA PUNNTULEE : FACTORS AFFECTING INTENTION TO OUT-MIGRATE FROM CONGESTED AREAS IN THE VICINITY OF BANGKOK METROPOLIS AND IN PROVINCIAL TOWNS . THESIS ADVISOR; ASSC. PROF. PENPORN TIRASAWAT, Ph.D. 130 PP. ISBN 974-03-0593-8

The study aims to investigate factors affecting intention to out-migrate from congested areas in the vicinity of Bangkok Metropolis and in provincial towns. The analysis is based on data from "1998 Demographic Survey of Population in Congested Communities of the Vicinity of Bangkok Metropolis and Provincial Towns" conducted by the National Statistical Office. The sample includes 4,713 respondents aged 15 years and over who lived in congested areas in the vicinity of Bangkok Metropolis and 9,650 of those who lived in congested areas in provincial towns.

One-fourth of the respondents in the vicinity of Bangkok Metropolis intend to move out from their current place of residence . The result of the stepwise logistic regression reveals that the independent variables related to intention to out-migrate from congested areas in the vicinity of Bangkok Metropolis include home ownership, duration of stay in current congested area, household registration, construction materials and occupation. About thirteen percent of the variation in intention to out-migrate from congested areas could be explained by these independent variables.

For the provincial towns, only one-tenth of the respondents intend to move out from their current place of residence. The result of the stepwise logistic regression reveals that the independent variables related to intention to out-migrate from congested areas in provincial towns include household registration, duration of stay in current congested area, public facilities, home ownership, construction materials, household size and marital status. About eight percent of the variation in the intention to out-migrate from congested areas could be explained by these independent variables.

College of Population Studies

Student's signature.....

Field of study Demography

Advisor's signature.....

Academic year 2001

Co-advisor signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความสามารถของ รองศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญพร ธีระสวัสดิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้สละทั้งร่างกาย แรงใจ และเวลาอันมีค่าเพื่อตรวจสอบแก้ไข วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณสำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่ได้อนุเคราะห์ให้ใช้ข้อมูลจากโครงการสำรวจ ลักษณะทางประชากรและสังคมของชุมชนแออัดในปริมณฑลและภูมิภาค พ.ศ. 2541 กราบ ขอบพระคุณรองศาสตราจารย์สุนันทา สุวรรโณดม ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รอง ศาสตราจารย์ ดร. นภาพร ชโยวรรณ และรองศาสตราจารย์ ดร. วิไล วงศ์สืบชาติ กรรมการ วิทยานิพนธ์ที่ได้กรุณาให้คำชี้แนะที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ และขอขอบพระคุณ คณาจารย์วิทยาลัยประชากรศาสตร์ทุกท่าน ที่กรุณาให้ความรู้และอบรมสั่งสอนแก่ผู้วิจัยจนสำเร็จ การศึกษา

ขอขอบคุณคุณ พรทิพย์ ไสภณ ที่ช่วยประสานงานในการทำวิทยานิพนธ์ คุณชัยวิทย์ วรสุต ที่ช่วยเหลือด้านการใช้คอมพิวเตอร์ และคุณอารยา พชรบัณฑิต ที่ช่วยแนะนำรายละเอียดเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดกระทำข้อมูล นอกจากนี้ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ของวิทยาลัยประชากรศาสตร์ทุกท่าน และพี่ๆ เพื่อนๆ นิสิตประชากรศาสตร์ที่ให้ความช่วยเหลือเสมอมา

ท้ายสุดนี้ ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ คุณตา และคุณยายเป็นอย่างสูงที่สนับสนุน ให้ผู้วิจัยมีโอกาสเข้ารับการศึกษา ณ สถาบันแห่งนี้ อีกทั้งยังขอขอบคุณ อีบบและน้องป๋องที่เป็น กำลังใจให้ผู้วิจัยตลอดมา

สถาบันวิทยบริการ พิมพ์อาภา พันธุ์ลี
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	5
1.3 แนวคิดเชิงทฤษฎี.....	5
1.4 กรอบแนวความคิดของการศึกษา	9
1.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
1.6 สมมุติฐาน.....	27
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	28
บทที่	
2 ระเบียบวิธีวิจัย.....	30
2.1 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา.....	30
2.2 ขอบเขตของการศึกษา.....	33
2.3 ข้อจำกัดของข้อมูล	33
2.4 นิยามศัพท์	33
2.5 นิยามตัวแปร	34
2.6 เกณฑ์การให้คะแนน	38
2.7 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	40
2.8 ลักษณะทั่วไปของข้อมูล	40

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่	
3 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	54
3.1 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ	55
3.2 การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก	57
3.3 สรุปผลการวิเคราะห์.....	90
บทที่	
4 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ.....	96
4.1 สรุปผลการศึกษา.....	97
4.2 ข้อเสนอแนะ.....	99
รายการอ้างอิง.....	102
ภาคผนวก	111
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	130

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่

1.	จำนวนชุมชนแออัดและจำนวนครัวเรือนที่ตกเป็นตัวอย่าง.....	32
2.	คุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างในเขตปริมณฑลและในส่วนภูมิภาค.....	41
3.	สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระในเขตปริมณฑล	58
4.	สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระในส่วนภูมิภาค.....	59
5.	การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทางตรงทั้งก่อนและหลังควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ และการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอนของความตั้งใจย้ายถิ่นออกจาก ชุมชนแออัดในเขตปริมณฑล	61
6.	การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทางตรงทั้งก่อนและหลังควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ และการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอนของความตั้งใจย้ายถิ่นออกจาก ชุมชนแออัดในส่วนภูมิภาค.....	66

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการประเมินแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 และฉบับที่ 2 พบว่าประเทศไทยมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น อันเนื่องมาจากรัฐบาลมุ่งเน้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการเพิ่มผลผลิตเป็นหลักโดยเฉพาะในเขตเมือง ดังนั้น จึงพบว่าความเจริญกระจุกตัวอยู่ในเขตเมืองเท่านั้นไม่ว่าจะเป็นกรุงเทพมหานครหรือเมืองหลักต่างๆ ในแต่ละภูมิภาค ส่วนในชนบทกลับไม่ได้รับการพัฒนาทางเศรษฐกิจเท่าที่ควร ส่งผลให้มีประชากรจำนวนมากย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมือง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2504: 7-8; 2510: 34-37) ถึงแม้ต่อมาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 และฉบับที่ 4 ได้มีการกระจายการสร้างงานออกสู่ส่วนภูมิภาคมากขึ้น โดยเฉพาะในเขตชนบท เพื่อดึงดูดไม่ให้ประชากรย้ายถิ่นออกจากเขตชนบท แต่อย่างไรก็ตามปัญหาการย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองก็ยังคงมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครจนกลายเป็นเอกนครของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2515: 185; 2520: 104-107)

ดังนั้น ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 จึงได้พยายามลดการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครและเมืองหลักต่างๆ โดยมีนโยบายแก้ปัญหาความยากจนในชนบทเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2525: 175-191) จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 ก็ยังคงเน้นการพัฒนาชนบทต่อไป เพื่อลดปัจจัยผลักดันไม่ให้ประชากรย้ายถิ่นออกจากชนบท โดยคาดว่าจะสามารถลดการย้ายถิ่นจากชนบทเข้าสู่เขตเมืองโดยเฉพาะกรุงเทพมหานครได้บางส่วน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2530: 311-319) ส่วนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 เน้นการสร้างงานในชนบทเพื่อให้ชาวชนบทมีงานทำมากขึ้น เป็นผลให้การย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครเริ่มชะลอลง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2535: 165) และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ยังคงเน้นการจำกัดการย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองเพื่อลดปัญหาที่อาจตามมา โดยพยายามกระจายบริการทางสังคมให้มีคุณภาพและเน้นการพัฒนาทักษะให้คนในชนบทสามารถประกอบอาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในแต่ละพื้นที่อีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2540: 80-91)

อย่างไรก็ตามการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมดังกล่าวก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งนี้พิจารณาได้จากระดับความเป็นเมืองที่เพิ่มขึ้นจากข้อมูลทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2527 ที่พบว่าประเทศไทยมีระดับความเป็นเมืองเท่ากับร้อยละ 17.6 โดยภาคกลาง ยกเว้น กรุงเทพมหานคร มีระดับความเป็นเมืองร้อยละ 38.5 ส่วนภาคใต้มีระดับความเป็นเมืองร้อยละ 12.5 (สถาบันประชากรศาสตร์, 2527: 1) ระดับความเป็นเมืองได้เพิ่มขึ้นโดยลำดับและพบว่าในปี พ.ศ. 2541 ประเทศไทยมีระดับความเป็นเมืองถึงร้อยละ 18.6 โดยเฉพาะภาคกลาง ยกเว้น กรุงเทพมหานคร มีระดับความเป็นเมืองเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 40.0 ส่วนภาคใต้ก็มีระดับความเป็นเมืองเพิ่มขึ้นเช่นกันเป็นร้อยละ 14.2 (วิทยาลัยประชากรศาสตร์, 2541: 1) จากข้อมูลข้างต้นถึงแม้ระดับความเป็นเมืองจะเพิ่มขึ้นไม่มากอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการตกหล่นในขั้นตอนการจแนับประชากรที่อาศัยในเขตเมือง แต่อย่างไรก็ตามระดับความเป็นเมืองที่เพิ่มขึ้นนี้ส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ประชากรย้ายถิ่นจากเขตชนบทเข้าสู่เขตเมืองเป็นจำนวนมากเพื่อหางานทำ ซึ่งเป็นผลมาจากในเขตชนบทมีอัตราการจ้างงานที่ต่ำกว่าในเขตเมืองและความแตกต่างในเรื่องรายได้ระหว่างเขตเมืองกับเขตชนบท อีกทั้งประชากรยังได้รับปัจจัยผลักดันจากเขตชนบทคือ การขาดแคลนพื้นที่ทำกินในชนบท ปัญหาถูกกดราคาพืชผลส่งผลให้มีรายได้น้อย แรงงานส่วนเกิน และสภาพความเป็นอยู่ที่ยากจน นอกจากนี้ ยังต้องประสบกับปัญหาภัยธรรมชาติอีกด้วย (สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย, 2534: 3)

เมื่อประชากรย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองเพิ่มขึ้นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านขนาดของประชากร และด้านโครงสร้างอายุของประชากร ส่งผลให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างประชากรกับทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นและยังก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา (พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ, 2529: 89-95) เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาการจราจร ปัญหาชุมชนแออัด ปัญหาการว่างงาน ปัญหาทางสาธารณสุขเป็นต้น (ศรัณยา อุฬารศิลป์, 2534: 1)

เนื่องจากประชากรที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองส่วนใหญ่เป็นประชากรที่มีการศึกษาต่ำ มีรายได้ต่ำ และไม่มีความสามารถเฉพาะทางในการประกอบอาชีพ ประกอบกับที่ดินในเขตเมืองมีราคาสูงมาก ส่งผลให้ผู้ย้ายถิ่นไม่สามารถเข้าถึงที่อยู่อาศัยที่ถูกต้องตามกฎหมายได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเข้าไปอาศัยอยู่ในที่อยู่อาศัยที่ต่ำกว่ามาตรฐาน (จิตรประภา ไททวยวันศิริ, 2537: 7) และปลูกสร้างบ้านเรือนแบบง่ายๆ โดยใช้ไม้อัด เศษไม้ หรือผ้าพลาสติก เป็นต้น ส่วนด้านความเป็นอยู่พบว่าความเป็นอยู่ของครอบครัวอยู่ในระดับต่ำกว่ามาตรฐาน อาศัยรวมกันอยู่อย่างหนาแน่นแออัด ยัดเยียดผิดสุขลักษณะอนามัยซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพ มีน้ำขัง และสภาพของชุมชนขาดความเป็นระเบียบ การรวมตัวกันลักษณะนี้เรียกว่า “ชุมชนแออัด” (สำนักงานการเคหะแห่งชาติ,

2540: 7) นอกจากนี้ ยังพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในชุมชนแออัดเดียวกันจะใกล้ชิดกันมาก และมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันค่อนข้างสูง เนื่องจากต้องร่วมกันต่อสู้เพื่อให้ชุมชนรอดพ้นจากการถูกไล่ที่ และยังพบอีกว่าชุมชนแออัดในปัจจุบันยังมีลักษณะพิเศษอีกประการหนึ่งคือ เป็นชุมชนที่ได้รับการดูแลช่วยเหลือจากหน่วยราชการหรือองค์กรเอกชน เช่น กองสังคมนสงเคราะห์ การเคหะแห่งชาติ และมูลนิธิบางแห่งให้มีการจัดระเบียบชุมชนและก่อตั้งองค์กรขึ้นช่วยเหลือตนเอง ตลอดจนจัดหาวัสดุอุปกรณ์และบริการบางอย่างให้เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ลักษณะความช่วยเหลือเช่นนี้ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับชุมชนเหนียวแน่นยิ่งขึ้นและอาจทำให้เกิดการขยายตัวของชุมชนแออัดมากขึ้นได้ (อติทยา นवलศรี, 2528: 2) ซึ่งการขยายตัวของชุมชนแออัดนี้เองที่เป็นต้นเหตุของปัญหาอื่นๆ ตามมา เช่น ปัญหาเด็กขาดการศึกษา ปัญหาการขยายตัวของชุมชนแออัด ปัญหาการขาดแคลนสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ปัญหาด้านสุขภาพอนามัยของผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด และปัญหาความยากจน เป็นต้น นอกจากนี้ การขยายตัวของชุมชนแออัดยังมีผลต่อความเจริญเติบโตของเมือง ได้แก่ การพัฒนาเมืองต่างๆ การขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม และการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเล เป็นต้น ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะมีนโยบาย แผนปฏิบัติ และมาตรการที่จะจำกัดการเกิดและการขยายตัวของชุมชนแออัดแต่ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จ ชุมชนแออัดจึงเป็นเสมือนกระจกสะท้อนให้เห็นถึงความรุนแรงของปัญหาต่างๆ (จันทิมา ฉัตรชัยสิทธิกุล, 2529: 2) ฉะนั้น รัฐบาลจึงจำเป็นต้องให้ความสนใจปัญหาการขยายตัวของชุมชนแออัดให้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากปัญหาดังกล่าวสามารถส่งผลให้การพัฒนาประเทศด้านอื่นช้าลงด้วย

จากข้อมูลของการเคหะแห่งชาติ พบว่าในปี พ.ศ. 2538 มีประชากรอาศัยอยู่ในเขตเมืองของจังหวัดในเขตปริมณฑลประมาณ 2 ล้านคนหรือร้อยละ 60.7 ของประชากรทั้งหมดในเขตดังกล่าว ในจำนวนนี้ร้อยละ 22.1 เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด โดยจังหวัดสมุทรปราการเป็นจังหวัดที่มีประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดมากที่สุด คือร้อยละ 39.6 รองลงไปคือจังหวัดปทุมธานีมีประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดร้อยละ 27.7 จังหวัดสมุทรสาครมีประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดร้อยละ 26.6 จังหวัดนครปฐมมีประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดร้อยละ 19.2 และจังหวัดนนทบุรีมีประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดร้อยละ 5.8 ตามลำดับ นอกจากนี้ ยังพบว่าในเขตปริมณฑลมีจำนวนครัวเรือนในชุมชนแออัดทั้งสิ้น 89,380 ครัวเรือน (สำนักงานการเคหะแห่งชาติ, 2540: 10) จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2543 การเคหะแห่งชาติได้ทำการสำรวจชุมชนแออัดอีกครั้ง และพบว่าจำนวนชุมชนแออัดในเขตปริมณฑล 384 ชุมชน มีจำนวนครัวเรือนเพิ่มมากขึ้นเป็น 154,178 ครัวเรือน โดยเป็นชุมชนแออัดในจังหวัดสมุทรปราการ 79 ชุมชน มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 54,378 ครัวเรือน ชุมชนแออัดในจังหวัดสมุทรสาคร 64 ชุมชน มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 48,329 ครัวเรือน ชุมชนแออัดในจังหวัดปทุมธานี 77 ชุมชน มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 26,555 ครัวเรือน ชุมชนแออัด

ในจังหวัดนนทบุรี 141 ชุมชน มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 22,500 ครัวเรือน และชุมชนแออัดในจังหวัด นครปฐม 23 ชุมชน มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 3,019 ครัวเรือน (สำนักงานการเคหะแห่งชาติ, 2543: อัดสำเนา)

สำหรับในส่วนภูมิภาค พบว่าจากการสำรวจในปี พ.ศ. 2534-2535 มีชุมชนแออัดใน 55 จังหวัดจากการสำรวจทั้งหมด 67 จังหวัด รวม 343 ชุมชน มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 47,396 ครัวเรือน และประชากร 224,892 คน และพบว่ามีจังหวัดที่ไม่พบชุมชนแออัด 12 จังหวัด คืออ่างทอง สิงห์บุรี แม่ฮ่องสอน ลำพูน น่าน แพร่ พะเยา ยะลา ชุมพร นครพนม มุกดาหาร และศรีสะเกษ (สำนักงานคณะกรรมการเผยแพร่และส่งเสริมงานพัฒนา, 2539: 100-101) หลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2537 ได้มีการสำรวจชุมชนแออัดอีกครั้งและพบว่ามีความหนาแน่นของชุมชนแออัดทั้งสิ้น 341 ชุมชน จาก 57 จังหวัด จำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 62,673 ครัวเรือน และมีประชากร 277,172 คน นอกจากนี้จากการสำรวจยังพบอีกว่าจังหวัดเชียงใหม่มีชุมชนแออัดมากถึง 58 ชุมชน มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 6,730 ครัวเรือน และจังหวัดขอนแก่นมีชุมชนแออัดทั้งสิ้น 11 ชุมชน มีประชากรในชุมชนแออัด 9,413 คน (อศิน ทรัพย์พัฒน์, 2542: 77,134-135) อย่างไรก็ตามการที่จำนวนชุมชนแออัดในส่วนภูมิภาคของการสำรวจทั้ง 2 ครั้งแตกต่างกันไม่มากนัก น่าจะเป็นผลมาจากการให้ความหมายหรือ คำจำกัดความของชุมชนแออัดที่แตกต่างกันในการทำการสำรวจแต่ละครั้ง (สำนักงานการเคหะแห่งชาติ, 2540: 22)

การเกิดชุมชนแออัดเป็นปรากฏการณ์หนึ่งที่มีสัมพันธ์กับการย้ายถิ่นจากเขตชนบทเข้าสู่เขต เมืองที่มากขึ้นไป ซึ่งอาจเกิดจากการได้รับปัจจัยดึงดูดจากท้องถิ่นปลายทางหรือการได้รับปัจจัย ผลักดันจากท้องถิ่นต้นทางเป็นสำคัญ โดยพบว่าประชากรที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มี รายได้น้อย ชาติที่ด้อยกว่า มีสภาพความเป็นอยู่ที่ยากจนและขาดแคลน ด้วยเหตุนี้ จึงมีประชากร จำนวนมากที่ต้องการแสวงหาการดำรงชีวิตที่ดีกว่าเดิม โดยหวังว่าการย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองจะ ส่งผลให้มีงานทำและมีรายได้ที่เพียงพอสำหรับครอบครัว ถึงแม้การเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชน แออัดนั้นจะต้องทนต่อสภาพความเป็นอยู่ที่เสื่อมโทรมและมีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดี แต่ชุมชนแออัดก็ สามารถอำนวยความสะดวกในเรื่องที่อยู่อาศัยที่มีราคาถูกและใกล้แหล่งงาน อย่างไรก็ตาม ยังมีประชากรบางส่วนที่เข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดแล้วไม่สามารถทนต่อสภาพความเป็นอยู่ที่ เสื่อมโทรม ปัญหาทางสังคม และการบริการทางด้านสาธารณูปโภคที่มีไม่เพียงพอ อีกทั้งยังไม่ได้ รับ รายได้ตามที่มุ่งหวังส่งผลให้มีความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด ฉะนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงเน้น ที่จะศึกษาถึงปัจจัยต่างๆ ที่น่าจะมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดทั้งในเขตปริมณฑล และในส่วนภูมิภาคเพื่อจะได้ทราบถึงความแตกต่างของปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจาก

ชุมชนแออัดของประชากรในพื้นที่ทั้ง 2 ประเภทนี้ และเหตุที่สนใจที่จะศึกษาทั้งในเขตปริมณฑลและในส่วนภูมิภาคนี้ เนื่องจากปัญหาชุมชนแออัดในเขตปริมณฑลซึ่งมีพื้นที่ติดต่อกับกรุงเทพมหานครมีความรุนแรงไม่แตกต่างจากในกรุงเทพมหานครมากนัก ซึ่งเป็นผลมาจากการคมนาคมที่สะดวกสบายทำให้การกระจายความเจริญจากกรุงเทพมหานครเข้าสู่เขตปริมณฑลเป็นไปได้ง่ายส่งผลให้มีชุมชนแออัดเกิดขึ้นมากตามไปด้วย สำหรับในส่วนภูมิกษณาค้นถึงแม้จำนวนชุมชนแออัดยังมีไม่มากเท่ากับในเขตปริมณฑลและปัญหาชุมชนแออัดก็ยังไม่รุนแรงมากนัก แต่อย่างไรก็ตามควรมีการวางแผนรองรับเพื่อเป็นแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาชุมชนแออัดที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในเขตปริมณฑลและชุมชนแออัดในส่วนภูมิภาค
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในเขตปริมณฑลและชุมชนแออัดในส่วนภูมิภาค

1.3 แนวคิดเชิงทฤษฎี

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้นำทฤษฎีเกี่ยวกับการย้ายถิ่นและแนวคิดเชิงจิตวิทยาสังคมมาปรับใช้เพื่อเป็นแนวทางในการอธิบายถึงปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่น ซึ่งพบว่าแนวคิดเชิงทฤษฎีที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ทฤษฎีการย้ายถิ่นของลี (Lee, 1966 : 47-57) และแนวคิดเรื่องความต้องการย้ายถิ่นเมื่อโอกาสเอื้ออำนวยของอะบรัมส์ (Abrams, 1970: 286) แนวคิดเหล่านี้มีรายละเอียดดังนี้

1.3.1 ทฤษฎีการย้ายถิ่นของลี

ทฤษฎีการย้ายถิ่นของลี (Lee, 1966: 47-57) เป็นทฤษฎีที่พัฒนามาจาก “กฎแห่งการย้ายถิ่น” ของราเวนสไตน์ (Ravenstein, 1889: 167-235) ดังนั้น สาธารณะในทฤษฎีการย้ายถิ่นของลีจึงมีทั้งส่วนที่สอดคล้องกับกฎแห่งการย้ายถิ่นของราเวนสไตน์และส่วนที่ลีพัฒนาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ โดยสรุปแล้วทฤษฎีของลีพิจารณาว่ามีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นอยู่ 4 ปัจจัย คือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นต้นทาง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นปลายทาง อุปสรรคที่แทรกอยู่ระหว่างท้องถิ่นต้นทางกับท้องถิ่นปลายทาง และปัจจัยส่วนบุคคล สำหรับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นต้นทางและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นปลายทางนั้น ลีอธิบายว่าในแต่ละพื้นที่มีสิ่งต่างๆ ที่เป็นปัจจัยดึงดูดให้คนย้ายถิ่นเข้าไปอาศัยอยู่ ขณะเดียวกันพื้นที่นั้นก็ยังมีสิ่งต่างๆ ที่เป็นปัจจัยผลักดันให้คนย้ายถิ่นออกจาก

เขตพื้นที้นั้นด้วย ไม่ว่าจะเป็ ความล้มเหลวในการทำมาหากิน การไม่มีที่ดินทำกิน น้ำท่วม ความยากจน และการว่างงาน เป็นต้น โดยปัจจัยที่ส่งผลดีต่อบางคนอาจไม่ส่งผลดีต่อคนอื่น ดังนั้น จึงพบว่าปัจจัยเดียวกันจะส่งผลต่อบุคคลแต่ละคนไม่เหมือนกัน ในส่วนของอุปสรรคที่แทรกอยู่ระหว่างท้องถิ่นต้นทางกับท้องถิ่นปลายทางนั้น ลีอธิบายว่าเป็นอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างท้องถิ่นต้นทางกับท้องถิ่นปลายทาง ตั้งแต่กระบวนการเดินทาง เช่น ค่าใช้จ่าย ระยะเวลา หรือขั้นตอนต่างๆ ที่ต้องผ่านจากท้องถิ่นต้นทางไปสู่ท้องถิ่นปลายทาง และการตัดสินใจย้ายถิ่นจะขึ้นอยู่กับความมากน้อยของอุปสรรคแทรกดังกล่าว โดยผู้ย้ายถิ่นจะต้องสามารถเอาชนะอุปสรรคที่ขวางอยู่ และการที่ผู้ย้ายถิ่นจะเอาชนะอุปสรรคเหล่านั้นได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้ย้ายถิ่นแต่ละคน อย่างไรก็ตาม บุคคลมีความสามารถไม่ทัดเทียมกัน อุปสรรคอย่างเดียวกันอาจไม่มี ความหมายสำหรับบางคน แต่สำหรับคนอื่นแล้วอุปสรรคนั้นอาจมีความหมายมากจนไม่สามารถเอาชนะได้ นอกจากนี้ ลียังอธิบายว่าบุคคลอาจตัดสินใจย้ายถิ่นด้วยปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งปัจจัยส่วนบุคคลนี้จะแตกต่างกันออกไปในแต่ละบุคคล ไม่ว่าจะเป็ ลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม เช่น เพศ อายุ เชื้อชาติ การศึกษา และฐานะทางเศรษฐกิจสังคม เป็นต้น

ทฤษฎีการย้ายถิ่นของลีนี้ได้มีผู้วิจัยหลายท่านที่นำสาระของทฤษฎีมาใช้ในการกำหนดตัวแปร เช่น วรรณา ขอบอรัญ (2542: 23) ได้นำทฤษฎีของลีมาใช้ในการกำหนดตัวแปรในการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นกลับสู่ภูมิลำเนาเดิมของผู้ย้ายถิ่นในกรุงเทพมหานคร โดยตัวแปรที่คัดเลือกมาคือ อายุ เพศ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ และการมีชื่อในทะเบียนบ้าน และสะอาด พัดทอง (2535: 26-27) ยังได้ใช้ทฤษฎีของลีมาในการกำหนดตัวแปรในการศึกษา เรื่องการศึกษาตัวกำหนดความตั้งใจที่จะย้ายถิ่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในอำเภอวัฒนานคร จังหวัดปราจีนบุรี โดยตัวแปรที่ได้คัดเลือกมาคือ ขนาดของครัวเรือน และอาชีพ เช่นเดียวกับ พิมพ์ลักษณ์ ดีสวัสดิ์ (2541: 38) ที่ศึกษาเรื่องความตั้งใจย้ายถิ่นเพื่อหางานทำของนักศึกษาผู้ใหญ่ หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนในพื้นที่ที่มีระดับการพัฒนาอุตสาหกรรมแตกต่างกันในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ก็ได้ใช้ทฤษฎีของลีมาในการกำหนดตัวแปรเช่นกัน โดยตัวแปรที่ได้คัดเลือกมาศึกษาคือ เพศ อายุ และสถานภาพสมรส นอกจากนี้ ญัฐวิภา รุจิระการโชติกุล (2538: 8) ก็ใช้ทฤษฎีของลีมาในการกำหนดตัวแปรในการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเดิมของประชาชนชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร และได้คัดเลือกตัวแปรสำคัญมาศึกษา คือ อายุ การศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด รายได้ อาชีพ และทรัพย์สินในครอบครองของครัวเรือน ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าตัวแปรต่างๆ ที่มีผู้นำมาศึกษาเป็นตัวแปรสำคัญที่น่าจะนำมาศึกษาเกี่ยวกับการย้ายถิ่นต่อไป

1.3.2 แนวคิดเรื่องความต้องการย้ายถิ่นเมื่อโอกาสเอื้ออำนวย

แนวคิดเรื่องความต้องการย้ายถิ่นเมื่อโอกาสเอื้ออำนวยของอะบรามส์ (Abrams, 1970: 286) ซึ่งกล่าวไว้ว่า การที่บุคคลได้พยายามทำสิ่งที่ตนเองคิดว่าดีและเป็นวิถีทางที่ตนเองพอใจและเมื่อได้กระทำแล้วแต่ไม่สามารถบรรลุถึงสิ่งที่หวังไว้ เนื่องจากมีอุปสรรคกีดขวาง บุคคลย่อมมีความพยายามที่จะหาแนวทางใหม่ เพื่อที่จะให้บรรลุในสิ่งที่ต้องการนั้น

แนวคิดดังกล่าวสามารถนำมาอธิบายความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้ดังนี้คือ ในสังคมประชาธิปไตยนั้นทุกคนมีสิทธิที่จะเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยและที่ดิน ดังนั้นผู้ที่ย้ายถิ่นเข้ามาในเขตเมืองจึงมีความต้องการที่จะเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยและที่ดินเช่นกัน แต่ต้องประสบกับปัญหาที่อยู่อาศัยและที่ดินในเขตเมืองที่มีราคาสูง ส่งผลให้บุคคลไม่สามารถเป็นเจ้าของได้ ด้วยเหตุนี้ บุคคลเหล่านี้จึงจำเป็นต้องเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนแออัด เนื่องจากเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยที่มีราคาถูก ถึงแม้ว่าจะต้องทนต่อสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรม แต่ความสะดวกในเรื่องการคมนาคมและค่าใช้จ่ายในเรื่องที่อยู่อาศัยที่ถูกกว่า ก็ทำให้บุคคลเหล่านี้เห็นว่าการอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดเป็นภาวะจำยอมเนื่องจากไม่มีทางเลือก แต่ถึงอย่างไรก็ตาม เมื่อบุคคลเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดแล้วไม่ได้รับความสะดวกอย่างเพียงพอหรือเมื่อสามารถสะสมทรัพย์สินได้มากพอที่จะหาที่อยู่อาศัยที่ดีกว่าเดิม ก็จะทำให้บุคคลมีทางเลือกใหม่และไม่มีความจำเป็นที่จะต้องทนอยู่ในชุมชนแออัดจึงเกิดความต้องการย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในที่สุด

การวิจัยครั้งนี้นำทฤษฎีการย้ายถิ่นของลีโดยเน้นเฉพาะปัจจัยเกี่ยวข้องกับท้องถิ่นต้นทางและปัจจัยส่วนบุคคล และแนวคิดเรื่องความต้องการย้ายถิ่นเมื่อโอกาสเอื้ออำนวยของอะบรามส์ มาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด ซึ่งจะพบเสมอว่าประชากรส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดมักจะเข้ามาอาศัยด้วยเหตุผลที่ว่าเพื่อหางานทำและต้องการรายได้ที่เพิ่มขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดที่มีสภาพที่อยู่อาศัยที่ไม่เหมาะสม สาธารณูปโภคที่ไม่เพียงพอ และการบริการทางสังคมที่ไม่ทั่วถึง ส่งผลให้บุคคลมีความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้ สอดคล้องกับแนวคิดของอะบรามส์ที่แสดงให้เห็นว่าเมื่อบุคคลไม่ได้รับสิ่งที่ต้องการและมีอุปสรรคกีดขวางก็จะส่งผลให้บุคคลเหล่านั้นมีความต้องการที่จะย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดเมื่อมีโอกาสที่เอื้ออำนวย นอกจากนี้ จากทฤษฎีของลีที่กล่าวว่า ปัจจัยผลักดันในท้องถิ่นต้นทางเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้บุคคลมีความตั้งใจย้ายถิ่นนั้น สามารถเป็นแนวทางให้คาดการณ์ได้ว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจน่าจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลผลักดันให้บุคคลมีความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด ได้แก่ อาชีพ สถานภาพการทำงาน รายได้ การมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย และทรัพย์สินในครอบครองของครัวเรือน เป็นต้น เนื่องจากปัจจัยทางเศรษฐกิจนี้สามารถบ่งบอกถึงฐานะทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการช่วยลดอุปสรรคของการ

ย้ายถิ่น นอกจากนี้ ปัจจัยเกี่ยวกับท้องถิ่นต้นทางยังเป็นแนวทางให้คาดการณ์ได้ว่าปัจจัยเกี่ยวกับการอยู่อาศัยก็น่าจะเป็นปัจจัยผลักดันให้บุคคลมีความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดเช่นกัน ได้แก่ ความถาวรของที่อยู่อาศัย และความสะดวกของสาธารณูปโภค เป็นต้น เนื่องจากปัจจัยเหล่านี้ส่งผลถึงความพอใจและความสะดวกสบายในการอยู่อาศัยในชุมชนดังที่ได้กล่าวมาแล้ว อย่างไรก็ตามยังพบว่าปัจจัยส่วนบุคคลก็น่าจะมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็น เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด และการมีชื่อในทะเบียนบ้าน เนื่องจากตัวแปรเหล่านี้สามารถแสดงถึงความพร้อมของร่างกาย ความคิด และความสามารถในการทำงานที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล ดังนั้น ตัวแปรเหล่านี้จึงน่าจะมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดด้วย ด้วยเหตุนี้ การวิจัยครั้งนี้จึงเน้นที่จะศึกษาปัจจัยต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่ามีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดหรือไม่

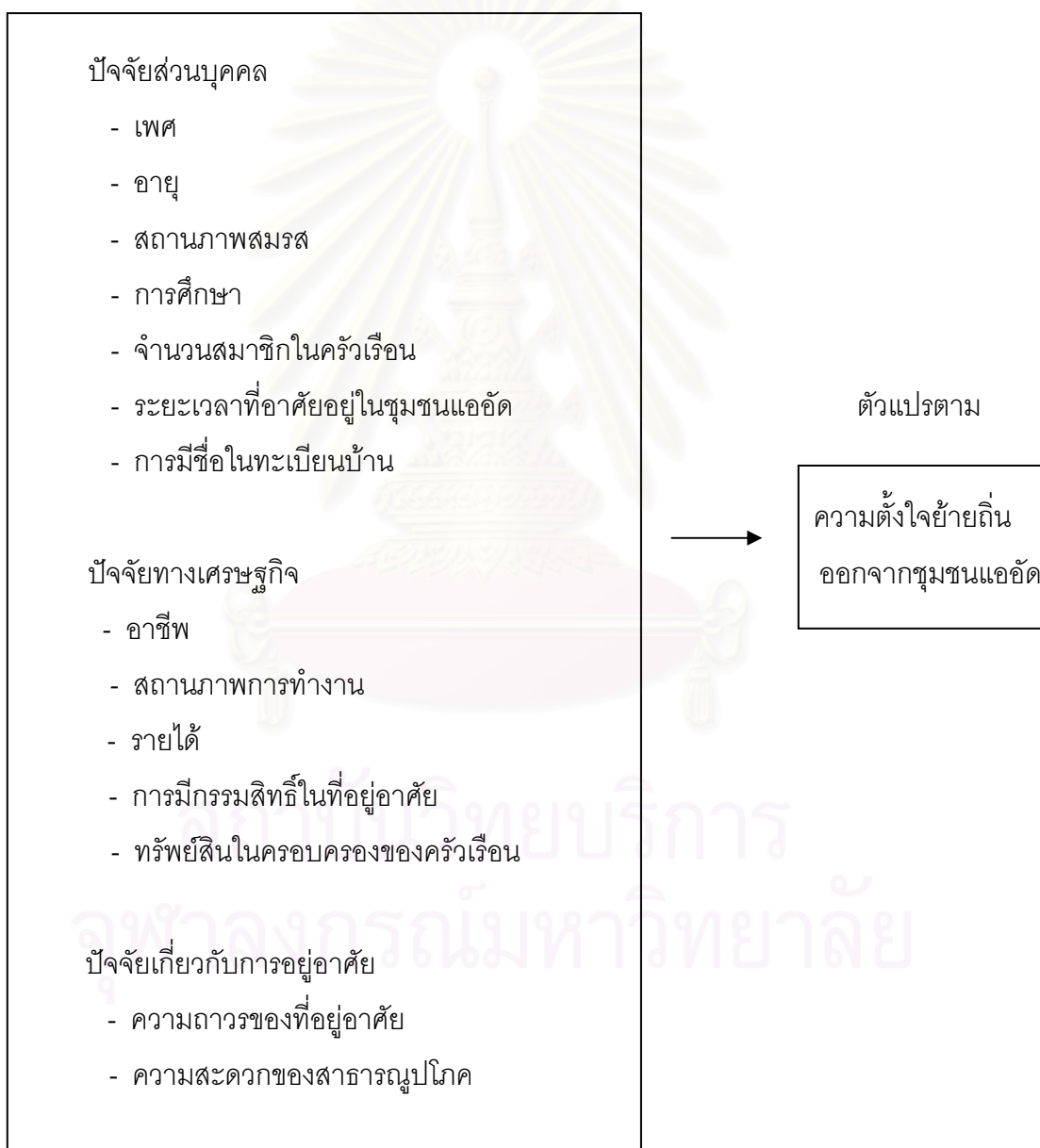

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.4 กรอบแนวความคิดของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ได้นำแนวคิดเชิงทฤษฎีตลอดจนผลงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้แล้วมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิด เพื่อใช้ศึกษาถึงปัจจัยที่น่าจะมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในเขตปริมณฑลและในส่วนภูมิภาค ดังนี้

ตัวแปรอิสระ

1.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนบทความสำคัญๆ และผลการวิจัยทั้งในประเทศและในต่างประเทศ พบว่าการวิจัยส่วนใหญ่ไม่ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดโดยตรง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงรวบรวมและทบทวนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในเรื่องความตั้งใจย้ายถิ่นและความต้องการย้ายถิ่นโดยทั่วไป และในการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องในครั้งนี้ผู้วิจัยได้จำแนกปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดเป็น 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยเกี่ยวกับการอยู่อาศัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.5.1 ปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคลสามารถแสดงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลแต่ละบุคคล เนื่องจากปัจจัยดังกล่าวเป็นตัวกำหนดความคิด การแสดงออก และความสามารถในการปรับตัว ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถส่งผลถึงความตั้งใจที่จะย้ายถิ่นได้ การศึกษาครั้งนี้เลือกตัวแปรภายใต้ปัจจัยส่วนบุคคลมาศึกษา 7 ตัว คือ เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด และการมีชื่อในทะเบียนบ้าน มีรายละเอียดดังนี้

1.5.1.1 เพศ

เพศเป็นตัวแปรหนึ่งที่น่าจะมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่น เนื่องจากเพศสามารถแสดงถึงลักษณะความแตกต่าง เช่น ด้านสรีระร่างกาย ด้านความคิด และด้านพฤติกรรม เป็นต้น ซึ่งลักษณะเหล่านี้ส่งผลให้ผู้ชายและผู้หญิงมีโอกาสที่จะย้ายถิ่นและมีความตั้งใจย้ายถิ่นแตกต่างกันด้วย

การทบทวนผลการวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นและความต้องการย้ายถิ่นกับเพศ เช่น มนัส ชัยสวัสดิ์ และคณะ (2537: 55) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการย้ายถิ่นชั่วคราวและผลกระทบต่อกันฐานเดิม โดยศึกษาเฉพาะเขตพื้นที่ยากจนรอบทะเลสาบสงขลา พบว่าผู้ชายมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นชั่วคราวสูงกว่าผู้หญิง (ร้อยละ 82.0 เปรียบเทียบกับร้อยละ 70.9) สอดคล้องกับการศึกษาของสุวรรณ บัวทวน และคณะ (2527: 19) ที่ศึกษาเรื่องการย้ายถิ่นระยะสั้นกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรชนบทในเขตพื้นที่ยากจนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งพบว่าผู้ชายมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นระยะสั้นสูงกว่าผู้หญิง (ร้อยละ 75.4 เปรียบเทียบกับร้อยละ 50.1) เช่นเดียวกับ Ravenstein (1889: 201) ซึ่งเป็นบุคคลแรกที่เสนอทฤษฎีการย้ายถิ่น ก็พบว่าเพศมีความสัมพันธ์กับการย้ายถิ่น โดยผู้ชายมักจะมี ความตั้งใจย้ายถิ่นมากกว่าผู้หญิง ทำนองเดียวกับวันเพ็ญ วอกลาง (2541: 137) ที่ศึกษาเรื่องการศึกษากระบวนการปรับตัวและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจที่จะอยู่ถาวรของแรงงานอพยพจากประเทศ

พม่า กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย พบว่าผู้ชายมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นออกจากจังหวัด เชียงรายสูงกว่าผู้หญิงเล็กน้อย (ร้อยละ 34.8 เปรียบเทียบกับร้อยละ 33.7) และการศึกษาของ สมพร วุฒิวิทย์การ (2522: 38) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อความต้องการ เคลื่อนย้ายของประชากรในเขตโครงการจัดการลุ่มน้ำแม่สา ก็พบในทิศทางเดียวกันว่าผู้ชายมีสัดส่วน ของผู้ที่ต้องการจะย้ายถิ่นออกจากเขตโครงการจัดการลุ่มน้ำแม่สาสูงกว่าผู้หญิง (ร้อยละ 66.1 เปรียบเทียบกับร้อยละ 42.3) ในขณะที่การศึกษาของวิลาส สุวี (2529: 46) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยใน ท้องถิ่นปัจจุบันที่มีอิทธิพลต่อความต้องการย้ายถิ่น ก็พบว่าผู้ชายมีสัดส่วนของผู้ที่ต้องการจะย้ายถิ่น สูงกว่าผู้หญิง (ร้อยละ 29.6 เปรียบเทียบกับร้อยละ 27.3)

นอกจากนี้ นริภรณ์ จงพิรเดชานนท์ (2541: 8) ยังกล่าวไว้ว่าผู้ชายมีความ สามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และวัฒนธรรมในสถานที่ใหม่ๆ ได้มากกว่าผู้หญิง แต่ผู้หญิงจะมีความผูกพันต่อที่อยู่อาศัยในปัจจุบันมากกว่าผู้ชาย สอดคล้องกับการ ศึกษาของ Ishikawa (1994: 17) ที่ศึกษาการย้ายถิ่นในประเทศญี่ปุ่น และพบว่าผู้ชายมีสัดส่วนของ ผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นระหว่างภาคสูงกว่าผู้หญิง (ร้อยละ 36.5 เปรียบเทียบกับร้อยละ 20.6) แต่ การศึกษาของเนาวรัตน์ ชินภาษ (2542: 46) เรื่องวิถีชีวิตของผู้ย้ายถิ่นชาวใต้ในกรุงเทพมหานคร กลับพบว่าผู้หญิงมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นออกจากกรุงเทพมหานครสูงกว่าผู้ชายเล็กน้อย (ร้อยละ 87.4 เปรียบเทียบกับร้อยละ 86.0)

เช่นเดียวกับการศึกษาของ Browning (1971: 745) ที่พบว่าในลาติน อเมริกา ผู้หญิงมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ชาย และการศึกษาเรื่องปัจจัยทาง สิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อความต้องการย้ายถิ่นตามฤดูกาลของประชากรในเขตดินเค็ม จังหวัด นครราชสีมา โดยสุนิตย์ จีระพิชญกุล (2527: 55) ก็พบว่าผู้หญิงมีสัดส่วนของผู้ที่ต้องการจะย้ายถิ่น สูงกว่าผู้ชาย (ร้อยละ 45.2 เปรียบเทียบกับร้อยละ 42.1) ทำนองเดียวกับการศึกษาของศรีสุนทร ส่งเสริม (2530: 45) ที่ศึกษาเรื่อง การศึกษาแรงจูงใจที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการย้ายถิ่นของ ประชากรในเขตชนบทยากจน อำเภอหัวตะพาน จังหวัดอุบลราชธานี ที่พบว่าผู้หญิงมีสัดส่วนของ ผู้ที่ต้องการจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ชาย (ร้อยละ 57.5 เปรียบเทียบกับร้อยละ 42.9)

การศึกษาที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่าเพศมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นและ ความต้องการย้ายถิ่น โดยงานวิจัยบางชิ้นพบว่าผู้ชายมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจและต้องการจะย้ายถิ่น สูงกว่าผู้หญิง แต่ในทางกลับกันงานวิจัยบางชิ้นก็พบว่าผู้หญิงมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจและต้องการจะ ย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ชาย ทั้งนี้ก็แล้วแต่กลุ่มตัวอย่างของการศึกษาที่แตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตามในการ ศึกษาความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดครั้งนี้คาดว่าผู้ชายน่าจะมีโอกาสที่จะตั้งใจ

ย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้หญิง เนื่องจากผู้ชายมีลักษณะบางประการที่สามารถเอาชนะอุปสรรคของการย้ายถิ่นได้ดีกว่าผู้หญิง ไม่ว่าจะเป็น ร่างกายที่แข็งแรง ความต้องการความก้าวหน้า ความเป็นผู้นำ และการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ เป็นต้น นอกจากนี้ โอกาสการทำงานบางอาชีพยังเปิดกว้างให้ผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ดังนั้น เพศจึงน่าจะมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานว่าผู้ชายมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้หญิง

1.5.1.2 อายุ

อายุเป็นตัวแปรสำคัญที่นำมาศึกษา เนื่องจากในแต่ละช่วงอายุของแต่ละบุคคลย่อมมีความแตกต่างกันในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย ด้านความรู้สึกรู้จักคิด ด้านทักษะในการทำงาน และด้านการแสดงออก เป็นต้น ซึ่งความแตกต่างเหล่านี้จะส่งผลถึงความตั้งใจย้ายถิ่น

การทบทวนผลการวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นและความต้องการย้ายถิ่นกับอายุ เช่น การศึกษาการย้ายถิ่นระยะสั้นกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรชนบทในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยสุวรรณ บัณฑวน และคณะ (2527: 19) พบว่าผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี มีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ที่มีอายุ 20-29 ปี 30-39 ปี และ 40-49 ปี (ร้อยละ 89.1 เปรียบเทียบกับร้อยละ 74.1 ร้อยละ 62.8 และร้อยละ 46.5 ตามลำดับ) ทำนองเดียวกับการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการย้ายถิ่นชั่วคราว และผลกระทบต่อกิจฐานเดิมโดยมนัส ชัยสวัสดิ์ และคณะ (2537: 55) ที่พบว่าผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 24 ปี มีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ที่มีอายุ 25-29 ปี (ร้อยละ 90.2 เปรียบเทียบกับร้อยละ 75.6)

เช่นเดียวกับการศึกษาของ Lim and other (1992: 36) ที่ศึกษาการย้ายถิ่นในรัฐมะละกา ประเทศมาเลเซีย และพบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุน้อยกว่า 40 ปี มีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นสูงกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุ 40-49 ปี และ 50 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 25.7 เปรียบเทียบกับร้อยละ 12.5 และร้อยละ 7.1 ตามลำดับ) สอดคล้องกับการศึกษาของแคร์ริคเตอร์ และคณะ (2540: 69) ที่ศึกษาเรื่องการย้ายถิ่นเป็นการเพิ่มรายได้หรือเพิ่มความเครียดให้กับครอบครัวในชนบทซึ่งเป็นการศึกษาติดตามผู้ย้ายถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งพบว่าผู้ที่มีอายุ 17-24 ปี มีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ที่มีอายุ 25-34 ปี และผู้ที่มีอายุ 35-47 ปี (ร้อยละ 59.8 เปรียบเทียบกับร้อยละ 45.8 และร้อยละ 42.6 ตามลำดับ)

นอกจากนี้ Van and other (1968: 255) ยังได้ศึกษาเรื่องกระบวนการย้ายถิ่นในเมืองลอสแอนเจลิส ประเทศสหรัฐอเมริกา และพบว่าผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นเกือบครึ่งเป็นผู้ที่มีอายุ 15-19 ปี (ร้อยละ 49.2) และการศึกษาวิถีชีวิตของผู้ย้ายถิ่นชาวใต้ในกรุงเทพมหานคร โดยเนาวรัตน์ ชินินาษา (2542: 46) พบว่าผู้ที่มีอายุ 20-27 ปี มีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ที่มีอายุ 28-35 ปี และผู้ที่มีอายุ 36 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 95.0 เปรียบเทียบกับร้อยละ 86.4 และร้อยละ 64.9 ตามลำดับ) ในขณะที่การศึกษาของพรณี กรานแก้ว (2527: 81) เรื่องความพร้อมในการประกอบอาชีพประมงและปัจจัยอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อผู้ที่ต้องการย้ายถิ่นของประชากรหมู่บ้านประมง พบในทำนองเดียวกันว่าผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี มีสัดส่วนของผู้ที่ต้องการจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ที่มีอายุ 30-39 ปี (ร้อยละ 13.9 เปรียบเทียบกับร้อยละ 10.8) และการศึกษาของวิลาส สุวี (2529: 40) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยในท้องถิ่นปัจจุบันที่มีอิทธิพลต่อความต้องการย้ายถิ่น ก็พบในทิศทางเดียวกันว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครที่มีอายุ 25-29 ปี มีสัดส่วนของผู้ที่ต้องการจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ที่มีอายุ 30-34 ปี (ร้อยละ 41.3 เปรียบเทียบกับร้อยละ 32.6) เช่นเดียวกับการศึกษาของปรีชา สุวรรณนุพผา (2531: 50) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีอิทธิพลต่อความต้องการย้ายถิ่นของแรงงานสตรีชนบท ก็พบว่าผู้ที่มีอายุ 15-19 ปี มีสัดส่วนของผู้ที่ต้องการจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 9.1 เปรียบเทียบกับร้อยละ 8.3) ทำนองเดียวกับการศึกษาของศรีสุนทร ส่งเสริม (2530: 45) ที่ศึกษาเรื่องการศึกษาแรงจูงใจที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการย้ายถิ่นของประชากรในเขตชนบทที่ยากจน อำเภอหัวตะพาน จังหวัดอุบลราชธานี ที่พบว่าผู้ที่มีอายุ 15-24 ปี มีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ที่มีอายุ 25-34 ปี และ 35-44 ปี (ร้อยละ 63.3 เปรียบเทียบกับร้อยละ 41.2 และร้อยละ 3.5 ตามลำดับ)

ผลการศึกษาที่ผ่านมา พบว่าอายุมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นและความต้องการย้ายถิ่น โดยผู้ที่มีอายุน้อยกว่ามีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจและต้องการจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ที่มีอายุมากกว่า เช่นเดียวกับการศึกษารุ่นนี้ที่คาดว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่าน่าจะมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่มีอายุมากกว่า เนื่องจากบุคคลในวัยหนุ่มสาวเป็นช่วงอายุที่เป็นกำลังแรงงานสำคัญที่จะหารายได้ อีกทั้งยังมีความพร้อมด้านร่างกายและจิตใจทำให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่ามีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่มีอายุมากกว่า

1.5.1.3 สถานภาพสมรส

สถานภาพสมรสสามารถแสดงถึงความเป็นอิสระในการตัดสินใจที่จะย้ายถิ่น อีกทั้งสถานภาพสมรสนยังส่งผลถึงโอกาสในการได้งานทำซึ่งส่วนหนึ่งมาจากภาวะทางครอบครัว ดังนั้น สถานภาพสมรสจึงเป็นตัวแปรตัวหนึ่งที่น่าจะนำมาศึกษาในครั้งนี้

การทบทวนผลการวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นและความต้องการย้ายถิ่นกับสถานภาพสมรส เช่น การศึกษาของสุวรรณ บัวทวน และคณะ (2527: 19) ที่พบว่าผู้ที่เป็นโสดมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นระยะสั้นสูงกว่าผู้ที่สมรสและอยู่ด้วยกัน (ร้อยละ 68.4 เปรียบเทียบกับร้อยละ 58.9) สอดคล้องกับการศึกษาของวันเพ็ญ วอกกลาง (2541: 137) ที่ศึกษาเรื่องกระบวนการปรับตัวและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจที่จะอยู่ถาวรของแรงงานอพยพจากประเทศพม่า กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย ซึ่งพบว่าผู้ที่เป็นโสดมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นออกจากจังหวัดเชียงรายสูงกว่าผู้ที่สมรส (ร้อยละ 47.3 เปรียบเทียบกับร้อยละ 16.5) เช่นเดียวกับการศึกษาของศันสนีย์ จันทร์สถิตยพร (2524: 89) ที่ศึกษาเรื่องแบบแผนและปัจจัยอันเป็นมูลเหตุของการย้ายถิ่นของข้าราชการครูสังกัดกระทรวงศึกษาธิการในเขตกรุงเทพมหานคร ก็พบว่าผู้ที่เป็นโสดมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นออกจากกรุงเทพมหานครสูงกว่าผู้ที่สมรส หม้าย หย่าและแยก (ร้อยละ 38.7 เปรียบเทียบกับร้อยละ 21.1 และร้อยละ 28.2 ตามลำดับ)

และการศึกษาของแคร์รี ริคเตอร์ และคณะ (2540: 70) เรื่องการย้ายถิ่นเป็นการเพิ่มรายได้หรือเพิ่มความเครียดให้กับครอบครัวซึ่งเป็นการติดตามผู้ย้ายถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ก็พบเช่นเดียวกันว่าผู้ที่เป็นโสดมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ที่สมรส (ร้อยละ 59.7 เปรียบเทียบกับร้อยละ 45.3) ทำนองเดียวกับการศึกษาของศรีสุนทร ส่งเสริม (2530: 45) ที่ศึกษาเรื่องการศึกษาแรงจูงใจที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการย้ายถิ่นของประชากรในเขตชนบทยากจน อำเภอห้วยตะพาน จังหวัดอุบลราชธานี และพบว่าผู้ที่เป็นโสดมีสัดส่วนของผู้ที่ต้องการจะย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่สมรส (ร้อยละ 66.0 เปรียบเทียบกับร้อยละ 22.1) แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาของ Lee (1966: 144) ได้กล่าวว่าคุณค่าที่แต่งงานแล้วมีแนวโน้มที่จะตั้งใจย้ายถิ่นเช่นเดียวกับบุคคลที่หย่าร้างหรือเป็นหม้าย

ผลการทบทวนวรรณกรรมชี้ให้เห็นว่าสถานภาพสมรสมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นและความต้องการย้ายถิ่น โดยงานวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่แสดงให้เห็นว่าผู้ที่เป็นโสดมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ เนื่องจากผู้ที่เป็นโสดมีอิสระในการตัดสินใจส่งผลให้มีความคล่องตัวสูง ดังนั้น การศึกษาความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดใน

ครั้งนี้จึงคาดว่าผู้ที่เป็นโสดน่าจะมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ เช่นกัน ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานว่าผู้ที่เป็นโสดมีโอกาที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ

1.5.1.4 การศึกษา

การศึกษาเป็นตัวแปรสำคัญตัวหนึ่งที่น่าจะมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่น เนื่องจากการศึกษาแสดงถึงระดับความรู้ ความสามารถ ความรู้สึกนึกคิด และอุดมการณ์ (สุวรรณณี ชมภูจันทร์, 2540: 22) ที่แตกต่างกันออกไปของแต่ละบุคคล ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นตัวกำหนดโอกาสในการหารายได้และโอกาสที่จะผ่านกระบวนการเลือกสรรของการย้ายถิ่น

การทบทวนผลการวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นและความต้องการย้ายถิ่นกับการศึกษา เช่น การศึกษาของคีนสนีย์ จันท์สถิตย์พร (2524: 36) ที่ศึกษาเรื่องแบบแผนและปัจจัยอันเป็นมูลเหตุของการย้ายถิ่นของข้าราชการครูสังกัดกระทรวงศึกษาธิการในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นออกจากกรุงเทพมหานครสูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 30.7 เปรียบเทียบกับร้อยละ 21.5) เช่นเดียวกับการศึกษาของแคร์ ริคเตอร์ และคณะ (2540: 69) เรื่องการย้ายถิ่นเป็นการเพิ่มรายได้หรือเพิ่มความเครียดให้กับครอบครัวชนบทซึ่งเป็นการศึกษาติดตามผู้ย้ายถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ก็พบว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 มีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 และผู้ที่มีการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และต่ำกว่า (ร้อยละ 63.6 เปรียบเทียบกับร้อยละ 49.0 และร้อยละ 44.9 ตามลำดับ)

การศึกษาของ Ishikawa (1994: 17) ที่ศึกษาการย้ายถิ่นในประเทศญี่ปุ่น ยังพบอีกว่าผู้ที่จบการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย มีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นระหว่างภาคสูงกว่าผู้ที่จบการศึกษาระดับอื่นๆ (ร้อยละ 43.4 เปรียบเทียบกับร้อยละ 30.9) สอดคล้องกับการศึกษาของเรื่องฤทธิ ชมพูผุดผ่อง (2530: 47) ที่ศึกษาเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบขนาดครอบครัวที่ปารณาของสตรีผู้ย้ายถิ่นและสตรีที่ไม่ย้ายถิ่น ซึ่งพบว่าในเขตเมืองสตรีที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นสูงกว่าสตรีที่จบต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 4 (ร้อยละ 68.4 เปรียบเทียบกับร้อยละ 58.7) ทำนองเดียวกับการศึกษาของปรียา สุวรรณบุพผา (2531: 51) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีอิทธิพลต่อความต้องการย้ายถิ่นของแรงงานสตรีชนบท และพบว่าผู้ที่จบการศึกษาสูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีสัดส่วนของผู้ที่ต้องการจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ที่จบการศึกษาต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (ร้อยละ 31.0 เปรียบเทียบกับร้อยละ 1.8)

การศึกษาของศรีสุนทร ส่งเสริม (2530: 45) ก็พบในทิศทางเดียวกันว่า ผู้ที่จบชั้นมัธยมศึกษา มีสัดส่วนของผู้ที่ต้องการจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ที่จบชั้นประถมศึกษา (ร้อยละ 67.3 เปรียบเทียบกับร้อยละ 49.0) แต่การศึกษาของเนาวรัตน์ ชีโนภาษ (2542: 46) กลับพบว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาปริญญาตรีและสูงกว่า (ร้อยละ 88.8 เปรียบเทียบกับร้อยละ 83.9) สอดคล้องกับแนวคิดของสุรศักดิ์ ศิริโพพลยสินธุ์ (2522: 23) ที่กล่าวว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่ามักจะไม่น่ากล้าตัดสินใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดที่อาศัยอยู่ในปัจจุบันไปยังพื้นที่อื่นๆ เช่นเดียวกับการศึกษาของ O'Brien and other (1994: 521-534) ที่พบว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่ามีความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านในชุมชนน้อยกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่า ส่งผลให้ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่ามีความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากที่อยู่อาศัยในปัจจุบันได้ง่าย

การศึกษาที่ผ่านมา พบว่าการศึกษามีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นและความต้องการย้ายถิ่น โดยการศึกษาส่วนใหญ่พบว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่า ดังนั้น การศึกษาความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดครั้งนี้ก็น่าจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เนื่องจากการทำงานส่วนใหญ่ในเขตเมืองเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีการศึกษาสูงมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำ ส่งผลให้ผู้ที่มีการศึกษาสูงสามารถเลือกทำงานได้ตามความเหมาะสมและได้รับรายได้ที่น่าพอใจ เมื่อมีโอกาสเลือกอันวยและสามารถย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด ผู้ที่มีการศึกษาสูงจึงตัดสินใจที่จะย้ายถิ่นได้ง่ายกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำที่ยังจำเป็นต้องอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดต่อไป เนื่องจากเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยที่มีราคาถูก ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่ามีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่า

1.5.1.5 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเป็นตัวแปรที่น่าจะนำมาศึกษา เนื่องจากบุคคลที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกแตกต่างกันย่อมจะมีลักษณะบางประการที่แตกต่างออกไป ไม่ว่าจะเป็น ค่าใช้จ่าย ความสามารถในการหารายได้ และความแออัดในการอยู่อาศัย เป็นต้น ดังนั้น จำนวนสมาชิกในครัวเรือนจึงน่าจะมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่น

การทบทวนผลการวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นและความต้องการย้ายถิ่นกับจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เช่น การศึกษาของมะลิ ลิวานนท์ชัย (2529: 38) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยผลักดันที่มีอิทธิพลต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทสู่ชนบท พบว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิก 7 คนขึ้นไปมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิก 4-6 คน (ร้อยละ 63.1 เปรียบเทียบกับร้อยละ 45.9) และการศึกษาของ Lim and other (1992: 36) ที่ศึกษาการย้ายถิ่นในรัฐมะละกา ประเทศมาเลเซีย ก็พบทำนองเดียวกันว่า

ผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิก 8-9 คน มีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิก 1-5 คน (ร้อยละ 26.5 เปรียบเทียบกับร้อยละ 13.9) เช่นเดียวกับการศึกษาของศรีสุนทร ส่งเสริม (2530: 45) ที่ศึกษาเรื่องการศึกษาแรงจูงใจที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการย้ายถิ่นของประชากรในเขตชนบทภาคจน อำเภอหัวตะพาน จังหวัดอุบลราชธานี ก็พบว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิก 4-5 คนมีสัดส่วนของผู้ที่ต้องการจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิก 1-3 คน (ร้อยละ 63.3 เปรียบเทียบกับร้อยละ 25.0) สอดคล้องกับการศึกษาของอารยา พชรบัณฑิตย์ (2543: 15) ที่พบว่าในเขตเมืองการที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนจำนวนมากจะเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่ายในครัวเรือนให้สูงขึ้นและเป็นอุปสรรคในการดำรงชีวิต อีกทั้งยังก่อให้เกิดความแออัดซึ่งอาจเป็นผลให้มีความตั้งใจย้ายถิ่นได้ ในขณะที่เดียวกันวิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ (2527: 48) ยังมีความคิดเห็นเป็นไปในแนวเดียวกันว่าครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกจำนวนมากต้องอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างแออัดขาดความเป็นส่วนตัว อาจส่งผลให้ผู้ที่อยู่อาศัยเกิดความรู้สึกไม่พอใจและมีความตั้งใจที่จะอาศัยอยู่ในชุมชนเพียงชั่วคราวเท่านั้น และ Kotler (1991: 132) ยังให้ความเห็นว่าครัวเรือนที่มีขนาดใหญ่มีแนวโน้มที่จะเกิดความตั้งใจย้ายถิ่นมากกว่าครัวเรือนที่มีขนาดเล็ก นอกจากนี้ Newmam (1977: 12) ก็ได้เสนอแนวคิดที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันว่าครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกจำนวนมากจะรู้สึกว่าบ้านที่อาศัยคับแคบหรือไม่เหมาะสมที่จะอยู่อีกต่อไป และจะเกิดความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากที่อยู่อาศัยในปัจจุบันในที่สุด

การศึกษาที่ผ่านมา พบว่าจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นและความต้องการย้ายถิ่น แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาส่วนใหญ่แสดงให้เห็นว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกมากกว่ามีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกน้อยกว่า เนื่องจากครัวเรือนที่มีสมาชิกมากมักจะต้องประสบกับปัญหาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตและความไม่สะดวกสบายในการอยู่อาศัย ส่งผลให้บุคคลที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกมากมักจะทำกรย้ายถิ่นเพื่อไม่ให้เกิดความแออัดในการอยู่อาศัยและหารายได้มาจุนเจือครอบครัวให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีกว่าเดิม ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจจะเป็นปัจจัยผลักดันให้บุคคลเกิดความตั้งใจย้ายถิ่นได้ ดังนั้น การศึกษาความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในครั้งนี้ก็น่าจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานว่าผู้อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกมากกว่ามีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกในครัวเรือนน้อยกว่า

1.5.1.6 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดเป็นตัวแปรสำคัญตัวแปรหนึ่งที่น่าจะมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่น เนื่องจากระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดสามารถแสดงถึงความผูกพันระหว่างบุคคลกับท้องถิ่น อีกทั้งยังอาจแสดงถึงความตั้งใจของบุคคลที่จะอาศัยอยู่ในชุมชนหรือไม่ การทบทวนผลการวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นกับระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน เช่น การศึกษาของ Green (1978: 76-81) ที่ศึกษาผู้ย้ายถิ่นในกรุงโซล ประเทศเกาหลี พบว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในกรุงโซลนานกว่า 5 ปี มีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในกรุงโซลต่ำกว่า 5 ปี แต่การศึกษาของ Kasarda and Lanowitz (1974: 328-339) ได้กล่าวไว้ว่าระยะเวลาของการอยู่อาศัยจะเกี่ยวพันกับความเชื่อมโยงทางสังคมและความรู้สึกต่อชุมชน กล่าวคือ ผู้ที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนน้อยกว่าย่อมมีความรู้สึกผูกพันต่อชุมชนน้อยส่งผลให้ตั้งใจย้ายถิ่นได้ง่ายกว่าผู้ที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า สอดคล้องกับการศึกษาของวันเพ็ญ วอกกลาง (2541: 138) ที่พบว่าแรงงานพม่าที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงรายเป็นระยะเวลาต่ำกว่า 1 ปี มีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นออกจากจังหวัดเชียงรายสูงกว่าแรงงานพม่าที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงรายเป็นระยะเวลา 1-4 ปี (ร้อยละ 62.7 เปรียบเทียบกับร้อยละ 40.9) และการศึกษาของเนาวรัตน์ ชีโนภาษ (2542: 47) ก็พบเช่นเดียวกันว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครเป็นระยะเวลา 6-10 ปี มีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นออกจากกรุงเทพมหานครสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครเป็นระยะเวลา 11 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 96.5 เปรียบเทียบกับร้อยละ 63.0) เช่นเดียวกับการศึกษาของ O'Brien and other (1994: 521-534) ซึ่งพบว่าผู้ที่มีระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนน้อยกว่าย่อมมีความสัมพันธ์กับคนในชุมชนและมีความผูกพันต่อชุมชนน้อย และตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนได้ง่ายกว่าผู้ที่มีระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนยาวนานกว่า

การศึกษาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่น เนื่องจากระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแสดงถึงความผูกพันระหว่างบุคคลกับถิ่นที่อยู่อาศัย ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และความพอใจในผลประโยชน์ที่ได้รับ โดยผู้ที่อาศัยอยู่ที่ใดที่หนึ่งเป็นเวลานานๆ มักจะไม่ค่อยย้ายถิ่นเพราะไม่เคยชินกับการปรับตัวให้เข้ากับที่อยู่อาศัยแห่งใหม่ (ฉัตรชัย พงศ์ประยูร, 2531: 98 -101) ดังนั้น อาจจะสามารถกล่าวได้ว่าระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดก็น่าจะมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานว่าผู้ที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดสั้นกว่ามีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดยาวนานกว่า

1.5.1.7 การมีชื่อในทะเบียนบ้าน

การมีชื่อในทะเบียนบ้านเป็นตัวแปรสำคัญที่น่าจะนำมาศึกษา เนื่องจาก การมีชื่อในทะเบียนบ้านสามารถแสดงถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการบริการทางสังคม เช่น การแจ้งเกิดของบุตร การเข้ารับการศึกษาของบุตร การขอรับบริการทางด้านสาธารณสุข และ การทำนิติกรรมบางอย่างที่ต้องใช้ทะเบียนบ้านเป็นหลักฐาน เป็นต้น ดังนั้น การมีชื่อในทะเบียนบ้านจึงน่าจะมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่น

งานทะเบียนเป็นงานที่มีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างแน่นแฟ้น เนื่องจากแสดงให้เห็นถึงถิ่นที่อยู่ การย้ายถิ่นที่อยู่ การเปลี่ยนแปลงขนาดของครัวเรือนและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ดังนั้น งานทะเบียนจึงเป็นงานที่กฎหมายให้อำนาจไว้ และบังคับว่าประชากรต้องปฏิบัติตาม แต่อย่างไรก็ตามมักจะพบว่ามีการตกการจดทะเบียน โดยเฉพาะกรณีของการย้ายถิ่นที่อยู่ (ไอรอส วงษ์สิทธิ์, ม.ป.ป.: 2-3) ซึ่งบุคคลที่ย้ายถิ่นมักจะไม่มาแจ้งย้ายทะเบียนบ้าน เนื่องจากมีความตั้งใจย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยเป็นการชั่วคราวเท่านั้น อีกทั้งยังไม่จำเป็นที่จะต้องใช้ทะเบียนบ้าน สอดคล้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นกับการมีชื่อในทะเบียนบ้านของ Chamrathirong and other (1979: 36) ที่พบว่าผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่ตั้งใจย้ายถิ่นเพียงชั่วคราวจึงไม่ได้แจ้งการย้ายถิ่นต่อเจ้าหน้าที่อำเภอ ส่งผลให้บุคคลเหล่านี้ไม่มีชื่อในทะเบียนบ้านที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน

ส่วนการทบทวนผลการวิจัยที่เกี่ยวกับการมีชื่อในทะเบียนบ้านในชุมชนแออัด ได้แก่ การสำรวจวิจัยทางสังคมสงเคราะห์บริเวณแหล่งเสื่อมโทรมท่าเรือคลองเตย (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2514: 79) พบว่าครอบครัวที่อาศัยอยู่ในคลองเตยส่วนใหญ่ไม่มีทะเบียนบ้าน (ร้อยละ 55) รองลงไปมีทะเบียน (ร้อยละ 30) และมีทะเบียนบ้านโดยใช้ร่วมกับบ้านอื่น (ร้อยละ 13) ในขณะที่โครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมผู้อาศัยอยู่ในที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยในเขตปริมณฑลโดยนาฏวิภา ชลิตานนท์ และคณะ (2540: 48) พบว่าร้อยละ 6.0 เป็นครอบครัวที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดในเขตปริมณฑลและต้องอาศัยทะเบียนบ้านผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิตชาวชุมชนแออัดกองขยะที่ศึกษานานทั้งหมด 473 หลังคาเรือน และพบว่ามีบ้านจำนวนมากที่ไม่มีบ้านเลขที่ ไม่มีทะเบียนบ้าน และไม่มีสูติบัตร ปัญหาที่ตามมาคือการหมดโอกาสที่จะได้รับสิทธิเท่าเทียมกับผู้อื่น หรือเมื่อเข้าไปเกี่ยวข้องกับองค์กรต่างๆ ที่มีความจำเป็นที่ต้องให้มีชื่อในทะเบียนบ้านในปัจจุบัน เช่น การเข้าเรียนหนังสือของเด็กๆ การสมัครงานบริษัท การอยู่กินกันอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ตลอดจนการมีสิทธิที่จะขอมิเตอร์ไฟฟ้าเป็นของตนเอง เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้ยังคงเป็นปัญหาที่กำลังรอรับการแก้ไขต่อไป (มานพ ประทุมทอง, 2531: 17)

การทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาถึงแม้จะไม่ใช้การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นกับการมีชื่อในทะเบียนบ้านโดยตรง แต่ผลการศึกษาที่พบทำให้ทราบว่าผู้ย้ายถิ่นไม่นิยมแจ้งย้ายที่อยู่ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลในชุมชนแออัดที่พบว่า ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดส่วนใหญ่ไม่มีชื่อทะเบียนบ้าน ฉะนั้น การมีชื่อในทะเบียนบ้านจึงเป็นตัวแปรสำคัญและน่าจะมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่น เนื่องจากบุคคลอาจจะต้องเสียผลประโยชน์และสิทธิหลายอย่างถ้าไม่มีชื่อในทะเบียนบ้านที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน และสิ่งเหล่านี้เองที่เป็นปัจจัยผลักดันให้บุคคลมีความตั้งใจย้ายถิ่นไปในท้องถิ่นที่สามารถให้ประโยชน์แก่ตน ดังนั้น การมีชื่อในทะเบียนบ้านจึงน่าจะมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานไว้ว่าผู้ที่มีชื่อในทะเบียนบ้านในต่างจังหวัดมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่มีชื่อในทะเบียนบ้านในลักษณะอื่นๆ

1.5.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

ปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่สำคัญเนื่องจากสามารถถึงฐานะทางเศรษฐกิจของบุคคลแต่ละบุคคลที่แตกต่างกัน ดังนั้น การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงเลือกตัวแปรภายใต้ปัจจัยทางเศรษฐกิจ 5 ตัวคือ อาชีพ สถานภาพการทำงาน รายได้ การมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย และทรัพย์สินในครอบครองของครัวเรือน มีรายละเอียดดังนี้

1.5.2.1 อาชีพ

อาชีพเป็นตัวแปรหนึ่งที่น่าสนใจในการศึกษาในครั้งนี้ เนื่องจากอาชีพแต่ละอาชีพจะมีลักษณะการทำงาน สถานภาพทางเศรษฐกิจ และสถานภาพทางสังคมที่แตกต่างกัน ดังนั้น อาชีพจึงน่าจะมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่น

การทบทวนผลการวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นกับอาชีพ ได้แก่ การศึกษาของสะอาด พัดทอง (2535: 59) ที่ศึกษาเรื่องตัวกำหนดความตั้งใจที่จะย้ายถิ่นของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 6 พบว่าผู้ที่ครอบครัวย้ายถิ่นมีอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพหลักมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ที่ครอบครัวย้ายถิ่นมีอาชีพรับราชการเป็นอาชีพหลัก (ร้อยละ 85.7 เปรียบเทียบกับร้อยละ 80.0) ในขณะที่การศึกษาของวันเพ็ญ วอกลาง (2541: 137) เรื่องการศึกษากระบวนการปรับตัวและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจที่จะอยู่ถาวรของแรงงานอพยพจากประเทศพม่า กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย พบว่าผู้ที่มีอาชีพค้าขายมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นออกจากจังหวัดเชียงรายสูงกว่าผู้ที่ว่างงาน (ร้อยละ 28.0 เปรียบเทียบกับร้อยละ 24.4) แต่การศึกษาของ Ishikawa (1994: 17) ที่ศึกษาการย้ายถิ่นในประเทศญี่ปุ่น กลับพบว่าผู้ที่มีอาชีพงานจัดการมีสัดส่วนของผู้ที่

ตั้งใจจะย้ายถิ่นระหว่างภาคสูงกว่าผู้มีอาชีพค้าขายหรือบริการ (ร้อยละ 54.8 เปรียบเทียบกับ ร้อยละ 40.0) เช่นเดียวกับการศึกษาการย้ายถิ่นในจังหวัดขอนแก่นโดยอมรา สุนทรธาดา และ อรพรรณ หันจางสิทธิ์ (2524: 35) ที่พบว่าผู้มีอาชีพรับราชการมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่น สูงกว่าผู้มีอาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 49.5 เปรียบเทียบกับร้อยละ 25.4) และประชา ตั้งควัฒนา (2536: 92) ที่ศึกษาแบบแผนการย้ายถิ่นของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัดกรุงเทพมหานคร พบว่าผู้ ที่มีอาชีพรับราชการ รัฐวิสาหกิจ และรับจ้างรายได้ประจำมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นออกจาก ชุมชนแออัดสูงกว่าผู้มีอาชีพค้าขายและรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 68.1 เปรียบเทียบกับร้อยละ 44.8) สอดคล้องกับการศึกษาของ Choi (1984: 53) ที่ศึกษาการย้ายถิ่นในประเทศเกาหลี พบว่าผู้มี อาชีพใช้วิชาชีพ บริหาร และเสมียนมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้มีอาชีพบริการ และ ค้าขาย (ร้อยละ 54.4 เปรียบเทียบกับร้อยละ 48.3 และร้อยละ 47.1 ตามลำดับ)

การทบทวนวรรณกรรมชี้ให้เห็นว่าอาชีพมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่น โดย การศึกษาครั้งนี้คาดว่าผู้มีอาชีพที่ใช้วิชาชีพ บริหาร งานจัดการ และเสมียนน่าจะมีสัดส่วนของ ผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้มีอาชีพอื่นๆ เนื่องจากอาชีพที่ใช้วิชาชีพ บริหาร งานจัดการ และเสมียนแสดงถึงความมั่นคงด้านฐานะทางเศรษฐกิจและมีโอกาสที่จะก้าวหน้าใน หน้าที่การงานมาก ฉะนั้น บุคคลเหล่านี้จึงมีความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้ง่ายเพราะ รายได้เพียงพอในการหาที่อยู่อาศัยที่ดีกว่าในชุมชนแออัดได้ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานว่าผู้ ที่มีอาชีพใช้วิชาชีพ บริหาร งานจัดการ และเสมียนมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูง กว่าผู้มีอาชีพอื่นๆ

1.5.2.2 สถานภาพการทำงาน

สถานภาพการทำงานของแต่ละบุคคลสามารถแสดงถึงโอกาสในการหา รายได้และฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลถึงความสามารถในการย้ายถิ่น ดังนั้น สถานภาพการทำงานจึงเป็นตัวแปรหนึ่งที่น่าจะมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่น

การทบทวนผลการวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการย้ายถิ่น กับสถานภาพการทำงาน เช่น การศึกษาความพร้อมในการประกอบอาชีพประมงและปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อความต้องการย้ายถิ่นของประชากรหมู่บ้านประมงโดยพรณี กรานแก้ว (2527: 103) พบว่าผู้ที่เป็นข้าราชการมีสัดส่วนของผู้ที่ต้องการจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ที่ทำงานให้ครอบครัว และทำงาน

ของตนเอง (ร้อยละ 22.2 เปรียบเทียบกับร้อยละ 12.0 และร้อยละ 9.4 ตามลำดับ) แต่การศึกษา บัจจุบันในท้องถิ่นปัจจุบันที่มีอิทธิพลต่อความต้องการย้ายถิ่นโดยวิลาส สุวี (2529: 58) กลับพบว่า ผู้ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครที่เป็นลูกจ้างรัฐบาลมีสัดส่วนของผู้ที่ต้องการจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ที่ช่วย ธุรกิจครัวเรือน (ร้อยละ 37.2 เปรียบเทียบกับร้อยละ 16.7)

ผลการศึกษาที่ผ่านมาแม้จะไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจ ย้ายถิ่นกับสถานภาพการทำงาน แต่ยังคงพบว่สถานภาพการทำงานมีผลต่อความต้องการย้ายถิ่น เนื่องจากสถานภาพการทำงานเป็นตัวบ่งชี้ตำแหน่งหน้าที่การทำงาน โอกาสที่จะก้าวหน้า และความ มั่นคงในเชิงเศรษฐกิจ เป็นต้น ดังนั้น การศึกษาความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดครั้งนี้จึง คาดว่าผู้ที่เป็นลูกจ้างน่าจะมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่มี สถานภาพการทำงานอื่นๆ เนื่องจากผู้ที่เป็นลูกจ้างไม่ว่าจะเป็นลูกจ้างรัฐบาลหรือลูกจ้างเอกชน ถึงแม้จะไม่มี ความมั่นคงในอาชีพมากนักแต่รายได้ที่ได้รับค่อนข้างแน่นอนและขึ้นอยู่กับความสามารถ เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น บุคคลเหล่านี้จะสามารถสะสมทรัพย์สินได้มากพอที่จะเอาชนะอุปสรรค ของการย้ายถิ่นได้ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานว่าผู้ที่เป็นลูกจ้างมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่น ออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่มีสถานภาพการทำงานอื่นๆ

1.5.2.3 รายได้

รายได้เป็นตัวแปรที่น่าสนใจอีกตัวหนึ่งที่น่ามาศึกษาในครั้งนี้ เนื่องจาก รายได้ของแต่ละบุคคลสามารถแสดงถึงสถานะทางเศรษฐกิจ สภาพความเป็นอยู่ และความพอใจใน การอยู่อาศัยที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้น รายได้จึงเป็นตัวแปรที่น่ามาศึกษาในครั้งนี้

การทบทวนผลการวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่น และความต้องการย้ายถิ่นกับรายได้ เช่น การศึกษาของสุกัญญา อาชีวิทย์ (2534: 73) พบว่าผู้ ที่มีรายได้ต่ำกว่า 2,500 บาทมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ที่มีรายได้ระหว่าง 4,001-6,000 บาท (ร้อยละ 77.2 เปรียบเทียบกับร้อยละ 58.3) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของคันสนีย์ จันทรสถิตย์พร (2524: 98) ที่พบว่ารายได้มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากกรุงเทพมหานครของ ข้าราชการครู โดยผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาท มีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ที่มีรายได้ ระหว่าง 3,000- 5,000 บาท (ร้อยละ 30.5 เปรียบเทียบกับร้อยละ 19.4) และการศึกษาของวันเพ็ญ วอกลาง (2541: 138) พบว่าแรงงานพม่าที่มีรายได้ต่ำกว่าและเท่ากับ 2,000 บาทมีสัดส่วนของผู้ที่ ตั้งใจจะย้ายถิ่นออกจากจังหวัดเชียงใหม่สูงกว่าแรงงานพม่าที่มีรายได้สูงกว่า 2,000 บาทขึ้นไป (ร้อยละ 42.3 เปรียบเทียบกับร้อยละ 29.0) เช่นเดียวกับการศึกษาของวิลาส สุวี (2529: 57) เรื่อง บัจจุบันในท้องถิ่นปัจจุบันที่มีอิทธิพลต่อความต้องการย้ายถิ่น ที่พบว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร

ที่มีรายได้ต่ำกว่า 2,000 บาทมีสัดส่วนของผู้ที่ต้องการจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้มีรายได้สูงกว่า 4,000 บาท (ร้อยละ 32.8 เปรียบเทียบกับร้อยละ 19.9) ในขณะที่ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลอื่นที่มีรายได้ระหว่าง 2,001-4,000 บาทมีสัดส่วนของผู้ที่ต้องการจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้มีรายได้สูงกว่า 4,000 บาท

การทบทวนวรรณกรรมแสดงให้เห็นว่ารายได้มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นและความต้องการย้ายถิ่น ผลงานวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่พบว่าผู้มีรายได้ต่ำมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้มีรายได้สูง แต่ในชุมชนแออัดน่าจะเป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามเนื่องจากผู้มีรายได้สูงที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดน่าจะต้องการมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในทุกด้าน อีกทั้งการที่มีรายได้สูงยังเอื้ออำนวยให้บุคคลสามารถที่จะหาที่อยู่อาศัยแห่งใหม่ที่ดีกว่าเดิมได้ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานว่าผู้มีรายได้สูงกว่ามีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้มีรายได้ต่ำกว่า

1.5.2.4 การมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย

การมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยเป็นตัวแปรสำคัญที่น่าจะมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่น เนื่องจากการมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยสามารถแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่อาศัยกับการเป็นเจ้าของ ส่งผลถึงความมั่นใจและมั่นคงที่จะอาศัยอยู่ในที่อยู่อาศัยปัจจุบันหรือความตั้งใจที่จะย้ายถิ่นออกจากที่อยู่อาศัยปัจจุบันด้วย โดยมักจะพบว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นเจ้าของบ้านจะมีแนวโน้มที่จะย้ายถิ่นสูง ในขณะที่ผู้ที่เป็นเจ้าของบ้านไม่คิดที่จะย้ายถิ่นมากนัก (ฉัตรชัย พงศ์ประยูร, 2531: 98-101)

การทบทวนผลการวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นกับการมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย เช่น การศึกษาของคันสนีย์ จันทรสถิตย์พร (2524: 97) พบว่าผู้ที่เช่าที่อยู่อาศัยมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นออกจากกรุงเทพมหานครสูงกว่าผู้มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง (ร้อยละ 38.8 เปรียบเทียบกับร้อยละ 16.0) ทำนองเดียวกับการศึกษาของอมรา สุทธธาดา และ อรพรรณ หันจางสิทธิ์ (2524: 60) ที่ศึกษาแบบแผน ตัวกำหนด และผลกระทบของการย้ายถิ่นในจังหวัดขอนแก่น และพบว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านของนายจ้างมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านของตนเอง และบ้านพักราชการ (ร้อยละ 75 เปรียบเทียบกับร้อยละ 42.1 และร้อยละ 63.0 ตามลำดับ) สอดคล้องกับการศึกษาของ Blum and Kingston (1987: 159-180) ที่พบว่าผู้ที่เป็นเจ้าของบ้านในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งมักจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมของพื้นที่ที่อาศัยอยู่ ส่งผลให้บุคคลมีความผูกพันต่อพื้นที่หรือชุมชนสูงและอาจทำให้บุคคลไม่มีความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนได้

ผลการศึกษาล้วนใหญ่แสดงให้เห็นว่าการมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ไม่ได้เป็นเจ้าของบ้านมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ที่เป็นเจ้าของบ้าน ดังนั้น การศึกษาความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในครั้งนี้ก็น่าจะเป็นในทิศทางเดียวกัน โดยพบว่าผู้ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดจำนวนมากไม่สามารถมีบ้านเป็นของตนเองได้ ส่งผลให้บุคคลเหล่านั้นไม่มีความมั่นคงในการอยู่อาศัยและอาจจะเกิดความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นเจ้าของบ้านมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่เป็นเจ้าของบ้าน

1.5.2.5 ทรัพย์สินในครอบครองของครัวเรือน

ทรัพย์สินในครอบครองของครัวเรือนเป็นตัวแปรอีกตัวหนึ่งที่น่าสนใจมาศึกษาในครั้งนี้ เนื่องจากทรัพย์สินในครอบครองสามารถแสดงถึงฐานะทางเศรษฐกิจ ความสะดวกสบายของการอยู่อาศัย และความพอใจที่จะอยู่อาศัยในชุมชน ดังนั้น ทรัพย์สินในครอบครองของครัวเรือนจึงน่าจะมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นด้วย

การทบทวนผลการวิจัย ไม่ปรากฏการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดกับทรัพย์สินในครอบครองของครัวเรือน แต่พบการศึกษาลักษณะทรัพย์สินในครอบครองของครัวเรือนในชุมชนแออัด ได้แก่ การสำรวจลักษณะทางประชากรและสังคมของชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2537 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2537: 26) ซึ่งพบว่าประชากรส่วนใหญ่ในชุมชนแออัดอาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีทรัพย์สินในครอบครองในระดับต่ำ (ร้อยละ 60.0) รองลงมาเป็นประชากรที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีทรัพย์สินในครอบครองในระดับสูง (ร้อยละ 20.0)

การศึกษาผลงานวิจัยที่ผ่านมาถึงแม้จะไม่ใช้การศึกษาผู้ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดกับทรัพย์สินในครอบครองของครัวเรือน แต่จากการศึกษาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยคาดว่าทรัพย์สินในครอบครองของครัวเรือนน่าจะมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด เนื่องจากผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีทรัพย์สินในครอบครองในระดับสูงสามารถสะท้อนถึงฐานะทางการเงินที่ค่อนข้างมั่นคง ส่งผลให้บุคคลเหล่านี้พยายามที่จะหาแหล่งที่อยู่อาศัยใหม่ที่ให้ประโยชน์ต่อตนเองมากกว่าในชุมชนแออัดเดิมโดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ ดังนั้น จึงมีความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีทรัพย์สินในครอบครองในระดับสูงกว่ามีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นมากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีทรัพย์สินในครอบครองในระดับต่ำกว่า

1.5.3 ปัจจัยเกี่ยวกับการอยู่อาศัย

ปัจจัยเกี่ยวกับการอยู่อาศัยน่าจะมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด เนื่องจากปัจจัยเกี่ยวกับการอยู่อาศัยสามารถแสดงถึง สภาพความเป็นอยู่ ผลประโยชน์ที่ได้รับ และความผูกพันกับท้องถิ่นที่อาศัย สอดคล้องกับคำกล่าวของ Landsing and Muller (1973: 84) ที่กล่าวไว้ว่านอกเหนือจากสถานภาพทางเศรษฐกิจแล้วสภาพแวดล้อมที่บุคคลอาศัยอยู่ก็มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นเช่นกัน ดังนั้น การศึกษาค้นคว้าจึงเลือกตัวแปรภายใต้ปัจจัยเกี่ยวกับการอยู่อาศัย มาศึกษา 2 ตัวคือ ความถาวรของที่อยู่อาศัย และความสะดวกของสาธารณูปโภค มีรายละเอียด ดังนี้

1.5.3.1 ความถาวรของที่อยู่อาศัย

ความถาวรของที่อยู่อาศัยเป็นตัวแปรที่คาดว่าจะมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่น เนื่องจากวัสดุที่ใช้ก่อสร้างที่อยู่อาศัยเป็นเครื่องชี้วัดฐานะความเป็นอยู่เบื้องต้นของผู้อาศัย โดยผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านที่ใช้วัสดุไม่ถาวรย่อมได้รับความสะดวกสบายและความมั่นคงของที่อยู่อาศัยแตกต่างจากผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในบ้านที่ใช้วัสดุถาวร ดังนั้น ความถาวรของที่อยู่อาศัยจึงอาจส่งผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นได้

การทบทวนผลการวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นและความต้องการย้ายถิ่นกับความถาวรของที่อยู่อาศัยโดยพรณี กรานแก้ว (2527: 93) พบว่าหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านประมงที่อาศัยอยู่ในบ้านห้องแถว เรือนแถว และตึกแถวสองชั้นมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านสองชั้นยกพื้นแบบใหม่ และบ้านชั้นเดียวยกพื้นแบบใหม่ (ร้อยละ 19.0 เปรียบเทียบกับร้อยละ 8.3 และร้อยละ 6.0 ตามลำดับ) เช่นเดียวกับการศึกษาของสมพร วุฒิวิทย์การ (2522: 73) ที่พบว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านที่ใช้วัสดุไม่ถาวรก่อสร้างหลังคาบ้านมีสัดส่วนของผู้ที่ต้องการจะย้ายถิ่นออกจากเขตโครงการจัดการลุ่มน้ำแม่สาสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านที่ใช้วัสดุถาวรก่อสร้างหลังคาบ้าน (ร้อยละ 79.1 เปรียบเทียบกับร้อยละ 54.8) สอดคล้องกับการศึกษาของอรวรรณ สุทธางกูร (2540: 50) เรื่องคุณภาพชีวิตและความมั่นคงในที่อยู่อาศัยของชุมชนแออัดกรุงเทพมหานคร ที่กล่าวว่าบ้านที่สร้างด้วยวัสดุไม่ถาวร เช่น แผ่นป้ายโฆษณาและกระดาดาย่อมมีความสะดวกสบายและความมั่นคงในการอยู่อาศัยน้อยกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านตึก ส่งผลให้ผู้ที่อยู่อาศัยในบ้านที่สร้างด้วยวัสดุไม่ถาวรอาจไม่พอใจในสภาพที่อยู่อาศัยและมีความตั้งใจย้ายถิ่น

ออกจากชุมชนแออัดได้ง่าย นอกจากนี้ ฌีววรรณ เตนไพบูลย์ (2536: 31) ยังศึกษาและพบว่าถ้าบุคคลมีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดยาวนาน บุคคลนั้นจะมีการสะสมทรัพย์มากขึ้นรวมทั้งสร้างที่อยู่อาศัยที่ถาวรและมีความผูกพันกับที่อยู่อาศัยที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน ส่งผลให้ไม่ตั้งใจย้ายถิ่นออกจากที่อยู่ดังกล่าว

การทบทวนผลงานวิจัย พบว่าความถาวรของที่อยู่อาศัยมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นและความต้องการย้ายถิ่น แสดงให้เห็นว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านที่สร้างด้วยวัสดุไม่ถาวรมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านที่สร้างด้วยวัสดุถาวร เนื่องจากผู้ที่อยู่ที่อาศัยที่สร้างจากวัสดุไม่ถาวรสามารถแสดงถึงความไม่มั่นคงที่จะอาศัยอยู่ในชุมชน ซึ่งน่าจะมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนในอนาคตได้ ดังนั้น การศึกษาความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในครั้งนี้น่าจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านที่สร้างด้วยวัสดุที่ไม่ถาวรมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านที่สร้างด้วยวัสดุถาวร

1.5.3.2 ความสะดวกของสาธารณูปโภค

ความสะดวกของสาธารณูปโภคเป็นตัวแปรหนึ่งที่น่าสนใจ เพราะนอกจากชุมชนแออัดจะมีปัญหาเกี่ยวกับบ้านเรือนที่ไม่เป็นระเบียบและทรุดโทรมแล้ว ชุมชนแออัดยังมีปัญหาการขาดแคลนบริการด้านความสะดวกของสาธารณูปโภคซึ่งมีส่วนสำคัญที่จะผลักดันให้ประชากรตั้งใจย้ายถิ่นได้ เนื่องจากความสะดวกของสาธารณูปโภคแสดงถึง สภาพความเป็นอยู่ สุขอนามัย และความพึงพอใจของผู้อยู่อาศัย ดังนั้น ความสะดวกของสาธารณูปโภคจึงน่าจะมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่น

การทบทวนผลการวิจัยมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนผู้มีรายได้น้อยกับความสะดวกของสาธารณูปโภค โดย Savasdisara and other (1987: 151) พบว่าความสะดวกของสาธารณูปโภคในระดับที่ต่างกันไม่ส่งผลให้บุคคลมีความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนผู้มีรายได้น้อยแตกต่างกัน แต่การศึกษาเกี่ยวกับความสะดวกของสาธารณูปโภคในชุมชนแออัดโดยอรรวรรณ สุทธางกูร (2540: 75-76) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตและความมั่นคงในที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานครทั้ง 38 เขต พบว่าร้อยละ 23.6 เป็นครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดที่ไม่มีมิเตอร์ไฟฟ้าเป็นของตนเอง ร้อยละ 9.4 เป็นครัวเรือนที่ใช้น้ำประปานอกบ้าน และร้อยละ 12.4 เป็นครัวเรือนที่ใช้ร่วมกับครัวเรือนอื่น นอกจากนี้ ยังมีการสำรวจชุมชนแออัดในเขตกรุงเทพมหานครโดยสำนักสวัสดิการสังคม (2540: 13-14) พบว่าร้อยละ 2.9 เป็นครัวเรือนที่ใช้น้ำใช้ และร้อยละ 7.3 เป็นครัวเรือนที่ต่อมิเตอร์ไฟฟ้าจากบ้านอื่น ในขณะที่การศึกษา

ของนาฏวิภา ซลิตานนท์ และคณะ (2540: 56) ซึ่งสำรวจภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้อยู่อาศัยอยู่ในที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยในเขตปริมณฑล พบว่าร้อยละ 37.4 เป็นครัวเรือนในชุมชนแออัดที่ต้องจ่ายค่าน้ำประปาแพงกว่าปกติ ร้อยละ 33.9 เป็นครัวเรือนที่ต้องจ่ายค่าไฟฟ้าแพงกว่าปกติ และร้อยละ 3.6 เป็นครัวเรือนที่ใช้ส้วมร่วมกับครัวเรือนอื่น

การทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาถึงแม้จะพบว่าความสะดวกของสาธารณูปโภคไม่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนผู้มีรายได้น้อย แต่การศึกษาข้างต้นในบางส่วน ยังพบว่าครัวเรือนในชุมชนแออัดอีกเป็นจำนวนมากที่ยังไม่ได้รับบริการด้านสาธารณูปโภคที่เพียงพอโดยเฉพาะชุมชนแออัดในเขตปริมณฑลและในส่วนภูมิภาค เนื่องจากการติดตั้งระบบไฟฟ้าและน้ำประปานั้น รัฐบาลไม่สามารถเข้าไปถึงบริเวณชุมชนแออัดที่บุกรุกที่ดินของเอกชนหรือที่ดินของรัฐที่ทิ้งว่างเปล่าได้ ทั้งนี้เพราะการติดตั้งจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของที่ดินก่อน (สิริลักษณ์ แก้วคงยศ, 2532: 11) ดังนั้น จึงมีบุคคลจำนวนหนึ่งที่ไม่พอใจกับสภาพที่อยู่อาศัยและการบริการของสาธารณูปโภคที่มีไม่เพียงพอส่งผลให้บุคคลเหล่านี้มีความคิดที่จะแสวงหาที่อยู่อาศัยที่ดีกว่าเดิม ฉะนั้น ความสะดวกของสาธารณูปโภคจึงน่าจะมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในการศึกษารั้งนี้ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานไว้ว่าผู้ที่ได้รับความสะดวกของสาธารณูปโภคในระดับต่ำกว่ามีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่ได้รับความสะดวกของสาธารณูปโภคในระดับสูงกว่า

1.6 สมมุติฐาน

การศึกษารั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเชิงทฤษฎี รวมถึงผลงานวิจัยที่ผ่านมา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการตั้งสมมุติฐานดังนี้

สมมุติฐานหลัก

1. ผู้ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยเกี่ยวกับการอยู่อาศัยต่างกันมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดแตกต่างกัน

สมมุติฐานย่อย

1. ผู้ชายมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้หญิง
2. ผู้ที่มีอายุน้อยกว่ามีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่มีอายุสูงกว่า
3. ผู้ที่เป็นโสดมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่มีสถานภาพสมรส

อื่นๆ

4. ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่ามีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่า
5. ผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกมากกว่ามีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกน้อยกว่า
6. ผู้ที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดสั้นกว่ามีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดยาวนานกว่า
7. ผู้ที่มีชื่อในทะเบียนบ้านในต่างจังหวัดมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่มีชื่อในทะเบียนบ้านในลักษณะอื่นๆ
8. ผู้ที่มีอาชีพใช้วิชาชีพ บริหาร งานจัดการ และเสมียนมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่มีอาชีพอื่นๆ
9. ผู้ที่เป็นลูกจ้างมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่มีสถานภาพการทำงานอื่นๆ
10. ผู้ที่มีรายได้สูงกว่ามีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า
11. ผู้ที่ไม่ได้เป็นเจ้าของบ้านมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่เป็นเจ้าของบ้าน
12. ผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีทรัพย์สินในครอบครองในระดับสูงกว่ามีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีทรัพย์สินในครอบครองในระดับต่ำกว่า
13. ผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านที่สร้างด้วยวัสดุไม่ถาวรมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านที่สร้างด้วยวัสดุถาวร
14. ผู้ที่ได้รับความสะดวกจากสาธารณูปโภคในระดับต่ำกว่ามีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่ได้รับความสะดวกจากสาธารณูปโภคในระดับสูงกว่า

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในเขตปริมณฑลและในส่วนภูมิภาค มีดังนี้

1. เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางนโยบายของรัฐที่จะขยายความเจริญสู่เขตปริมณฑลและส่วนภูมิภาคโดยเฉพาะในเขตชนบท เพื่อป้องกันการขยายตัวของชุมชนแออัดในเขตปริมณฑลและในส่วนภูมิภาคที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตได้

2. เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางนโยบายและวางแผนของรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาอาชีพในชนบทเพื่อจูงใจให้ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดมีความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดทั้งในเขตปริมณฑลและในส่วนภูมิภาค
3. เพื่อเพิ่มพูนความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในเขตปริมณฑลและในส่วนภูมิภาค
4. เพื่อให้ผู้ที่สนใจจะศึกษาในหัวเรื่องที่เกี่ยวข้องนำผลของการศึกษานี้ไปใช้ต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

ระเบียบวิธีวิจัย

บทนี้จะกล่าวถึงระเบียบวิธีวิจัยของการศึกษารั้งนี้ ประกอบด้วยแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ขอบเขตของการศึกษา ข้อจำกัดของข้อมูล นิยามศัพท์ นิยามตัวแปร เกณฑ์การให้คะแนน การวิเคราะห์ข้อมูล และลักษณะทั่วไปของข้อมูล

2.1 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

แหล่งข้อมูลที่น่ามาใช้ศึกษารั้งนี้เป็นข้อมูลจาก “การสำรวจลักษณะทางประชากรและสังคมของชุมชนแออัดในปริมณฑลและภูมิภาค พ.ศ. 2541” ที่สำนักงานสถิติแห่งชาติได้ดำเนินการสำรวจเป็นครั้งที่ 2 ซึ่งได้สำรวจจังหวัดในเขตปริมณฑลและในส่วนภูมิภาคโดยเลือกจังหวัดที่มีจำนวนชุมชนแออัดมากสามลำดับแรกของแต่ละภาค สามารถจำแนกได้ดังนี้

เขตปริมณฑล ประกอบด้วยจังหวัดปริมณฑลของกรุงเทพมหานครทั้งหมด 5 จังหวัด คือ

จังหวัดปทุมธานี นนทบุรี นครปฐม สมุทรปราการ และสมุทรสาคร

ส่วนภูมิภาค ประกอบด้วยจังหวัดทั้งหมด 12 จังหวัด จาก 4 ภาค คือ

ภาคกลาง ประกอบด้วย จังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา และสระบุรี

ภาคเหนือ ประกอบด้วย จังหวัดนครสวรรค์ เชียงใหม่ และเชียงราย

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย จังหวัดขอนแก่น นครราชสีมา และ

อุบลราชธานี

ภาคใต้ ประกอบด้วย จังหวัดนครศรีธรรมราช นราธิวาส และสงขลา

ประชากรเป้าหมาย คือ ประชากรในครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดในจังหวัดตัวอย่าง

2.1.1 การเลือกตัวอย่าง

การเลือกตัวอย่างในจังหวัดต่างๆ ที่เป็นตัวอย่างของการสำรวจั้งนี้ใช้การเลือกตัวอย่างแบบ 2 ชั้น (stratified two-stage sampling) โดยหน่วยตัวอย่างชั้นที่ 1 คือ ชุมชนแออัด และหน่วยตัวอย่างชั้นที่ 2 คือ ครัวเรือน

ในขั้นต้นได้แบ่งชุมชนแออัดในจังหวัดตัวอย่างแต่ละจังหวัดเป็นกลุ่มย่อย 2 กลุ่มตามขนาดของชุมชน ดังนี้

1. กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วยชุมชนแออัดที่มีจำนวนครัวเรือนน้อยกว่า 350 ครัวเรือน
2. กลุ่มที่ 2 ประกอบด้วยชุมชนแออัดที่มีจำนวนครัวเรือนตั้งแต่ 350 ครัวเรือนขึ้นไป หลังจากนั้นจึงเลือกชุมชนแออัดจำนวนหนึ่งเป็นตัวอย่างโดยมีรายละเอียดการเลือกตัวอย่างแต่ละขั้นดังนี้

2.1.1.1 การเลือกตัวอย่างขั้นที่หนึ่ง

การเลือกตัวอย่างขั้นตอนนี้เป็นการเลือกชุมชนแออัดจากกลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มอย่างเป็นอิสระต่อกันด้วยวิธีสุ่มแบบมีระบบ ได้ตัวอย่างชุมชนแออัดทั้งสิ้น 608 ชุมชน เป็นชุมชนแออัดในเขตปริมณฑล 298 ชุมชน และเป็นชุมชนแออัดในส่วนภูมิภาค 310 ชุมชน

2.1.1.2 การเลือกตัวอย่างขั้นที่สอง

การเลือกตัวอย่างขั้นตอนนี้เป็นการเลือกครัวเรือนจากชุมชนตัวอย่างโดยเป็นสัดส่วนกับขนาดของชุมชนด้วยวิธีสุ่มแบบมีระบบ ได้ตัวอย่างครัวเรือนทั้งสิ้น 14,363 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนในเขตปริมณฑล 4,713 ครัวเรือน และเป็นครัวเรือนในส่วนภูมิภาค 9,650 ครัวเรือน

2.1.2 ตัวอย่างของการศึกษา

ตัวอย่างของการศึกษานี้ คือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนตัวอย่างที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่ตอบแบบสอบถามเองโดยเลือกหัวหน้าครัวเรือนหรือผู้ที่มีความใกล้ชิดกับหัวหน้าครัวเรือนที่สุด ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนตัวอย่างครัวเรือนละ 1 คน พบว่ามีจำนวนตัวอย่างของการศึกษาทั้งสิ้น 14,363 คน แบ่งเป็นจำนวนตัวอย่างในเขตปริมณฑล 4,713 คน และจำนวนตัวอย่างในส่วนภูมิภาค 9,650 คน โดยแสดงรายละเอียดจำนวนตัวอย่างที่ได้คัดเลือกมาในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนชุมชนแออัดและจำนวนครัวเรือนที่ตกเป็นตัวอย่าง

รายชื่อจังหวัด	จำนวนชุมชนแออัด		จำนวนครัวเรือน
	น้อยกว่า 350 ครัวเรือน	มากกว่า 350 ครัวเรือน	
ในเขตปริมณฑล			
สมุทรปราการ	21	30	998
นนทบุรี	58	6	894
ปทุมธานี	38	14	965
นครปฐม	63	1	899
สมุทรสาคร	62	5	957
รวม	242	56	4,713
ในส่วนภูมิภาค			
สระบุรี	40	10	975
ชลบุรี	23	3	837
ฉะเชิงเทรา	9	1	640
นครราชสีมา	45	5	994
อุบลราชธานี	10	-	599
ขอนแก่น	21	9	976
เชียงใหม่	48	2	868
เชียงราย	15	1	719
นครสวรรค์	14	-	516
นครศรีธรรมราช	17	4	838
สงขลา	10	7	895
นราธิวาส	13	3	793
รวม	265	45	9,650

2.2 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในเขตปริมณฑลและในส่วนภูมิภาคครั้งนี้ใช้ข้อมูลจาก "การสำรวจลักษณะทางประชากรและสังคมของชุมชนแออัดในปริมณฑลและภูมิภาค พ.ศ. 2541" โดยคัดเลือกเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยเกี่ยวกับการอยู่อาศัยที่น่าจะมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดเท่านั้น

2.3 ข้อจำกัดของข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูล "การสำรวจลักษณะทางประชากรและสังคมของชุมชนแออัดในปริมณฑลและภูมิภาค พ.ศ. 2541" ซึ่งดำเนินการโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ดังนั้น ตัวแปรที่นำมาศึกษาจึงเป็นตัวแปรที่คัดเลือกมาจากข้อมูลที่มีอยู่แล้ว ทำให้ไม่สามารถศึกษาตัวแปรที่สำคัญบางตัวที่น่าจะมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้ แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้พยายามนำข้อมูลที่มีอยู่มาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2.4 นิยามศัพท์

คำศัพท์ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นคำศัพท์ที่นิยามโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2541 : 5-7) ดังนี้

ชุมชนแออัด หมายถึง ชุมชนที่ส่วนใหญ่มีอาคารหนาแน่น ไร้ระเบียบ และชำรุดทรุดโทรม มีประชากรอาศัยอยู่กันอย่างหนาแน่นแออัด มีสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมอันเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยที่จะอยู่อาศัย

ครัวเรือน หมายถึง บุคคลเดียวหรือหลายคนซึ่งอาศัยอยู่ในบ้านหรือที่อยู่เดียวกัน และร่วมกันในการจัดหาเครื่องใช้ สิ่งอุปโภคบริโภคอันจำเป็นแก่การครองชีพ โดยมีได้ค่านึงว่ามีความสัมพันธ์ฉันญาติพี่น้องหรือไม่ก็ตาม

ความถาวรของที่อยู่อาศัย หมายถึง ลักษณะของที่อยู่อาศัยที่จำแนกตามวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างเป็นส่วนใหญ่ แบ่งได้ดังนี้คือ

- วัสดุถาวร ได้แก่ ไม้เนื้อแข็ง คอนกรีต คอนกรีตบล็อก คอนกรีตอัดแผ่น อิฐทนไฟ

- วัสดุไม่ถาวร ได้แก่ วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น เช่น แฝก หญ้าคา ไม้ไผ่ ไม้รวก เป็นต้น

2.5 นิยามตัวแปร

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ให้นิยามตัวแปรตามและตัวแปรอิสระดังนี้

2.5.1 ตัวแปรตาม

ตัวแปรตามของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ ความตั้งใจย้ายถิ่น (จากคำถามข้อที่ F 38) หมายถึง ความตั้งใจที่จะอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดเพียงชั่วคราว แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

- ตั้งใจย้ายถิ่น หมายถึง ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดที่มีความตั้งใจที่จะอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดเพียงชั่วคราว
- ตั้งใจไม่ย้ายถิ่น หมายถึง ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดที่มีความตั้งใจที่จะอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดอย่างถาวรหรือยังไม่ได้ตัดสินใจว่าจะย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดหรือไม่

2.5.2 ตัวแปรอิสระ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แบ่งตัวแปรอิสระออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยเกี่ยวกับการอยู่อาศัย ดังนี้

2.5.2.1 ปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคลประกอบด้วยตัวแปร 7 ตัว คือ เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด และการมีชื่อในทะเบียนบ้าน มีรายละเอียดดังนี้

2.5.2.1.1 เพศ (จากคำถามข้อที่ F4) หมายถึง ลักษณะทางกายภาพที่แสดงให้เห็นว่าเป็นชายหรือหญิง แบ่งเป็น 2 กลุ่มดังนี้

- ชาย
- หญิง

2.5.2.1.2 อายุ (จากคำถามข้อที่ F3) หมายถึง อายุเต็มปีบริบูรณ์นับถึงวันคล้ายวันเกิดครั้งสุดท้ายก่อนวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2541 แบ่งเป็น 5 กลุ่มดังนี้

- 15-24 ปี
- 25-34 ปี
- 35-44 ปี
- 45-54 ปี
- 55 ปีขึ้นไป

2.5.2.1.3 สถานภาพสมรส (จากคำถามข้อที่ F6) หมายถึง สถานะที่แสดงถึงสถานภาพการแต่งงานหรือการอยู่ร่วมกันระหว่างสามีกับภรรยา แบ่งเป็น 4 กลุ่มดังนี้

- โสด
- สมรส
- หม้าย
- อื่นๆ (หย่า แยก และเคยสมรสแต่ไม่ทราบสถานภาพ)

2.5.2.1.4 การศึกษา (จากคำถามข้อที่ F7) หมายถึง ชั้นที่บุคคลสอบไล่ได้เป็นครั้งสุดท้ายหรือชั้นสูงสุดที่เรียนจบ นับถึงวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2541 แบ่งเป็น 4 กลุ่มดังนี้

- ไม่มีการศึกษา
- ประถมศึกษา
- มัธยมศึกษา
- อุดมศึกษา

2.5.2.1.5 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (จากคำถามข้อที่ 2.3) หมายถึง จำนวนบุคคลที่อาศัยอยู่รวมกันภายใต้หลังคาบ้านเดียวกัน แบ่งเป็น 4 กลุ่มดังนี้

- 1 คน
- 2-3 คน
- 4-5 คน
- 6 คนขึ้นไป

2.5.2.1.6 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด (จากคำถามข้อที่ F10) หมายถึง ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดนับถึงวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2541 แบ่งเป็น 6 กลุ่มดังนี้

- น้อยกว่า 2 ปี
- 2-4 ปี
- 5-9 ปี
- 10-19 ปี
- 20-29 ปี
- 30 ปีขึ้นไป

2.5.2.1.7 การมีชื่อในทะเบียนบ้าน (จากคำถามข้อที่ F8) หมายถึง การมีชื่อในทะเบียนบ้านโดยจดทะเบียนอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ณ ที่อยู่อาศัย แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

- บ้านที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน
- บ้านอื่นในจังหวัดปัจจุบัน
- บ้านในต่างจังหวัด

2.5.2.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

ปัจจัยทางเศรษฐกิจประกอบด้วยตัวแปร 5 ตัว คือ อาชีพ สถานภาพ การทำงาน รายได้ การมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย และทรัพย์สินในครอบครองของครัวเรือน มีรายละเอียดดังนี้

2.5.2.2.1 อาชีพ (จากคำถามข้อที่ F23) หมายถึง ประเภทหรือ ชนิดของงานที่บุคคลใช้เวลาส่วนใหญ่ทำอยู่ในเวลาที่อ้างอิงถึง (ระหว่างวันที่ 22-28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2541) แบ่งเป็น 5 กลุ่มดังนี้

- ใช้วิชาชีพ บริหาร งานจัดการ และเสมียน
- การค้า
- กสิกรรม ขัทยานพาหนะ และบริการ
- กระบวนการผลิต กรรมกร และช่าง
- ว่างาน

2.5.2.2.2 สถานภาพการทำงาน (จากคำถามข้อที่ F25) หมายถึง สถานะของบุคคลที่ทำงานในสถานที่ทำงานหรือในธุรกิจ (ระหว่างวันที่ 22-28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2541) แบ่งเป็น 5 กลุ่มดังนี้

- นายจ้าง
- ผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง
- ผู้ช่วยธุรกิจของครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง
- ว่างาน
- ลูกจ้าง

2.5.2.2.3 รายได้ (จากคำถามข้อที่ F26 F27 F28 และF37) หมายถึง รายได้ต่อเดือนจากการประกอบอาชีพและรายได้อื่นๆ เช่น การให้เช่าทรัพย์สิน การทำงานล่วงเวลา และการทำงานอื่นนอกเหนืออาชีพหลัก เป็นต้น (ซึ่งเป็นรายได้ต่อสัปดาห์ที่ได้ประมาณให้รายได้อีกเดือน) แบ่งเป็น 4 กลุ่มดังนี้

- ไม่มีรายได้
- น้อยกว่า 5,000 บาท
- 5,000-7,499 บาท
- 7,500 บาทขึ้นไป

2.5.2.2.4 การมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย (จากคำถามข้อที่ 2.7) หมายถึง ลักษณะการเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย แบ่งเป็น 2 กลุ่มดังนี้

- เป็นเจ้าของบ้าน
- ไม่ได้เป็นเจ้าของบ้าน

2.5.2.2.5 ทรัพย์สินในครอบครองของครัวเรือน (จากคำถามข้อที่ 2.19) หมายถึง ทรัพย์สินทั้งหมดที่มีภายในบ้าน ซึ่งกำหนดระดับโดยนำทรัพย์สินทั้งหมดที่มีภายในบ้านมาให้คะแนนตามราคาของทรัพย์สินนั้น (ดูรายละเอียดการให้คะแนนและการแบ่งกลุ่มในหัวข้อ 2.6.2) แบ่งเป็น 3 กลุ่มดังนี้

- สูง (29 คะแนนขึ้นไป)
- ปานกลาง (12-28 คะแนน)
- ต่ำ (0-11 คะแนน)

2.5.2.3 ปัจจัยเกี่ยวกับการอยู่อาศัย

ปัจจัยเกี่ยวกับการอยู่อาศัยประกอบด้วย ตัวแปร 2 ตัว คือ ความถาวรของที่อยู่อาศัย และความสะดวกของสาธารณูปโภค มีรายละเอียดดังนี้

2.5.2.3.1 ความถาวรของที่อยู่อาศัย (จากคำถามข้อที่ 2.6) หมายถึง ความมั่นคงของที่อยู่อาศัยซึ่งจำแนกตามวัสดุที่ใช้สร้าง แบ่งเป็น 2 กลุ่มดังนี้

- วัสดุถาวร
- วัสดุไม่ถาวร

2.5.2.3.2 ความสะดวกของสาธารณูปโภค (จากคำถามข้อที่ 2.11 และ 2.14) หมายถึง ระดับความสะดวกของสาธารณูปโภคซึ่งวัดจาก การมีไฟฟ้าใช้ การมีน้ำประปาใช้ในการอุปโภค และการมีสุขภัณฑ์โครกหรือสุขภัณฑ์ใช้ (ดูรายละเอียดการแบ่งกลุ่มในหัวข้อ 2.6.1) แบ่งเป็น 3 กลุ่มดังนี้

- สูง
- ปานกลาง
- ต่ำ

2.6 เกณฑ์การให้คะแนน

การศึกษาค้นคว้ากำหนดเกณฑ์ในการให้คะแนนตัวแปร 2 ตัว คือตัวแปรความสะดวกของสาธารณูปโภคและตัวแปรทรัพย์สินในครอบครองของครัวเรือน ดังนี้

2.6.1 ความสะดวกของสาธารณูปโภค

การสร้างคะแนนวัดระดับความสะดวกของสาธารณูปโภคพิจารณาจากการมีไฟฟ้าใช้ มีน้ำประปาใช้ และมีสุขภัณฑ์โครกหรือสุขภัณฑ์ใช้ โดยมีรายละเอียดลักษณะของสาธารณูปโภคแต่ละชนิด ดังนี้

1. ไฟฟ้า แบ่งเป็น 3 ระดับคือ

- ระดับดี คือ มีมิเตอร์ไฟฟ้าเป็นของตนเอง
- ระดับปานกลาง คือ ต่อมิเตอร์ไฟฟ้าจากครัวเรือนอื่น
- ระดับไม่ดี คือ ไม่มีไฟฟ้าใช้

2. น้ำประปา แบ่งเป็น 3 ระดับคือ

- ระดับดี คือ มีน้ำประปาใช้ภายในครัวเรือน
- ระดับปานกลาง คือ ใช้น้ำประปาภายนอกครัวเรือน
- ระดับไม่ดี คือ ใช้น้ำประปา

3. สุขภัณฑ์โครกหรือสุขภัณฑ์ใช้

- ระดับดี คือ มีสุขภัณฑ์โครกหรือสุขภัณฑ์ใช้ภายในครัวเรือน
- ระดับปานกลาง คือ ใช้สุขภัณฑ์โครกหรือสุขภัณฑ์ใช้ร่วมกับครัวเรือนอื่น
- ระดับไม่ดี คือ ไม่ใช้สุขภัณฑ์โครกหรือสุขภัณฑ์ใช้

หลังจากนั้นจึงนำลักษณะการใช้สาธารณูปโภคทั้งหมดดังกล่าวข้างต้นมากำหนดระดับความสะดวกของสาธารณูปโภค โดยจะแบ่งเป็น 3 ระดับซึ่งแต่ละระดับจะพิจารณาสาธารณูปโภคทั้ง 3 ชนิด คือ ไฟฟ้า น้ำประปา และสุขภัณฑ์โครกหรือสุขภัณฑ์ใช้ ดังนี้

- ระดับสูง หมายถึง ครั้วเรือนที่มีสาธารณูปโภคทั้ง 3 ชนิดอยู่ในระดับดี (คือ ครั้วเรือนที่มีมิเตอร์ไฟฟ้าเป็นของตนเอง มีน้ำประปาใช้ภายในครั้วเรือน และมีส้วมชักโครกหรือส้วมซึมใช้ภายในครั้วเรือน)
- ระดับปานกลาง หมายถึง ครั้วเรือนที่อยู่นอกเหนือจากระดับสูงและระดับต่ำ (เช่น ครั้วเรือนที่มีมิเตอร์ไฟฟ้าเป็นของตนเอง มีน้ำประปาใช้ภายในครั้วเรือน แต่ใช้ส้วมชักโครกหรือส้วมซึมร่วมกับครั้วเรือนอื่น หรือครั้วเรือนที่มีมิเตอร์ไฟฟ้าเป็นของตนเอง แต่ใช้น้ำประปาภายนอกครั้วเรือน และใช้ส้วมชักโครกหรือส้วมซึมร่วมกับครั้วเรือนอื่น เป็นต้น)
- ระดับต่ำ หมายถึง ครั้วเรือนที่มีสาธารณูปโภค 1 ชนิด 2 ชนิด หรือทั้ง 3 ชนิดอยู่ในระดับไม่ดี (เช่น ครั้วเรือนที่ไม่มีไฟฟ้า ใช้น้ำประปาภายนอกครั้วเรือน และใช้ส้วมชักโครกหรือส้วมซึมร่วมกับครั้วเรือนอื่น หรือ ครั้วเรือนที่ไม่มีไฟฟ้า ใช้น้ำประปาภายนอกครั้วเรือน และไม่ใช้ส้วมชักโครกหรือส้วมซึม หรือ ครั้วเรือนที่ไม่มีไฟฟ้า ไม่ได้ใช้น้ำประปา และไม่ใช้ส้วมชักโครกหรือส้วมซึม เป็นต้น)

2.6.2 ทรัพย์สินในครอบครองของครั้วเรือน

การสร้างคะแนนทรัพย์สินในครอบครองของครั้วเรือนกำหนดให้ทรัพย์สินแต่ละรายการมีคะแนน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 มี 7 รายการ ประกอบด้วย วิทยุ เตารีดไฟฟ้า โทรทัศน์ขาวดำ หม้อหุงข้าวไฟฟ้า พัดลม เตาก๊าซ และจักรยานสองล้อ มีคะแนนรายการละ 1 คะแนน

กลุ่มที่ 2 มี 5 รายการ ประกอบด้วย จักรเย็บผ้า เครื่องดูดฝุ่น ตู้เย็น เครื่องซักผ้า และโทรศัพท์ มีคะแนนรายการละ 2 คะแนน

กลุ่มที่ 3 มี 5 รายการ ประกอบด้วย รถยนต์ รถจักรยานยนต์ โทรทัศน์สี เครื่องเล่นวิดีโอ และเครื่องปรับอากาศ มีคะแนนรายการละ 3 คะแนน

คะแนนทรัพย์สินในครอบครองของครั้วเรือนมีพิสัยระหว่าง 0 คะแนนถึง 32 คะแนน จากนั้นจึงแบ่งคะแนนออกเป็น 3 ระดับ โดยใช้ค่ามัธยฐานและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทั้งเขต ปริมาณพลและในส่วนบุคคลเป็นเกณฑ์ในการแบ่งระดับคะแนน (ค่ามัธยฐานโดยรวมของทั้ง 2 เขต เท่ากับ 20.0 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 8.8) ดังนี้

- ระดับสูง มี 29 คะแนนขึ้นไป
- ระดับปานกลาง มี 12-28 คะแนน
- ระดับต่ำ มี 0-11 คะแนน

2.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้วยสถิติเชิงพรรณนา โดยนำเสนอข้อมูลระดับกลุ่มและระดับจัดลำดับด้วยการแจกแจงความถี่และอัตราร้อยละ และหากเป็นข้อมูลระดับช่วงจะนำเสนอข้อมูลอื่นๆ เพิ่มเติมด้วย คือ มัชฌิมเลขคณิตหรือมัธยฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระทั้งก่อนและหลังควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก และศึกษาว่าตัวแปรอิสระตัวใดที่สามารถอธิบายการแปรผันของตัวแปรตามได้ดีที่สุด

2.8 ลักษณะทั่วไปของข้อมูล

ลักษณะทั่วไปของข้อมูลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ปรากฏในตารางที่ 2 ดังต่อไปนี้

1. ความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด

กลุ่มตัวอย่างในเขตปริมณฑล พบว่าผู้ที่ตั้งใจไม่ย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดมีสัดส่วนสูงผู้ที่ตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด (ร้อยละ 77.0 เปรียบเทียบกับร้อยละ 22.7) และกลุ่มตัวอย่างในส่วนภูมิภาคก็พบทำนองเดียวกันคือ ผู้ที่ตั้งใจไม่ย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดมีสัดส่วนสูงกว่าผู้ที่ตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด (ร้อยละ 87.6 เปรียบเทียบกับร้อยละ 11.9) พบว่ามีผู้ที่ตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในสัดส่วนที่ค่อนข้างต่ำทั้งในเขตปริมณฑลและในส่วนภูมิภาค การที่เป็นเช่นนี้น่าจะเนื่องมาจากบุคคลที่เข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดอาจมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยอยู่ในชุมชนต่อไปเพราะเป็นแหล่งงานที่สำคัญและไม่มีเหตุการณ์ที่บีบบังคับให้ต้องย้ายถิ่นแต่อย่างไรก็ตามยังมีผู้ที่ไม่สามารถทนต่อการอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดได้ และมีความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในที่สุด โดยจะพบได้ว่าในเขตปริมณฑลมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าในส่วนภูมิภาค ทั้งนี้เนื่องจากในเขตปริมณฑลมีความเจริญไม่แตกต่างจากกรุงเทพมหานคร ส่งผลให้บุคคลจากทั่วประเทศนิยมที่จะย้ายถิ่นเข้ามาและมีบุคคลจำนวนหนึ่งย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนแออัด เนื่องจากเป็นที่อยู่อาศัยที่มีราคาถูกอีกทั้งยังอยู่ใกล้แหล่งงาน อย่างไรก็ตามถึงแม้จะมีความหลากหลายของงานให้เลือกแต่ก็มีการแข่งขันในเรื่องงานสูงเช่นกัน ซึ่งอาจเป็นเหตุให้ผู้ที่ไม่ประสบความสำเร็จในการหางานทำมีความจำเป็นต้องย้ายถิ่นไปในชุมชนแออัดแหล่งอื่นหรือไม่ก็ต้องย้ายถิ่นกลับสู่ภูมิลำเนาเดิมก็เป็นได้

ตารางที่ 2 คุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างในเขตปริมณฑลและในส่วนภูมิภาค

คุณลักษณะ	ปริมณฑล		ในส่วนภูมิภาค	
	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน
ความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด				
ตั้งใจย้ายถิ่น	22.7	1,072	11.9	1,151
ตั้งใจไม่ย้ายถิ่น	77.0	3,628	87.6	8,457
ไม่ทราบ	0.3	13	0.4	42
รวม	100.0	4,713	100.0	9,650
เพศ				
ชาย	46.0	2,170	42.0	4,054
หญิง	54.0	2,543	58.0	5,596
รวม	100.0	4,713	100.0	9,650
อายุ				
15-24 ปี	14.4	677	9.0	873
25-34 ปี	29.3	1,383	20.1	1,938
35-44 ปี	23.9	1,128	25.4	2,449
45-54 ปี	15.5	728	18.1	1,747
55 ปีขึ้นไป	16.9	797	27.4	2,643
รวม	100.0	4,713	100.0	9,650
อายุเฉลี่ย (ปี)	39.3		44.3	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	14.2		15.4	
อายุต่ำสุด	15.0		15.0	
อายุสูงสุด	85.0		96.0	

ตารางที่ 2 (ต่อ)

คุณลักษณะ	ปริมาณพล		ในส่วนภูมิภาค	
	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน
สถานภาพสมรส				
โสด	14.6	689	10.0	964
สมรส	70.6	3,327	70.0	6,759
หม้าย	8.8	413	15.2	1,468
อื่นๆ (แยก หย่า และเคยสมรสแต่ ไม่ทราบสถานภาพ)	6.0	284	4.8	459
รวม	100.0	4,713	100.0	9,650
การศึกษา				
ไม่มีการศึกษา	5.7	270	11.2	1,079
ประถมศึกษา	68.4	3,225	66.4	6,410
มัธยมศึกษา	22.1	1,039	17.5	1,689
อุดมศึกษา	3.6	168	4.6	439
ไม่ทราบ	0.2	11	0.3	33
รวม	100.0	4,713	100.0	9,650
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน				
1 คน	8.2	388	5.6	538
2-3 คน	48.5	2,285	37.3	3,603
4-5 คน	32.6	1,538	39.6	3,817
6 คนขึ้นไป	10.7	502	17.5	1,692
รวม	100.0	4,713	100.0	9,650
จำนวนสมาชิกเฉลี่ย (คน)	3.4		4.0	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	1.7		1.8	
จำนวนสมาชิกต่ำสุด	1.0		1.0	
จำนวนสมาชิกสูงสุด	17.0		15.0	

ตารางที่ 2 (ต่อ)

คุณลักษณะ	ปริมาณพล		ในส่วนภูมิภาค	
	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด				
น้อยกว่า 2 ปี	13.3	627	5.7	553
2-4 ปี	15.6	735	6.8	652
5-9 ปี	19.3	909	12.7	1,228
10-19 ปี	17.9	842	20.1	1,940
20-29 ปี	13.1	618	17.9	1,725
30 ปีขึ้นไป	20.8	982	36.8	3,552
รวม	100.0	4,713	100.0	9,650
ระยะเวลาเฉลี่ย (ปี)	16.1		24.0	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	16.7		18.0	
ระยะเวลาต่ำสุด	0.0		0.0	
ระยะเวลาสูงสุด	85.0		90.0	
การมีชื่อในทะเบียนบ้านในชุมชน				
บ้านที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน	42.0	1,982	74.8	7,217
บ้านอื่นในจังหวัดปัจจุบัน	14.8	699	17.9	1,727
บ้านในต่างจังหวัด	42.6	2,006	7.0	677
ไม่ทราบ	0.6	26	0.3	29
รวม	100.0	4,713	100.0	9,650

ตารางที่ 2 (ต่อ)

คุณลักษณะ	ปริมาณพล		ในส่วนภูมิภาค	
	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน
อาชีพ				
ใช้วิชาชีพ บริหาร งานจัดการ และ				
เสมียน	5.8	271	5.3	513
การค้า	19.4	913	22.7	2,193
กสิกรรม ขี่ยานพาหนะ และบริการ	14.6	687	16.7	1,617
กระบวนการผลิต กรรมกร และช่าง	29.2	1,378	16.8	1,618
ว่างงาน	30.9	1,458	38.4	3,704
ไม่ทราบ	0.1	6	0.1	5
รวม	100.0	4,713	100.0	9,650
สถานภาพการทำงาน				
นายจ้าง	0.7	31	1.2	114
ผู้ประกอบการธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง	23.9	1,127	29.2	2,822
ผู้ช่วยธุรกิจของครัวเรือนโดย				
ไม่ได้รับค่าจ้าง	2.5	118	4.5	434
ว่างงาน	30.9	1,458	38.4	3,704
ลูกจ้าง	41.9	1,973	26.6	2,571
ไม่ทราบ	0.1	6	0.1	5
รวม	100.0	4,713	100.0	9,650

ตารางที่ 2 (ต่อ)

คุณลักษณะ	ปริมาณพล		ในส่วนภูมิภาค	
	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน
รายได้				
ไม่มีรายได้	32.8	1,546	42.6	4,107
น้อยกว่า 5,000 บาท	32.9	1,551	32.9	3,177
5,000-7,499 บาท	19.1	902	13.0	1,254
7,500 บาทขึ้นไป	14.9	700	11.1	1,075
ไม่ทราบ	0.3	14	0.4	37
รวม	100.0	4,713	100.0	9,650
ค่ามัธยฐาน	3564.0		2200.0	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	4530.6		4327.1	
รายได้ต่ำสุด	0.0		0.0	
รายได้สูงสุด	50,000		50,000	
การมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย				
เป็นเจ้าของบ้าน	50.3	2,370	78.0	7,531
ไม่ได้เป็นเจ้าของบ้าน	49.6	2,340	21.9	2,118
ไม่ทราบ	0.1	3	0.0	1
รวม	100.0	4,713	100.0	9,650

ตารางที่ 2 (ต่อ)

คุณลักษณะ	ปริมาณพล		ในส่วนภูมิภาค	
	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน
ทรัพย์สินในครอบครองของครัวเรือน				
สูง	36.0	1,697	14.6	1,412
ปานกลาง	57.9	2,727	71.9	6,939
ต่ำ	6.0	284	13.4	1,292
ไม่ทราบ	0.1	5	1.9	7
รวม	100.0	4,713	100.0	9,650
ค่ามัธยฐาน	25.0		19.0	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	9.0		8.3	
คะแนนต่ำสุด	3.0		3.0	
คะแนนสูงสุด	74.0		69.0	
ความถาวรของที่อยู่อาศัย				
วัสดุถาวร	91.1	4,295	89.6	8,652
วัสดุไม่ถาวร	8.7	411	10.2	982
ไม่ทราบ	0.2	7	0.2	16
รวม	100.0	4,713	100.0	9,650

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 (ต่อ)

คุณลักษณะ	ปริมาณพล		ในส่วนภูมิภาค	
	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน
ความสะดวกของสาธารณูปโภค				
สูง	38.8	1,827	48.7	4,702
ปานกลาง	34.0	1,603	13.1	1,262
ต่ำ	27.1	1,278	38.2	3,685
ไม่ทราบ	0.1	5	0.0	1
รวม	100.0	4,713	100.0	9,650
คะแนนเฉลี่ย	1.9		1.9	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	0.8		0.9	
คะแนนต่ำสุด	1.0		1.0	
คะแนนสูงสุด	3.0		3.0	

2. เพศ

กลุ่มตัวอย่างในเขตปริมาณพลและกลุ่มตัวอย่างในส่วนภูมิภาคมีสัดส่วนของผู้หญิงสูงกว่าผู้ชาย (ร้อยละ 54.0 เปรียบเทียบกับร้อยละ 46.0 และร้อยละ 58.0 เปรียบเทียบกับร้อยละ 42.0) อาจเนื่องมาจากเขตเมืองในปัจจุบันมีความหลากหลายของงานมากส่งผลให้ผู้หญิงมีโอกาที่จะได้รับเลือกเข้าทำงานมากขึ้น ดังนั้น ผู้หญิงที่อาศัยอยู่ในชนบทจึงนิยมที่จะย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองเพื่อหางานทำ และเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดเนื่องจากเป็นแหล่งที่อยู่ที่มีราคาถูก

3. อายุ

ในเขตปริมาณพล พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ย 39.3 ปี โดยกลุ่มอายุ 25-34 ปี มีสัดส่วนสูงที่สุด (ร้อยละ 29.3) รองลงไปอยู่ในกลุ่มอายุ 35-44 ปี (ร้อยละ 23.9) กลุ่มอายุ 55 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 16.9) กลุ่มอายุ 45-54 ปี (ร้อยละ 15.5) และกลุ่มอายุ 15-24 ปี (ร้อยละ 14.4) ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างในส่วนภูมิภาคมีอายุเฉลี่ย 44.3 ปี โดยกลุ่มอายุ 55 ปีขึ้นไปมีสัดส่วนสูงที่สุด (ร้อยละ 27.4) รองลงไปคือกลุ่มอายุ 35-44 ปี (ร้อยละ 25.4) กลุ่มอายุ 25-34 ปี (ร้อยละ 20.1) กลุ่มอายุ 45-54 ปี (ร้อยละ 18.1) ส่วนที่เหลืออยู่ในกลุ่มอายุ 15-24 ปี (ร้อยละ 9.0) ถ้าพิจารณาจากอายุเฉลี่ยจะ

พบว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดในเขตพื้นที่ทั้ง 2 ประเภทเป็นวัยกลางคน ทั้งนี้อาจเนื่องจากบุคคลกลุ่มนี้อาจเป็นผู้ที่มีครอบครัวแล้วส่งผลให้การย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดนั้นยากลำบากเนื่องจากจะต้องพะวงกับภาระทางครอบครัว อีกทั้ง ถ้าบุคคลเหล่านี้ย้ายถิ่นอาจจะต้องประสบปัญหาในการหางานทำเพราะโอกาสในการทำงานในปัจจุบันนี้เอื้อต่อคนในวัยหนุ่มสาวมากกว่า

4. สถานภาพสมรส

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ในเขตปริณทลเป็นผู้ที่สมรส (ร้อยละ 70.6) รองลงไปคือผู้ที่เป็นโสด (ร้อยละ 14.6) ผู้ที่เป็นหม้าย (ร้อยละ 8.8) ส่วนที่เหลือเป็นผู้ที่มีสถานภาพสมรสอื่น ๆ (แยก หย่า และเคยสมรสแต่ไม่ทราบสถานภาพ) (ร้อยละ 6.0) และกลุ่มตัวอย่างในส่วนภูมิภาคพบว่าส่วนใหญ่เป็นผู้ที่สมรส (ร้อยละ 70.0) รองลงไปคือผู้ที่เป็นหม้าย (ร้อยละ 15.2) ผู้ที่เป็นโสด (ร้อยละ 10.0) และผู้ที่มีสถานภาพสมรสอื่น ๆ (แยก หย่า และเคยสมรสแต่ไม่ทราบสถานภาพ) (ร้อยละ 4.8) การที่ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดในเขตพื้นที่ทั้ง 2 ประเภทส่วนใหญ่เป็นผู้ที่สมรสน่าจะเนื่องมาจากบุคคลกลุ่มนี้ต้องพะวงกับภาระทางครอบครัวและคิดว่าถ้าย้ายถิ่นไปแล้วต้องหาที่อยู่อาศัยที่เพียงพอกับสมาชิกในครัวเรือน หาสถานศึกษาให้บุตร และหางานใหม่ซึ่งเหตุผลเหล่านี้ย่อมเป็นอุปสรรคในการย้ายถิ่น อีกทั้งบางครอบครัวอาจอาจพึงพอใจที่จะอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดต่อไป เนื่องจากเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยที่มีราคาถูกและเห็นว่าตนเองสามารถทำงานที่ก่อเกิดรายได้ที่เพียงพอต่อครอบครัวของตน

5. การศึกษา

การศึกษาคั้งนี้พบว่า กว่าครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างในเขตปริณทลเป็นผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 68.4) รองลงไปคือผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ 22.1) ผู้ที่ไม่มีการศึกษา (ร้อยละ 5.7) และผู้ที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษา (ร้อยละ 3.6) และกลุ่มตัวอย่างในส่วนภูมิภาคก็พบเช่นเดียวกันคือ ประมาณ 2 ใน 3 ของกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 66.4) รองลงไปคือผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ 17.5) ผู้ที่ไม่มีการศึกษา (ร้อยละ 11.2) และผู้ที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษา (ร้อยละ 4.6) การที่ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดในเขตพื้นที่ทั้ง 2 ประเภทมีการศึกษาค่อนข้างต่ำ เนื่องจากผู้ที่ย้ายถิ่นเข้ามาในชุมชนแออัดส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เคยประกอบอาชีพทางการเกษตรและได้รับความเดือดร้อนจากการทำมาหากินในชนบท ไม่ว่าจะเป็น ภาวะแห้งแล้ง ราคาผลผลิตต่ำ และไม่มีที่ดินทำกิน เป็นต้น โดยจะพบว่าบุคคลกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีการศึกษาต่ำ รายได้ต่ำ และไม่มีความสามารถในการประกอบอาชีพทำให้เมื่อเกิดภาวะดังกล่าวแล้วไม่สามารถพัฒนาอาชีพของตนต่อไปได้จึงต้องเข้ามาในเมืองเพื่อทำงานเป็นลูกจ้างโดยอาศัยชุมชนแออัดเป็นแหล่งที่อยู่

6. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

กลุ่มตัวอย่างในเขตปริมณฑลมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.4 คน โดยผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิก 2-3 คนมีสัดส่วนสูงที่สุด (ร้อยละ 48.5) รองลงไปที่คือผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิก 4-5 คน (ร้อยละ 32.6) ผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิก 6 คนขึ้นไป (ร้อยละ 10.7) และผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิก 1 คน (ร้อยละ 8.2) สำหรับกลุ่มตัวอย่างในส่วนภูมิภาคมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.0 คน โดยผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิก 4-5 คนมีสัดส่วนสูงที่สุด (ร้อยละ 39.6) รองลงไปที่คือผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิก 2-3 คน (ร้อยละ 37.3) ผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิก 6 คนขึ้นไป (ร้อยละ 17.5) และผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิก 1 คนมีสัดส่วนต่ำที่สุด (ร้อยละ 5.6) ข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิกในครัวเรือน แสดงว่าจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยในชุมชนแออัดในเขตพื้นที่ทั้ง 2 ประเภทไม่แตกต่างกันมากนัก ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะของบ้านในชุมชนแออัดมีขนาดเล็กส่งผลให้อยู่ได้เพียงครอบครัวเดี่ยวหรือถ้าจะเป็นการรวมกันอยู่ก็อาศัยได้ไม่มาก

7. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด

กลุ่มตัวอย่างในเขตปริมณฑลมีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดเฉลี่ยคือ 16.1 ปี โดยผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด 30 ปีขึ้นไปมีสัดส่วนสูงที่สุด (ร้อยละ 20.8) รองลงไปที่คือผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด 5-9 ปี (ร้อยละ 19.3) ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด 10-19 ปี (ร้อยละ 17.9) ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด 2-4 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 15.6) ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดน้อยกว่า 2 ปี (ร้อยละ 13.3) และผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด 20-29 ปี (ร้อยละ 13.1) แต่กลุ่มตัวอย่างในส่วนภูมิภาค พบว่ามีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดเฉลี่ยคือ 24.0 ปี โดยผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด 30 ปีขึ้นไปมีสัดส่วนสูงที่สุด (ร้อยละ 36.8) รองลงไปที่คือผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด 10-19 ปี (ร้อยละ 20.1) ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด 20-29 ปี (ร้อยละ 17.9) ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด 5-9 ปี (ร้อยละ 12.7) ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด 2-4 ปี (ร้อยละ 6.8) และผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดน้อยกว่า 2 ปี (ร้อยละ 5.7) จากระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดเฉลี่ยในเขตพื้นที่ทั้ง 2 ประเภทมีผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดเป็นระยะเวลาค่อนข้างนาน ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลเหล่านี้อาจพอใจกับสภาพความเป็นอยู่ถึงแม้จะไม่สะดวกสบายมากนักแต่ก็มีรายได้และงานทำที่เพียงพอแก่ครอบครัวและตนเอง อีกทั้งบางคนอาจเกิดความผูกพันกับที่อยู่อาศัยก็เป็นได้ แต่อย่างไรก็ตามการศึกษารังนี้ยังพบว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดในส่วนภูมิภาคมีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดเฉลี่ยสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดในเขตปริมณฑล อาจเป็นเพราะชุมชนแออัดในเขตปริมณฑลมีปัญหาทางสังคมมากมายและยังมีแรงกดดันจากค่าครองชีพที่ค่อนข้างสูง ส่งผลให้บุคคลมีความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้ง่ายกว่า

8. การมีชื่อในทะเบียนบ้าน

กลุ่มตัวอย่างในเขตปริมณฑล พบว่าผู้ที่มีชื่อในทะเบียนบ้านในต่างจังหวัดมีสัดส่วนใกล้เคียงกับผู้ที่มีชื่อในทะเบียนบ้านที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน (ร้อยละ 42.6 และร้อยละ 42.0 ตามลำดับ) และผู้ที่มีชื่อในทะเบียนบ้านอื่นในจังหวัดปัจจุบันมีสัดส่วนต่ำที่สุด (ร้อยละ 14.8) แต่กลุ่มตัวอย่างในส่วภูมิภาคกลับพบว่าผู้ที่มีชื่อในทะเบียนบ้านที่อาศัยอยู่ในปัจจุบันมีสัดส่วนสูงที่สุด (ร้อยละ 74.8) รองลงไปคือผู้ที่มีชื่อในทะเบียนบ้านอื่นในจังหวัดปัจจุบัน (ร้อยละ 17.9) ส่วนที่เหลือเป็นผู้ที่มีชื่อในทะเบียนบ้านในต่างจังหวัด (ร้อยละ 7.0) การที่กว่า 2 ใน 5 ของกลุ่มตัวอย่างในเขตปริมณฑลเป็นผู้ที่มีชื่อในทะเบียนบ้านในต่างจังหวัด ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้ย้ายถิ่นเข้ามาในชุมชนแออัดในเขตปริมณฑลส่วนใหญ่ย้ายมาจากจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศและอาจเห็นว่าการที่จะย้ายทะเบียนบ้านตามมาเป็นเรื่องยุ่งยากและต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง แต่ในส่วภูมิภาคกลับพบว่าผู้ย้ายถิ่นเข้ามาในชุมชนแออัดอาจเป็นผู้ที่ย้ายจากต่างอำเภอเข้ามาในเมือง หรือย้ายจากจังหวัดใกล้เคียง ส่งผลให้เมื่อมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ทะเบียนบ้านก็สามารถทำได้สะดวกและไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากนัก

9. อาชีพ

กลุ่มตัวอย่างในเขตปริมณฑลเป็นผู้ที่ว่างงานในสัดส่วนที่สูงที่สุด (ร้อยละ 30.9) รองลงไปคือผู้ที่มีอาชีพกระบวนการผลิต กรรมกร และช่าง (ร้อยละ 29.2) ผู้ที่มีอาชีพการค้า (ร้อยละ 19.4) ผู้ที่มีอาชีพกสิกรรม ชักยานพาหนะ และบริการ (ร้อยละ 14.6) ผู้ที่มีอาชีพใช้วิชาชีพ บริหารงานจัดการ และเสมียนมีสัดส่วนต่ำที่สุด (ร้อยละ 5.8) แต่ในส่วภูมิภาคพบว่าผู้ที่ว่างงานมีสัดส่วนที่สูงที่สุด (ร้อยละ 38.4) รองลงไปคือผู้ที่มีอาชีพการค้า (ร้อยละ 22.7) ผู้ที่มีอาชีพกระบวนการผลิต กรรมกร และช่าง (ร้อยละ 16.8) ผู้ที่มีอาชีพกสิกรรม ชักยานพาหนะ และบริการ (ร้อยละ 16.7) และผู้ที่มีอาชีพใช้วิชาชีพ บริหารงานจัดการ และเสมียน (ร้อยละ 5.3) ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพแสดงว่าชุมชนแออัดในเขตพื้นที่ทั้ง 2 ประเภทมีผู้ที่มีอาชีพการค้า และผู้ที่มีอาชีพกระบวนการผลิต กรรมกร และช่างสูงกว่าผู้ที่มีอาชีพอื่น โดยเฉพาะในเขตปริมณฑลนั้น พบว่ามีผู้ที่มีอาชีพกระบวนการผลิต กรรมกร และช่างสูงกว่าในส่วภูมิภาค ทั้งนี้เนื่องจากในเขตปริมณฑลได้รับความเจริญจากกรุงเทพมหานครส่งผลให้มีแหล่งงานมากเพราะมีโรงงานอุตสาหกรรมกระจายอยู่ทั่วไป ด้วยเหตุนี้ จึงมีการจ้างงานในลักษณะงานดังกล่าวเป็นจำนวนมาก

10. สถานภาพการทำงาน

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างในเขตปริมณฑลเป็นลูกจ้างในสัดส่วนที่สูงที่สุด (ร้อยละ 41.9) รองลงไปคือผู้ที่ว่างงาน (ร้อยละ 30.9) ผู้ที่ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง (ร้อยละ 23.9) ผู้ที่ช่วยธุรกิจของครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง (ร้อยละ 2.5) และผู้ที่เป็นนายจ้าง (ร้อยละ 0.7) แต่กลุ่มตัวอย่างในส่วนภูมิภาค พบว่าเป็นผู้ที่ว่างงานในสัดส่วนที่สูงที่สุด (ร้อยละ 38.4) รองลงไปคือผู้ที่ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง (ร้อยละ 29.2) ผู้ที่เป็นลูกจ้าง (ร้อยละ 26.6) ผู้ที่ช่วยธุรกิจของครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง (ร้อยละ 4.5) ส่วนที่เหลือคือผู้ที่เป็นนายจ้าง (ร้อยละ 1.2) ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากในเขตปริมณฑลมีลักษณะงานที่จะต้องทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม หรือแหล่งบันเทิงต่างๆ ส่งผลให้บุคคลต้องทำงานเป็นลูกจ้าง แต่ในส่วนภูมิภาคนั้นลักษณะงานอาจเป็นการค้าขายส่วนตัวโดยค้าขายของเล็กๆ น้อยๆ และสามารถทำเองได้โดยไม่ต้องจ้างลูกจ้างก็เป็นได้

11. รายได้

กลุ่มตัวอย่างในเขตปริมณฑลพบว่าผู้ที่มีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาทมีสัดส่วนสูงกว่าผู้ที่ไม่มียาได้เพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 32.9 เปรียบเทียบกับร้อยละ 32.8) รองลงไปคือผู้ที่มีรายได้ 5,000-7,499 บาท (ร้อยละ 19.1) และผู้ที่มีรายได้ 7,500 บาทขึ้นไป (ร้อยละ 14.9) สำหรับกลุ่มตัวอย่างในส่วนภูมิภาคพบว่า ผู้ที่ไม่มียาได้มีสัดส่วนสูงที่สุด (ร้อยละ 42.6) รองลงไปคือผู้ที่มีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาท (ร้อยละ 32.9) ผู้ที่มีรายได้ 5,000-7,499 บาท (ร้อยละ 13.0) และที่เหลือเป็นผู้ที่มีรายได้ 7,500 บาทขึ้นไป (ร้อยละ 11.1) การที่ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดในเขตพื้นที่ทั้ง 2 ประเภทมีรายได้ไม่สูงมากนัก ทั้งนี้เนื่องจากอาชีพที่ทำเป็นอาชีพที่ใช้แรงงานส่งผลให้ได้รับรายได้น้อย

12. การมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย

กลุ่มตัวอย่างในเขตปริมณฑลพบว่าผู้ที่เป็นเจ้าของบ้านมีสัดส่วนสูงกว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นเจ้าของบ้าน (ร้อยละ 50.3 เปรียบเทียบกับร้อยละ 49.6) เช่นเดียวกับในส่วนภูมิภาคที่พบว่าผู้ที่เป็นเจ้าของบ้านมีสัดส่วนสูงกว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นเจ้าของบ้าน (ร้อยละ 78.0 เปรียบเทียบกับร้อยละ 21.9) ทั้งนี้จะพบได้ว่าส่วนใหญ่ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดในเขตพื้นที่ทั้ง 2 ประเภทมีบ้านเป็นของตนเอง โดยบุคคลเหล่านี้ อาจต้องการอาศัยอยู่เพื่อหารายได้และมีความผูกพันกับที่อยู่อาศัย ดังนั้น จึงสร้างบ้านที่มีราคาไม่แพงมากนัก ซึ่งอาจเป็นการมองเห็นถึงความคุ้มค่าในการอยู่อาศัยมากกว่าการเช่าบ้านอยู่หรือเข้ามาอาศัยอยู่โดยไม่เสียค่าเช่า

13. ทรัพย์สินในครอบครองของครัวเรือน

กลุ่มตัวอย่างในเขตปริมณฑลพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีทรัพย์สินในครอบครองในระดับปานกลาง (ร้อยละ 57.9) รองลงไปที่คือผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีทรัพย์สินในครอบครองในระดับสูง (ร้อยละ 36.0) และผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีทรัพย์สินในครอบครองในระดับต่ำ (ร้อยละ 6.0) สำหรับกลุ่มตัวอย่างในส่วนภูมิภาคพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีทรัพย์สินในครอบครองในระดับปานกลาง (ร้อยละ 71.9) รองลงไปที่คือผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีทรัพย์สินในครอบครองในระดับต่ำ (ร้อยละ 14.6) และผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีทรัพย์สินในครอบครองในระดับปานกลาง (ร้อยละ 13.4) ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดในเขตพื้นที่ทั้ง 2 ประเภทกว่าครึ่งหนึ่งเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีทรัพย์สินในครอบครองในระดับปานกลาง ซึ่งอาจเป็นเพราะบุคคลเหล่านี้จะมีทรัพย์สินที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตเท่านั้น อีกทั้งการที่ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดมีรายได้ไม่สูงมากจึงไม่สามารถที่จะหาซื้อทรัพย์สินที่มีราคาแพงได้

14. ความถาวรของที่อยู่อาศัย

การศึกษาครั้งนี้พบว่าทั้งในเขตปริมณฑลและในส่วนภูมิภาคมีสัดส่วนของผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านที่ทำด้วยวัสดุถาวรสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านที่ทำด้วยวัสดุไม่ถาวร (ร้อยละ 91.1 เปรียบเทียบกับร้อยละ 8.7 และร้อยละ 89.6 เปรียบเทียบกับร้อยละ 10.2) ทั้งนี้เพราะว่าปัจจุบันมีหน่วยงานที่มีส่วนช่วยเหลือให้ชุมชนแออัดมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่การช่วยเหลือเหล่านี้กลับเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนแออัดมีการขยายตัวมากขึ้นตามไปด้วย

15. ความสะดวกของสาธารณูปโภค

กลุ่มตัวอย่างในเขตปริมณฑล พบว่าผู้ที่ได้รับความสะดวกของสาธารณูปโภคในระดับสูงมีสัดส่วนสูงที่สุด (ร้อยละ 38.8) รองลงไปที่คือผู้ที่ได้รับความสะดวกของสาธารณูปโภคในระดับปานกลาง (ร้อยละ 34.0) และผู้ที่ได้รับความสะดวกของสาธารณูปโภคในระดับต่ำ (ร้อยละ 27.1) และกลุ่มตัวอย่างในส่วนภูมิภาคก็พบว่าผู้ที่ได้รับความสะดวกของสาธารณูปโภคในระดับสูงมีสัดส่วนสูงที่สุด (ร้อยละ 48.7) แต่รองลงไปที่เป็นผู้ที่ได้รับความสะดวกของสาธารณูปโภคในระดับต่ำ (ร้อยละ 38.2) ส่วนที่เหลือเป็นผู้ที่ได้รับความสะดวกของสาธารณูปโภคในระดับปานกลาง (ร้อยละ 13.1) จากการศึกษ พบว่าบุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดในเขตปริมณฑลและในส่วนภูมิภาคจำนวนมากได้รับความสะดวกของสาธารณูปโภคในระดับสูง เนื่องจากชุมชนแออัดส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตเมือง ดังนั้น ถ้าบุคคลเหล่านี้ไม่ได้รับความสะดวกของสาธารณูปโภคที่ดีพออาจเกิดปัญหาโรคภัยไข้เจ็บและโรคระบาดต่างๆ ได้ ด้วยเหตุนี้ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจึงพยายามให้ความ

ช่วยเหลือโดยจัดหาสารอุปโภคที่เพียงพอให้ แต่อย่างไรก็ตามการให้ความช่วยเหลือในลักษณะนี้อาจส่งผลให้บุคคลเกิดความพอใจและตั้งใจไม่ย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด ซึ่งอาจเกิดเป็นปัญหาการเพิ่มขึ้นของจำนวนชุมชนแออัดในอนาคตได้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดกับตัวแปรภายใต้ปัจจัยส่วนบุคคล ตัวแปรภายใต้ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และตัวแปรภายใต้ปัจจัยเกี่ยวกับการอยู่อาศัย ทั้งในเขตปริมณฑลและในส่วนภูมิภาค ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (logistic regression analysis) ซึ่งเป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระแต่ละตัวว่ามีทิศทางใดและมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมากน้อยเพียงใด การที่ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกเนื่องจากเป็นการวิเคราะห์ที่เหมาะสมกับการศึกษาที่ตัวแปรตามเป็นตัวแปรทวิ (dichotomous variable) และตัวแปรอิสระเป็นตัวแปรช่วง (interval variable) และตัวแปรกลุ่ม (categorical variable) ดังนั้น การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกจึงเหมาะกับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ซึ่งมีตัวแปรตามในการศึกษาเป็นตัวแปรทวิที่มีกลุ่มรายการเพียง 2 กลุ่มคือ (1) ความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด และ (2) ความตั้งใจไม่ย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด และมีตัวแปรอิสระเป็นตัวแปรช่วง (interval variable) รวม 6 ตัว อีกทั้ง ยังมีตัวแปรกลุ่ม (categorical variable) รวม 8 ตัวด้วย (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับตัวแปรอิสระเหล่านี้ในหัวข้อ 3.1)

ในการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกมีสมการได้ดังนี้ (Hutcheson and Sofroniou, 1999: 135)

$$\log (P_i/1-P_i) = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \dots + \beta_i X_i$$

โดยที่ P_i คือ โอกาสที่จะเกิดความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด

β_0 คือ ค่าคงที่

β_i คือ ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยแบบโลจิสติกของตัวแปรอิสระ

X_i คือ ตัวแปรอิสระที่น่าจะมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด

การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกนั้นค่าสัมประสิทธิ์ (β_i) จะบอกทิศทางของ X_i ที่มีต่อโอกาสที่จะเกิดความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด ถ้า β_i มีค่าเป็นบวก หมายความว่า X_i มีอิทธิพลทางบวกต่อโอกาสที่จะเกิดความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด และถ้า β_i มีค่าเป็นลบ หมายความว่า X_i มีอิทธิพลทางลบต่อโอกาสที่จะเกิดความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด

นอกจากนี้ สถิติที่สำคัญอีกค่าหนึ่ง คือ อัตราส่วนของโอกาส (odds ratio) ซึ่งเป็นอัตราส่วนระหว่างโอกาสที่จะเกิดความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดต่อโอกาสที่จะไม่เกิดความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด โดยค่า odds ratio เป็นค่าที่วัดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (X) กับตัวแปรตาม (Y) ในกรณีที่ตัวแปรอิสระเป็นตัวแปรกลุ่มค่า odds ratio จะมีความหมาย ดังนี้

ถ้าค่า odds ratio เท่ากับ 1 หมายถึงกลุ่มที่สนใจศึกษา ($X_i = 1$) มีโอกาสที่จะเกิดความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดไม่แตกต่างจากกลุ่มอ้างอิง ($X_i = 0$)

ถ้าค่า odds ratio มีค่ามากกว่า 1 หมายถึงกลุ่มที่สนใจศึกษา ($X_i = 1$) มีโอกาสที่จะเกิดความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่ากลุ่มอ้างอิง ($X_i = 0$)

ถ้าค่า odds ratio มีค่าน้อยกว่า 1 หมายถึงกลุ่มที่สนใจศึกษา ($X_i = 1$) มีโอกาสที่จะเกิดความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดต่ำกว่ากลุ่มอ้างอิง ($X_i = 0$)

3.1 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ

ก่อนที่จะเข้าสู่การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกผู้วิจัยได้ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้ง 14 ตัวด้วยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (correlation) เพื่อทดสอบว่าตัวแปรอิสระที่นำมาศึกษามีความสัมพันธ์พหุรวมเชิงเส้น (multicollinearity) หรือไม่ หากตัวแปรที่นำมาวิเคราะห์มีความสัมพันธ์แต่ละคู่สูง ($r > 0.70$) ก็จะไม่นำตัวแปรตัวใดตัวหนึ่งในตัวแปรคู่นั้นไปวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก การวิเคราะห์สหสัมพันธ์นั้นตัวแปรอิสระที่นำมาวิเคราะห์จะต้องเป็นตัวแปรระดับช่วง (interval scale) หรือตัวแปรระดับจัดลำดับ (ordinal scale) ในกรณีที่เป็นตัวแปรระดับกลุ่ม (nominal scale) จะแปลงให้เป็นตัวแปรหุ่น (dummy variable) ซึ่งมีค่าเป็น 0 กับ 1 โดยกลุ่มที่ผู้วิจัยสนใจตามสมมุติฐานให้มีค่าเป็น 1 และกลุ่มอื่นๆ มีค่าเป็น 0 (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2538 : 405) รายละเอียดของตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ดังปรากฏในตารางที่ 3 และตารางที่ 4 ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระในเขตปริมณฑลและในส่วนภูมิภาคตามลำดับ ดังนี้

1. เพศ
 - กำหนดให้
 - 1.1 หญิง
 - 1.2 ชาย (กลุ่มอ้างอิง)
2. อายุ (รายปี)

3. สถานภาพสมรส
 - กำหนดให้
 - 3.1 สมรส
 - 3.2 หม้าย
 - 3.3 อื่นๆ (แยก หย่า และเคยสมรสแต่ไม่ทราบสถานภาพ)
 - 3.4 โสด (กลุ่มอ้างอิง)
4. การศึกษา
 - กำหนดให้
 - 4.1 ไม่มีการศึกษา
 - 4.2 ประถมศึกษา
 - 4.3 มัธยมศึกษา
 - 4.4 อุดมศึกษา (กลุ่มอ้างอิง)
5. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)
6. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด (ปี)
7. การมีชื่อในทะเบียนบ้าน
 - กำหนดให้
 - 7.1 บ้านที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน
 - 7.2 บ้านอื่นในจังหวัดปัจจุบัน
 - 7.3 บ้านในต่างจังหวัด (กลุ่มอ้างอิง)
8. อาชีพ
 - กำหนดให้
 - 8.1 การค้า
 - 8.2 กสิกรรม ขั้บยานพาหนะ และบริการ
 - 8.3 กระบวนการผลิต กรรมกร และช่าง
 - 8.4 ว่างงาน
 - 8.5 ใช้วิชาชีพ บริหาร งานจัดการ และเสมียน (กลุ่มอ้างอิง)
9. สถานภาพการทำงาน
 - กำหนดให้
 - 9.1 นายจ้าง
 - 9.2 ผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง
 - 9.3 ผู้ช่วยธุรกิจของครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง
 - 9.4 ว่างงาน
 - 9.5 ลูกจ้าง (กลุ่มอ้างอิง)
10. รายได้ (รายเดือน/คน)

11. การมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย
 - กำหนดให้ 11.1 เป็นเจ้าของบ้าน
 - 11.2 ไม่ได้เป็นเจ้าของบ้าน (กลุ่มอ้างอิง)
12. ทรัพย์สินในครอบครองของครัวเรือน (คะแนน)
13. ความถาวรของที่อยู่อาศัย
 - กำหนดให้ 13.1 วัสดุถาวร
 - 13.2 วัสดุไม่ถาวร (กลุ่มอ้างอิง)
14. ความสะดวกของสาธารณูปโภค (คะแนน)

ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้งในเขตปริมณฑลและในส่วนภูมิภาค พบว่าไม่มีตัวแปรคู่ใดเลยที่มีความสัมพันธ์สูงกว่า 0.70 แสดงว่าตัวแปรทุกคู่ไม่มีความสัมพันธ์พร้อมเชิงเส้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำตัวแปรทั้ง 14 ตัวมาวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกต่อไป โดยตัวแปรอิสระทั้ง 14 ตัวที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ คือ ตัวแปรภายใต้ปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด และการมีชื่อในทะเบียนบ้าน ตัวแปรภายใต้ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ซึ่งประกอบด้วย อาชีพ สถานภาพการทำงาน รายได้ การมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย และทรัพย์สินในครอบครองของครัวเรือน และตัวแปรภายใต้ปัจจัยเกี่ยวกับการอยู่อาศัย ซึ่งประกอบด้วย ความถาวรของที่อยู่อาศัย และความสะดวกของสาธารณูปโภค สำหรับตัวแปรตามที่ใช้ในการศึกษา คือ ความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดซึ่งเป็นตัวแปรทวิที่มีกลุ่มรายการ 2 กลุ่ม คือ ตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด และตั้งใจไม่ย้ายถิ่นออกจากชุมชน

3.2 การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก

ในการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งวิธีวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกเป็น 3 ส่วน คือ

(1) การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทางตรง (direct logistic regression analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ในระดับ 2 ตัวแปร คือ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระแต่ละตัวก่อนควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ

(2) การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทางตรงเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระแต่ละตัว โดยควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ ที่อยู่ในกรอบแนวคิดของการศึกษาคั้งนี้ ทั้งนี้เพื่อศึกษาว่าเมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้วความสัมพันธ์ในระดับ 2 ตัวแปรจะยังคงอยู่หรือจะเปลี่ยนแปลงไป

ตารางที่ 3 สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระในเขตปริมณฑล

ตัวแปร	1.1	2	3.1	3.2	3.3	4.1	4.2	4.3	5	6	7.1	7.2	8.1	8.2	8.3	8.4	9.1	9.2	9.3	9.4	10	11.1	12	13.1	14	
1.1	1.000																									
2	0.167	1.000																								
3.1	-0.022	-0.239	1.000																							
3.2	-0.171	-0.418	0.518	1.000																						
3.3	-0.162	-0.261	0.498	0.383	1.000																					
4.1	-0.083	-0.149	-0.071	-0.091	-0.060	1.000																				
4.2	-0.049	-0.089	-0.121	-0.059	-0.055	0.694	1.000																			
4.3	-0.007	0.008	-0.076	-0.043	-0.034	0.638	0.672	1.000																		
5	-0.033	-0.013	-0.128	0.010	0.007	-0.039	-0.043	-0.024	1.000																	
6	-0.001	-0.247	0.035	0.008	0.008	-0.022	-0.008	-0.006	-0.087	1.000																
7.1	0.012	-0.070	0.063	-0.001	0.010	0.048	0.045	0.025	-0.063	-0.349	1.000															
7.2	0.001	-0.028	0.008	-0.038	-0.019	0.001	0.018	-0.021	-0.029	-0.149	0.350	1.000														
8.1	0.035	0.001	-0.025	-0.042	-0.018	-0.089	-0.131	-0.088	-0.031	0.014	0.003	0.053	1.000													
8.2	0.126	0.032	-0.038	-0.035	-0.048	-0.132	-0.186	-0.123	-0.019	0.005	0.003	0.016	0.670	1.000												
8.3	0.083	0.068	-0.028	-0.035	-0.038	-0.136	-0.198	-0.129	-0.008	0.008	0.019	0.058	0.689	0.652	1.000											
8.4	0.000	-0.002	-0.001	-0.003	0.008	0.008	-0.003	-0.001	0.005	0.009	-0.000	-0.002	0.009	0.010	0.013	1.000										
9.1	-0.002	-0.016	0.009	0.006	-0.004	-0.033	-0.058	-0.041	-0.013	0.008	-0.003	0.030	0.141	0.164	0.196	0.002	1.000									
9.2	-0.035	-0.050	0.004	0.006	-0.016	-0.020	-0.050	-0.025	0.011	-0.090	-0.022	-0.060	-0.533	-0.232	-0.057	-0.002	0.043	1.000								
9.3	-0.064	-0.026	-0.018	0.041	0.014	0.004	0.044	0.039	-0.042	0.013	-0.009	-0.019	-0.298	-0.074	0.021	-0.001	-0.001	0.345	1.000							
9.4	-0.000	0.001	0.001	0.003	-0.008	-0.009	0.002	0.001	-0.007	-0.009	0.000	0.002	0.000	0.000	-0.001	-0.100	0.000	0.001	0.003	1.000						
10	0.178	-0.063	-0.051	-0.004	-0.011	0.151	0.197	0.158	0.006	-0.001	-0.017	-0.008	0.082	0.104	0.148	0.002	-0.082	-0.128	0.217	0.004	1.000					
11.1	-0.015	-0.062	-0.047	0.013	-0.003	0.073	0.058	0.031	-0.251	-0.111	-0.425	-0.115	0.040	0.049	0.038	-0.003	-0.005	-0.041	-0.014	0.003	-0.040	1.000				
12	-0.049	-0.036	-0.061	0.027	-0.013	0.118	0.093	0.062	-0.254	0.013	-0.061	-0.007	0.061	0.048	0.033	-0.001	-0.021	-0.072	-0.080	0.001	-0.081	0.567	1.000			
13.1	0.003	0.031	0.006	-0.022	-0.010	0.040	0.021	-0.001	0.043	-0.020	-0.108	0.004	-0.010	0.004	0.223	-0.007	0.043	0.040	0.027	0.007	0.008	0.076	-0.191	1.000		
14	0.055	0.021	-0.059	-0.041	-0.004	0.002	0.009	0.020	-0.026	0.029	0.118	0.060	-0.005	0.015	0.006	-0.003	-0.010	0.062	0.070	0.003	0.019	0.160	0.215	0.057	1.000	

ตารางที่ 4 สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระในส่วนภูมิภาค

ตัวแปร	1.1	2	3.1	3.2	3.3	4.1	4.2	4.3	5	6	7.1	7.2	8.1	8.2	8.3	8.4	9.1	9.2	9.3	9.4	10	11.1	12	13.1	14	
1.1	1.000																									
2	0.248	1.000																								
3.1	-0.102	-0.290	1.000																							
3.2	-0.242	-0.439	0.675	1.000																						
3.3	-0.185	-0.224	0.510	0.433	1.000																					
4.1	-0.064	-0.170	-0.175	-0.154	-0.097	1.000																				
4.2	-0.033	-0.112	-0.210	-0.135	-0.125	0.622	1.000																			
4.3	0.008	0.014	-0.108	-0.075	-0.072	0.637	0.651	1.000																		
5	-0.021	0.101	-0.107	0.019	0.032	-0.077	-0.061	-0.028	1.000																	
6	-0.024	-0.275	0.071	0.277	0.025	-0.027	-0.016	-0.010	-0.096	1.000																
7.1	-0.011	-0.074	0.018	0.014	-0.002	0.031	0.023	-0.004	-0.115	-0.254	1.000															
7.2	-0.020	0.004	-0.042	-0.033	-0.036	0.026	0.034	0.001	-0.044	-0.095	0.658	1.000														
8.1	0.026	0.040	0.012	-0.004	-0.011	-0.252	-0.297	-0.245	-0.000	0.015	0.003	0.001	1.000													
8.2	0.110	0.049	0.000	-0.000	-0.009	-0.268	-0.322	-0.253	-0.001	0.011	0.002	0.002	0.689	1.000												
8.3	0.105	0.055	0.006	-0.004	-0.008	-0.273	-0.328	-0.260	-0.002	0.005	-0.000	-0.008	0.680	0.611	1.000											
8.4	-0.001	-0.003	0.001	0.004	0.001	0.000	-0.002	-0.002	0.001	0.003	-0.001	0.001	0.009	0.007	0.007	1.000										
9.1	0.044	0.006	0.020	0.012	0.020	-0.148	-0.165	-0.137	-0.007	0.001	-0.009	-0.019	0.276	0.297	0.313	0.002	1.000									
9.2	-0.046	-0.088	-0.004	-0.001	0.003	-0.015	-0.019	-0.004	-0.008	-0.003	-0.020	-0.014	-0.430	-0.234	-0.102	-0.004	0.051	1.000								
9.3	-0.069	-0.060	-0.021	0.039	0.035	0.077	0.076	0.066	-0.022	0.024	-0.016	-0.006	-0.275	-0.088	-0.033	-0.002	-0.025	0.382	1.000							
9.4	0.001	0.003	-0.001	-0.004	-0.000	-0.002	0.000	0.000	-0.001	-0.003	0.000	-0.001	-0.003	-0.001	0.000	-0.999	-0.000	0.004	0.003	1.000						
10	0.169	-0.013	-0.100	-0.057	-0.086	0.175	0.187	0.154	0.027	0.027	0.004	0.025	0.070	0.123	0.127	0.001	-0.141	-0.089	0.262	0.002	1.000					
11.1	0.003	-0.027	-0.025	-0.007	0.003	0.084	0.082	0.048	-0.195	-0.155	-0.317	-0.027	0.026	0.041	0.041	-0.001	-0.011	-0.046	-0.043	0.001	-0.037	1.000				
12	-0.007	-0.046	-0.043	-0.005	-0.005	0.170	0.136	0.076	-0.203	-0.019	-0.072	0.030	0.036	0.037	0.037	-0.001	-0.051	-0.072	-0.001	-0.151	0.487	1.000				
13.1	-0.047	0.016	0.049	-0.041	0.020	0.032	0.009	-0.003	0.007	-0.025	-0.148	-0.103	0.016	0.009	0.014	0.001	-0.012	-0.020	-0.004	-0.001	-0.018	0.014	-0.151	1.000		
14	0.020	0.071	-0.009	-0.010	-0.004	-0.096	-0.052	-0.020	-0.033	0.005	-0.017	-0.009	0.006	0.004	0.008	-0.002	0.000	0.031	0.027	0.002	0.054	-0.010	0.157	0.130	1.000	

(3) การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอน (stepwise logistic regression analysis) เพื่อให้ได้สมการที่ดีที่สุดในการศึกษาความสัมพันธ์ในระดับหลายตัวแปร โดยวิเคราะห์ว่าตัวแปรอิสระตัวใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและสามารถอธิบายการแปรผันของตัวแปรตามได้ดีที่สุด โดยวิธีการคัดเลือกตัวแปรอิสระเข้าสู่สมการการถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอนจะเลือกตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติและมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามสูงที่สุดเข้าสู่สมการก่อน ขั้นตอนที่สองจะเลือกสมการการถดถอยโลจิสติกที่มีตัวแปรอิสระที่เลือกไว้ในขั้นตอนแรกและตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ อีก 1 ตัว โดยใช้หลักการว่าตัวแปรอิสระในสมการที่ 2 นี้มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและมีค่า $-2 \log \text{likelihood}$ ต่ำที่สุด (ค่า $-2 \log \text{likelihood}$ เป็นค่าที่แสดงความเหมาะสมของสมการที่นำมาอธิบายตัวแปรตาม ถ้าค่า $-2 \log \text{likelihood}$ ยิ่งเข้าใกล้ 0 เท่าใดแสดงว่าสมการนั้นๆ สามารถอธิบายตัวแปรตามได้ดี) (กัลยานิชย์บัญชา, 2544: 80) ขั้นตอนต่อไปก็ดำเนินการเช่นเดียวกับขั้นตอนที่สอง ทำเช่นนี้ไปจนกว่าไม่มีตัวแปรอิสระตัวใดสามารถเข้าสู่สมการการถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอน เนื่องจากไม่มีตัวแปรอิสระตัวใดที่สัมพันธ์กับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยได้แสดงผลการวิเคราะห์โลจิสติกทั้ง 3 ส่วนในตารางที่ 5 และตารางที่ 6 เพื่อให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่ได้อย่างชัดเจน อนึ่ง ในการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกนั้นจำนวนของกรณีตัวอย่างได้ลดลงเล็กน้อย ซึ่งเป็นผลมาจากการตัดกลุ่มไม่ทราบของตัวแปรอิสระแต่ละตัวที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ออกไป

การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกครั้งนี้ได้ศึกษาตัวแปรภายใต้ปัจจัยทั้งหมด 3 ปัจจัยด้วยกัน คือ ตัวแปรภายใต้ปัจจัยส่วนบุคคล ตัวแปรภายใต้ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และตัวแปรภายใต้ปัจจัยเกี่ยวกับการอยู่อาศัย มีรายละเอียดดังนี้

3.2.1 ตัวแปรภายใต้ปัจจัยส่วนบุคคล

ตัวแปรอิสระภายใต้ปัจจัยส่วนบุคคลที่นำมาวิเคราะห์ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยตัวแปรทั้งหมด 7 ตัว คือ เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด และการมีชื่อในทะเบียนบ้าน

3.2.1.1 เพศ

เพศเป็นตัวแปรหนึ่งที่น่าจะมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่น เนื่องจากความแตกต่างของเพศสามารถแสดงถึงการตัดสินใจที่ต่างกัน โดยเฉพาะเพศชายมักจะมีความพร้อมทางร่างกายและมีความจำเป็นที่จะต้องหารายได้เพื่อเลี้ยงครอบครัวเนื่องจากการเป็นหัวหน้าครัวเรือนด้วยเหตุนี้ เพศจึงน่าจะมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดด้วย

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทางตรงทั้งก่อนและหลังควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ และการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอนของความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในเขตปริมณฑล

ตัวแปร	ก่อนควบคุม		หลังควบคุม		ขั้นตอน				
	ทางตรง		ทางตรง		1	2	3	4	5
	odds ratio	(N)	odds ratio	(N)					
ค่าคงที่ (β_0)			1.062		-0.560	-0.362	-0.303	0.114	0.276
<u>ปัจจัยส่วนบุคคล</u>									
เพศ									
ชาย	-----	(2,163)	-----	(2,122)					
หญิง	1.063	(2,537)	1.004	(2,511)					
อายุ	0.964**	(4,700)	0.997	(4,633)					
สถานภาพสมรส									
โสด	-----	(686)	-----	(670)					
สมรส	0.902	(3,319)	1.182	(3,273)					
หม้าย	0.428**	(412)	1.340	(408)					
อื่นๆ (แยก หย่า และเคย									
สมรสแต่ไม่ทราบสถานภาพ)	0.699*	(283)	1.149	(282)					

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ตัวแปร	ก่อนควบคุม		หลังควบคุม		ขั้นตอน				
	ทางตรง		ทางตรง		1	2	3	4	5
	odds ratio	(N)	odds ratio	(N)					
การศึกษา									
ไม่มีการศึกษา	0.383**	(269)	0.455*	(260)					
ประถมศึกษา	1.035	(3,216)	0.768	(3,179)					
มัธยมศึกษา	1.135	(1,036)	0.815	(1,028)					
อุดมศึกษา	-----	(168)	-----	(166)					
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน									
	0.788**	(4,700)	0.981	(4,633)					
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน									
แออัด	0.943**	(4,700)	0.981**	(4,633)	0.970**	0.978**	0.978**	0.978**	0.979**
การมีชื่อในทะเบียนบ้าน									
บ้านที่อาศัยอยู่ใน									
ปัจจุบัน	0.163**	(1,975)	0.581**	(1,956)			0.521**	0.558**	0.575**
บ้านอื่นในจังหวัด									
ปัจจุบัน	0.424**	(694)	0.636**	(681)			0.623**	0.628**	0.634**
บ้านในต่างจังหวัด	-----	(2,005)	-----	(1,996)			-----	-----	-----

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ตัวแปร	ก่อนควบคุม		ทางตรง		หลังควบคุม				
	ทางตรง		ทางตรง		ขั้นตอน				
	odds ratio	(N)	odds ratio	(N)	1	2	3	4	5
<u>ปัจจัยทางเศรษฐกิจ</u>									
อาชีพ									
ใช้วิชาชีพ บริหารงานจัดการ									
และเสมือน	-----	(270)	-----	(269)					-----
การค้า	0.631**	(909)	0.747	(897)					0.678*
กสิกรรม ชีบยาน									
พาหนะ และบริการ	1.147	(685)	0.955	(672)					0.947
กระบวนการผลิต									
กรรมกร และช่าง	1.501**	(1,377)	0.892	(1,360)					0.936
ว่างงาน	0.640**	(1,453)	6.271	(1,437)					0.701*

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ตัวแปร	ก่อนควบคุม		ทางตรง		หลังควบคุม				
	ทางตรง		ทางตรง		ขั้นตอน				
	odds ratio	(N)	odds ratio	(N)	1	2	3	4	5
สถานภาพการทำงาน									
นายจ้าง	0.432	(31)	0.763	(30)					
ผู้ประกอบการกิจส่วนตัวโดยไม่ มีลูกจ้าง	0.475**	(1,123)	0.908	(1,107)					
ผู้ช่วยธุรกิจของครัวเรือนโดย ไม่ได้รับค่าจ้าง	0.549*	(117)	0.712	(117)					
ว่างงาน	0.447**	(1,453)	0.097	(1,437)					
ลูกจ้าง	-----	(1,970)	-----	(1,942)					
รายได้	1.000	(4,686)	1.000	(4,633)					
การมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย									
เป็นเจ้าของบ้าน	0.184**	(2,364)	0.345**	(2,336)	0.181**	0.292**	0.391**	0.359**	0.373**
ไม่ได้เป็นเจ้าของบ้าน	-----	(2,333)	-----	(2,297)	-----	-----	-----	-----	-----
ทรัพย์สินในครอบครองของ ครัวเรือน									
ครัวเรือน	1.041**	(4,695)	0.993	(4,633)					

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ตัวแปร	ก่อนควบคุม		หลังควบคุม		ขั้นตอน				
	ทางตรง		ทางตรง		1	2	3	4	5
	odds ratio	(N)	odds ratio	(N)					
<u>ปัจจัยเกี่ยวกับการอยู่อาศัย</u>									
ความถาวรของที่อยู่อาศัย									
วัสดุถาวร	0.767*	(4,283)	0.622**	(4,228)				0.636**	0.634**
วัสดุไม่ถาวร	-----	(410)	-----	(405)				-----	-----
ความสะอาดของสาธารณูปโภค	1.311**	(4,695)	0.924	(4,633)					
-2 log likelihood			4313.481		4464.573	4389.617	4358.983	4347.181	4331.021
R ²			0.132		0.103	0.118	0.123	0.126	0.129

odds ratio หมายถึง อัตราส่วนระหว่างโอกาสที่จะเกิดความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดต่อโอกาสที่จะไม่เกิดความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด

N หมายถึง จำนวนกรณีตัวอย่าง

** หมายถึง นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

* หมายถึง นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

----- หมายถึง กลุ่มอ้างอิง

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ตัวแปร	ก่อนควบคุม		หลังควบคุม							
	ทางตรง		ทางตรง		ขั้นตอน					
	odds ratio	(N)	odds ratio	(N)	1	2	3	4	5	6

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

อาชีพ

ใช้วิชาชีพ บริหาร

งานจัดการ และเสมียน

การค้า

กสิกรรม ชักยาน

พาหนะ และบริการ

กระบวนการผลิต

กรรมกร และช่าง

ว่างงาน

----- (512)

0.961 (2,190)

1.072 (1,609)

1.272 (1,609)

0.850 (3,684)

----- (502)

1.083 (2,153)

0.942 (1,592)

1.013 (1,588)

55.391 (3,652)

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ตัวแปร	ก่อนควบคุม		หลังควบคุม								
	ทางตรง		ทางตรง		ขั้นตอน						
	odds ratio	(N)	odds ratio	(N)	1	2	3	4	5	6	7
สถานภาพการทำงาน											
นายจ้าง	0.540	(113)	0.883	(109)							
ผู้ประกอบการธุรกิจส่วนตัว											
โดยไม่มีลูกจ้าง	0.718**	(2,815)	0.989	(2,770)							
ผู้ช่วยธุรกิจของครัวเรือน											
โดยไม่ได้รับค่าจ้าง	0.613**	(433)	0.714	(430)							
ว่างงาน	0.651**	(3,684)	0.016	(3,652)							
ลูกจ้าง	-----	(2,559)	-----	(2,526)							
รายได้	1.000	(9,572)	1.000	(9,487)							
การมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย											
เป็นเจ้าของบ้าน	0.310**	(7,494)	0.537**	(7,406)				0.614**	0.600**	0.584**	0.585**
ไม่ได้เป็นเจ้าของบ้าน	-----	(2,114)	-----	(2,081)				-----	-----	-----	-----
ทรัพย์สินในครอบครองของครัวเรือน											
ครัวเรือน	1.005	(9,602)	0.991	(9,487)							

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ตัวแปร	ก่อนควบคุม		หลังควบคุม								
	ทางตรง		ทางตรง		ขั้นตอน						
	odds ratio	(N)	odds ratio	(N)	1	2	3	4	5	6	7
<u>ปัจจัยเกี่ยวกับการอยู่อาศัย</u>											
ความถาวรของที่อยู่อาศัย											
วัสดุถาวร	0.520**	(8,616)	0.759**	(8,520)				0.748**	0.744**	0.727**	
วัสดุไม่ถาวร	-----	(978)	-----	(967)				-----	-----	-----	
ความสะดวกของ											
สาธารณูปโภค	1.405**	(9,608)	1.353**	(9,487)			1.366**	1.404**	1.376**	1.375**	1.376**
-2 log likelihood			6165.590	6522.465	6320.404	6245.604	6210.522	6201.849	6194.099	6181.609	
R ²			0.080	0.045	0.065	0.072	0.076	0.076	0.077	0.078	
odds ratio	หมายถึง อัตราส่วนระหว่างโอกาสที่จะเกิดความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดต่อโอกาสที่จะไม่เกิดความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด										
N	หมายถึง จำนวนกรณีตัวอย่าง										
**	หมายถึง นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01										
*	หมายถึง นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05										
-----	หมายถึง กลุ่มอ้างอิง										

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดกับเพศในครั้งนี มีกลุ่มรายการ 2 กลุ่มดังปรากฏในตารางที่ 5 และ ตารางที่ 6 โดยใช้กลุ่มรายการ “ชาย” เป็นกลุ่มอ้างอิง ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดกับเพศในเขตปริมณฑล ทั้งก่อนและหลังควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ (ตารางที่ 5) พบว่าทิศทางของความสัมพันธ์ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ผู้หญิงมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ชายประมาณร้อยละ 6 และไม่ถึงร้อยละ 1 ตามลำดับ (ค่า odds ratio = 1.063 และ 1.004 ตามลำดับ) และความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ชายแล้วผู้หญิงมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดแตกต่างกันไม่มากนัก สอดคล้องกับการศึกษาของ Browning (1971: 745) ที่พบว่าผู้หญิงมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ชาย ทั้งนี้เนื่องจากจังหวัดต่างๆ ในเขตปริมณฑลได้รับความเจริญมากขึ้น อันเป็นผลของการขยายตัวของกรุงเทพมหานคร ดังนั้น จึงมีงานที่หลากหลายส่งผลให้ผู้หญิงสามารถเลือกทำงานได้ตามความเหมาะสมและเกิดการสะสมทรัพย์สินที่มากขึ้น ฉะนั้น เมื่อมีโอกาสผู้หญิงจึงมีความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดเพื่อหาที่อยู่อาศัยที่ดีกว่าเดิม เมื่อวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอน พบว่าตัวแปรเพศไม่ได้เข้าสู่สมการ ด้วยเหตุนี้ จึงสรุปได้ว่าเพศไม่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในเขตปริมณฑล

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดกับเพศในส่วนภูมิภาค ก่อนควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ (ตารางที่ 6) พบว่าทิศทางของความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ผู้หญิงมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดต่ำกว่าผู้ชายประมาณร้อยละ 14 (ค่า odds ratio = 0.862) และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับการศึกษาของ สมพร วุฒิวិถัยการ (2522: 4) มนต์ ชัยสวัสดิ์ และคณะ (2537: 55) และวิลาส สุวี (2529: 46) ที่พบว่าผู้ชายมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้หญิง ทั้งนี้ เนื่องจากลักษณะการย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในส่วนภูมิภาคอาจเป็นการย้ายถิ่นระยะไกล ทำให้ผู้ชายซึ่งมีลักษณะทางกายภาพบางประการที่สามารถเอาชนะอุปสรรคของการย้ายถิ่นได้ดีจึงตัดสินใจย้ายถิ่นได้ง่ายกว่าผู้หญิง นอกจากนี้ ไสภา ชูพิชัยกุล (2528: 128) และนริภรณ์ จงพีรเดชาพันธ์ (2541 : 8) ยังพบว่าผู้หญิงมีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ๆ ทั้งทางกายภาพและสังคมได้น้อยกว่าผู้ชายอีกด้วย เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว พบว่าทิศทางยังคงเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ผู้หญิงมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนต่ำกว่าผู้ชายประมาณร้อยละ 11 (ค่า odds ratio = 0.888) แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอนปรากฏว่าตัวแปรเพศไม่ได้เข้าสู่สมการ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าเพศไม่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในส่วนภูมิภาค

จากการศึกษาชุมชนแออัดในเขตพื้นที่ทั้ง 2 ประเภทสรุปได้ว่าเพศไม่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด เนื่องจากชุมชนแออัดส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตเมืองซึ่งต่างก็ได้รับความเจริญที่เกิดจากการเติบโตของเมืองที่มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา ด้านอุตสาหกรรม และด้านบริการ เป็นต้น ส่งผลให้มีการจ้างงานที่หลากหลาย อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ทั้งผู้หญิงและผู้ชายได้เลือกทำตามความเหมาะสม ด้วยเหตุนี้ ทั้งผู้ชายและผู้หญิงที่ไม่พอใจกับการอยู่อาศัยในชุมชนแออัดจึงสามารถย้ายถิ่นไปหางานทำในจังหวัดใกล้เคียงได้ไม่ยากนัก แสดงให้เห็นว่าความแตกต่างของเพศไม่ได้ส่งผลให้บุคคลมีความตั้งใจย้ายถิ่นแตกต่างกัน

3.2.1.2 อายุ

อายุเป็นตัวแปรตัวหนึ่งที่น่าสนใจ เนื่องจากอายุที่แตกต่างกันสามารถแสดงถึงความสามารถในการปรับตัวของบุคคลที่แตกต่างกันด้วย อีกทั้งยังส่งผลถึงความสามารถในการหางานทำ ดังนั้น อายุจึงน่าจะมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่น

การศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดกับอายุ ทั้งในเขตปริมณฑลและในส่วนภูมิภาค ก่อนควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ (ตารางที่ 5 และ ตารางที่ 6) พบว่าทิศทางของความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่ามีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่มีอายุมากกว่า สอดคล้องกับการศึกษาของสุวรรณ บัณฑวน และคณะ (2527: 19) และมนัส ชัยสวัสดิ์ และคณะ (2537: 55) ที่พบว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่ามีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ที่มีอายุมากกว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ที่มีอายุน้อยกว่ามักจะมีความพร้อมทางร่างกายและมีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ๆ ได้ดี ดังนั้น บุคคลเหล่านี้จึงมีความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในสัดส่วนที่สูงเมื่อมีโอกาสที่ดีกว่าเดิมโดยเฉพาะในเรื่องงาน ซึ่งแตกต่างจากผู้ที่มีอายุมากที่มักจะมีร่างกายอ่อนแอ เนื่องจากอายุที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้มีโรคภัยไข้เจ็บซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการย้ายถิ่น นอกจากนี้ อาจเป็นเพราะผู้ที่มีอายุมากมักเข้าร่วมกิจกรรมแบบไม่เป็นทางการภายในชุมชน (ปรียานุช วิริยราชวัลลภ, 2539: 17) ส่งผลให้ผู้ที่มีอายุมากมักมีความผูกพันกับที่อยู่อาศัยเดิมมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อย เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว พบว่าความสัมพันธ์ยังคงเป็นไปในทิศทางเดิม แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าอายุที่ต่างกันไม่ได้ส่งผลให้บุคคลมีความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดแตกต่างกัน และเมื่อวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอนปรากฏว่าตัวแปรอายุไม่ได้เข้าสู่สมการ

จากการศึกษาชุมชนแออัดในเขตพื้นที่ทั้ง 2 ประเภทสรุปได้ว่าอายุ ไม่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดทั้งในเขตปริมณฑลและในส่วนภูมิภาค ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสภาพความเป็นอยู่ในชุมชนแออัดที่เสื่อมโทรมส่งผลให้ผู้ที่ย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดทุกวัย (รวมทั้งผู้ที่มีอายุมาก) ที่แม้จะมีร่างกายที่อ่อนแอแต่ถ้ามีโอกาสที่จะหาที่อยู่อาศัยที่ดีกว่าเดิม บุคคลเหล่านี้ก็อาจมีความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้เช่นเดียวกันกับผู้ที่มีอายุน้อยกว่า

3.2.1.3 สถานภาพสมรส

สถานภาพสมรสเป็นตัวแปรตัวหนึ่งที่น่าสนใจ เพราะผู้ที่มีสถานภาพสมรสที่ต่างกัน ย่อมมีภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบ และความมีอิสระในการตัดสินใจที่แตกต่างกัน ด้วย ดังนั้น สถานภาพสมรสจึงน่าจะมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่น

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด กับสถานภาพสมรสในครั้งนี้มีกลุ่มรายการ 4 กลุ่มดังปรากฏในตารางที่ 5 และ ตารางที่ 6 ซึ่งมีกลุ่ม “โสด” เป็นกลุ่มอ้างอิง ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด กับสถานภาพสมรสในเขตปริมณฑล ก่อนควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ (ตารางที่ 5) พบว่าความสัมพันธ์มีทิศทางเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ผู้ที่สมรส ผู้ที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ (แยก หย่า และเคยสมรสแต่ไม่ทราบสถานภาพ) และผู้ที่เป็นหม้ายมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดต่ำกว่าผู้ที่เป็นโสดประมาณร้อยละ 10 ร้อยละ 30 และร้อยละ 57 ตามลำดับ (ค่า odds ratio = 0.902, 0.699 และ 0.428 ตามลำดับ) โดย 2 กลุ่มหลังมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มผู้ที่สมรสพบว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ น่าจะเนื่องจากผู้ที่เป็นโสดมีความคล่องตัวสูงและมีอิสระในการตัดสินใจ อีกทั้งผู้ที่เป็นโสดส่วนใหญ่ยังมีอายุน้อยส่งผลให้ตัดสินใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้ง่าย แต่เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ พบว่าทิศทางของความสัมพันธ์ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ผู้ที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ (แยก หย่า และเคยสมรสแต่ไม่ทราบสถานภาพ) ผู้ที่สมรส และผู้ที่เป็นหม้ายมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่เป็นโสดประมาณร้อยละ 15 ร้อยละ 18 และร้อยละ 34 ตามลำดับ (ค่า odds ratio = 1.149, 1.182 และ 1.340 ตามลำดับ) และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มผู้ที่เป็นโสดแล้วกลุ่มอื่นๆ ทั้ง 3 กลุ่มมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดแตกต่างกันไม่มากนัก เมื่อวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอน พบว่าตัวแปรสถานภาพสมรสไม่ได้เข้าสู่สมการ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าสถานภาพสมรสไม่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในเขตปริมณฑล

สำหรับในส่วนภูมิภาคนั้นผลการศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดกับสถานภาพสมรส ก่อนควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ (ตารางที่ 6) พบว่าทิศทางของความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือ ผู้ที่สมรส ผู้ที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ (แยก หย่า และเคยสมรสแต่ไม่ทราบสถานภาพ) และผู้ที่เป็นหม้าย มีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดต่ำกว่าผู้ที่เป็นโสดประมาณร้อยละ 35 ร้อยละ 49 และร้อยละ 59 ตามลำดับ (ค่า odds ratio = 0.647, 0.512 และ 0.406 ตามลำดับ) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดในส่วนภูมิภาคอาจได้รับข่าวสารความเจริญด้านเศรษฐกิจของกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง ส่งผลให้บุคคลเหล่านี้มีความหวังว่าเมื่อย้ายถิ่นไปในสถานที่ดังกล่าวแล้วจะมีงานทำที่ดีขึ้น แต่การย้ายถิ่นนั้นต้องฝ่าฟันอุปสรรคของการย้ายถิ่นมากโดยเฉพาะระยะทางที่ยาวไกล ดังนั้น ผู้ที่เป็นโสดจึงมีโอกาสที่จะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ เพราะส่วนใหญ่ผู้ที่เป็นโสดจะเป็นผู้ที่มีอายุไม่มากและยังไม่มีภาระทางครอบครัว เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว พบว่าความสัมพันธ์ยังคงมีทิศทางเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ผู้ที่สมรส ผู้ที่เป็นหม้าย และผู้ที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ (แยก หย่า และเคยสมรสแต่ไม่ทราบสถานภาพ) มีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดต่ำกว่าผู้ที่เป็นโสดประมาณร้อยละ 23 ร้อยละ 23 และร้อยละ 32 ตามลำดับ (ค่า odds ratio = 0.774, 0.767 และ 0.680 ตามลำดับ) โดยมีเพียงกลุ่มรายการผู้ที่สมรสเท่านั้นที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอน พบว่าในจำนวนตัวแปรอิสระทั้งหมด 14 ตัวนั้นตัวแปรสถานภาพสมรสเป็นตัวแปรที่เข้าสู่สมการเป็นลำดับที่ 7 โดยมีทิศทางเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ยกเว้นสถานภาพสมรสอื่นๆ (แยก หย่า และเคยสมรสแต่ไม่ทราบสถานภาพ) ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าสถานภาพสมรสมีอิทธิพลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด

จากการศึกษาสรุปได้ว่าสถานภาพสมรสไม่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในเขตปริมณฑล ทั้งนี้เนื่องจากสภาพแวดล้อมในชุมชนแออัดในเขตปริมณฑลมีความเสื่อมโทรมและมีปัญหาทางสังคมมาก อีกทั้งลักษณะการย้ายถิ่นอาจเป็นการย้ายถิ่นในพื้นที่ใกล้เคียงส่งผลให้ผู้สมรส ผู้ที่เป็นหม้าย และผู้ที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ (แยก หย่า และเคยสมรสแต่ไม่ทราบสถานภาพ) ต่างก็มีความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้เช่นเดียวกับผู้ที่เป็นโสดเมื่อมีโอกาสเอื้ออำนวย แต่ในส่วนภูมิภาคกลับพบว่าสถานภาพสมรสมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อาจเป็นเพราะลักษณะการย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในส่วนภูมิภาคเป็นการย้ายถิ่นระยะไกลดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ดังนั้น ผู้ที่เป็นโสดจึงมีโอกาสที่จะย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่มีสถานภาพสมรสกลุ่มอื่นๆ

3.2.1.4 การศึกษา

การศึกษาเป็นตัวแปรสำคัญตัวหนึ่งที่น่าจะมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่น เนื่องจากการศึกษาแสดงถึงระดับความรู้ ความสามารถ และความคิดที่แตกต่างกันออกไปของแต่ละบุคคล ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นตัวกำหนดโอกาสในการหารายได้และโอกาสที่จะผ่านกระบวนการเลือกสรรของการย้ายถิ่น

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดกับการศึกษามีกลุ่มรายการ 4 กลุ่มดังปรากฏในตารางที่ 5 และ ตารางที่ 6 และการศึกษาครั้งนี้ใช้กลุ่มรายการ “อุดมศึกษา” เป็นกลุ่มอ้างอิง ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดกับการศึกษาในเขตปริมณฑล ก่อนควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ (ตารางที่ 5) พบว่าทิศทางของความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้เพียงบางส่วน กล่าวคือ ผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา และผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษามีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษาประมาณร้อยละ 4 และร้อยละ 13 ตามลำดับ (ค่า odds ratio = 1.035 และ 1.135 ตามลำดับ) และความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนผู้ที่ไม่มีการศึกษามีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดต่ำกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษาประมาณร้อยละ 62 (ค่า odds ratio = 0.383) และความแตกต่างนี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 หมายความว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษามีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่ไม่มีการศึกษา เนื่องจากในเขตปริมณฑลมีการแข่งขันสูง โดยเฉพาะในเรื่องการทำงาน ส่งผลให้ผู้ที่มีการศึกษาสูงสามารถผ่านการคัดเลือกให้เข้าทำงานได้ง่าย ทำให้มีการสะสมทรัพย์มากขึ้น ดังนั้น เมื่อตั้งใจที่จะย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดก็จะเป็นไปได้ง่ายกว่าผู้ที่ไม่มีการศึกษาซึ่งมักจะเป็นผู้ที่ไม่มีความมั่นคงในหน้าที่การงานและมีรายได้ที่ไม่แน่นอนจึงที่ต้องทนอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดต่อไปเนื่องจากเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยที่มีราคาถูก เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ กลับพบว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวมีทิศทางเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา และผู้ที่ไม่มีการศึกษามีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดต่ำกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษาประมาณร้อยละ 18 ร้อยละ 23 และร้อยละ 54 ตามลำดับ (ค่า odds ratio = 0.815, 0.768 และ 0.455 ตามลำดับ) แต่ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เฉพาะกลุ่มผู้ที่ไม่มีการศึกษา แต่อย่างไรก็ตามตัวแปรนี้ได้เข้าสู่สมการการถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอน ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าการศึกษาไม่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในเขตปริมณฑล

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดกับการศึกษาในส่วนภูมิภาค ก่อนควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ (ตารางที่ 6) พบว่าทิศทางของความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ผู้ที่ไม่มีการศึกษา และผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษามีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดต่ำกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษาประมาณร้อยละ 3 ร้อยละ 24 และร้อยละ 26 ตามลำดับ (ค่า odds ratio = 0.971, 0.759 และ 0.744 ตามลำดับ) แต่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เฉพาะกลุ่มผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาอาจไม่พอใจในรายได้ที่ได้รับและงานที่ทำ อีกทั้งยังอาจได้รับการชักชวนจากคนรู้จักให้ย้ายไปทำงานในที่อื่น โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร ดังนั้น บุคคลเหล่านี้จึงพยายามที่จะย้ายถิ่นโดยมีจุดมุ่งหมายที่ไม่ชัดเจน ส่วนผู้ที่มีการศึกษาระดับมัศึกษานั้นอาจมีงานทำที่ค่อนข้างมั่นคงกว่าและมีรายได้เป็นที่น่าพอใจส่งผลให้มีความพอใจในระดับหนึ่งที่จะอยู่ในชุมชนแออัดต่อไป และผู้ที่ไม่มีการศึกษาก็จำเป็นต้องทนอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดต่อไป เนื่องจากการไม่มีการศึกษาแสดงถึงความสามารถในการทำงานที่ค่อนข้างต่ำ ด้วยเหตุนี้ การที่จะออกไปทำงานและหาที่อยู่อาศัยนอกชุมชนแออัดจึงเป็นไปได้ยาก เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว พบว่าทิศทางของความสัมพันธ์ยังคงเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ ผู้ที่ไม่มีการศึกษา ผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษามีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดต่ำกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษาประมาณร้อยละ 12 ร้อยละ 17 และร้อยละ 24 ตามลำดับ (ค่า odds ratio = 0.884, 0.826 และ 0.760 ตามลำดับ) เมื่อวิเคราะห์ด้วยการถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอน พบว่าตัวแปรการศึกษาไม่ได้เข้าสู่สมการ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าการศึกษาไม่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในส่วนภูมิภาค

การศึกษาชุมชนแออัดในเขตพื้นที่ทั้ง 2 ประเภทสรุปได้ว่าการศึกษาไม่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด เนื่องจากผู้ที่มีการศึกษาต่ำถึงแม้จะมีโอกาสในการย้ายถิ่นน้อยกว่าผู้ที่มีการศึกษาสูง แต่บุคคลเหล่านี้ก็อาจจะพยายามที่จะย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้ เนื่องจากอาจมีความคิดที่ที่อยู่อาศัยแห่งใหม่อาจส่งเสริมในเรื่องการทำงานและรายได้ที่ดีกว่าเดิม ดังนั้น ผู้ที่มีการศึกษาต่ำจึงมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้เช่นเดียวกับผู้ที่มีการศึกษาสูง

3.2.1.5 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเป็นตัวแปรสำคัญตัวหนึ่งที่น่าสนใจ เนื่องจากจำนวนสมาชิกที่แตกต่างกันส่งผลต่อรายได้ของครัวเรือน ค่าใช้จ่ายของครัวเรือน และความแออัดในการอยู่อาศัย เป็นต้น ดังนั้น จำนวนสมาชิกในครัวเรือนจึงน่าจะมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่น

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดกับจำนวนสมาชิกในครัวเรือนในเขตปริมณฑล ก่อนควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ (ตารางที่ 5) พบว่าทิศทางของความสัมพันธ์ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกน้อยกว่ามีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกมากกว่า แต่ความสัมพันธ์นี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เนื่องจากบุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดในเขตปริมณฑลถึงแม้จะอาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกน้อย แต่ก็มี ความพยายามที่จะย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดเพราะในชุมชนแออัดนั้นมีปัญหาทางสังคมมากมาย ไม่ว่าจะเป็น ยาเสพติด อาชญากรรม และลักขโมย เป็นต้น อีกทั้งบ้านที่อาศัยอาจจะไม่คงทนถาวรส่งผลให้บุคคลเหล่านี้ต้องรับความกดดันและมีความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้เช่นเดียวกับผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกมาก เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว พบว่าความสัมพันธ์ยังคงไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกแตกต่างกันไม่ส่งผลให้บุคคลมีความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดแตกต่างกันด้วย เมื่อวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอน พบว่าตัวแปรจำนวนสมาชิกในครัวเรือนไม่ได้เข้าสู่สมการ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าจำนวนสมาชิกในครัวเรือนไม่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในเขตปริมณฑล

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดใน ส่วนภูมิภาค ก่อนควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ (ตารางที่ 6) พบว่าทิศทางของความสัมพันธ์ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แต่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เช่นเดียวกับการศึกษาในเขตปริมณฑล แต่เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว กลับพบว่าทิศทางของความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกมากกว่ามีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกน้อยกว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอน พบว่าตัวแปรจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเข้าสู่สมการการถดถอยโลจิสติกในลำดับที่ 6 จากตัวแปรอิสระทั้งหมดที่เข้าสู่สมการ 14 ตัว โดยทิศทางเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีผลทางบวกต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในส่วนภูมิภาคอย่างแท้จริง

จากการศึกษาสรุปได้ว่าจำนวนสมาชิกไม่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในเขตปริมณฑล เนื่องจากชุมชนแออัดในเขตปริมณฑลมีปัญหาที่ส่งผลให้เกิดความกดดันหลายด้านโดยเฉพาะปัญหาสังคมที่มีเพิ่มมากขึ้น ทำให้ผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกน้อยอาจเกิดความไม่พอใจและมีความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้เช่นเดียวกับผู้ที่

อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกมาก แต่ในส่วนภูมิภาคกลับพบว่าจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีผลทางบวกต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะชุมชนแออัดในส่วนภูมิภาคยังไม่มีปัญหาทางสังคมมากนักเมื่อเทียบกับชุมชนแออัดในเขตปริมณฑล ส่งผลให้ผู้ที่อยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกมากเท่านั้นที่มักจะทนต่อความแออัดคับแคบไม่ได้และเกิดความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด

3.2.1.6 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดเป็นตัวแปรที่สำคัญ เนื่องจาก การอยู่อาศัยในสถานที่ใดเป็นเวลานานย่อมก่อให้เกิดความผูกพันต่อสถานที่ ต่อบุคคลในชุมชน ต่อที่อยู่อาศัย และต่อวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีปฏิบัติ (สำนักงานคณะกรรมการการเผยแพร่และส่งเสริมงานพัฒนา, 2539: 107)

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดกับระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดทั้งในเขตปริมณฑลและในส่วนภูมิภาค ทั้งก่อนและหลังควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ (ตารางที่ 5 และ ตารางที่ 6) พบว่าทิศทางของความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ผู้ที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดสั้นกว่ามีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดยาวนานกว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผลของการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของวันเพ็ญวอกกลาง (2541: 138) ที่พบว่าแรงงานพม่าที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงรายเป็นระยะเวลาต่ำกว่า 2 ปีมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นสูงกว่าแรงงานพม่าที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงรายเป็นระยะเวลา 1-4 ปี ทั้งนี้เพราะผู้ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดนั้น นอกจากจะต้องประสบกับปัญหาทางสังคมแล้วยังต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของชุมชนที่เสื่อมโทรมส่งผลให้ผู้ที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดสั้นกว่าอาจจะไม่คุ้นเคยและไม่สามารถปรับตัวได้ อีกทั้งการที่บุคคลเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนไม่นานนั้นอาจทำให้ไม่สามารถเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยได้ซึ่งเป็นสาเหตุให้บุคคลเกิดความไม่มั่นคงในการอยู่อาศัยและมีความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้ง่าย เมื่อวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอน พบว่าตัวแปรระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดเป็นตัวแปรที่เข้าสู่สมการการถดถอยโลจิสติกในลำดับที่ 2 จากตัวแปรอิสระทั้งหมด 14 ตัว โดยมีทิศทางเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การศึกษาชุมชนแออัดในเขตพื้นที่ทั้ง 2 ประเภทในช่วงต้นสรุปได้ว่า ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดเป็นตัวแปรที่มีผลทางลบต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดที่แตกต่างกันส่งผลถึงความสามารถในการปรับตัวของบุคคลและความผูกพันต่อชุมชนที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะผู้ที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดสั้นย่อมมีความผูกพันกับชุมชนน้อยหรือไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของชุมชนได้ ส่งผลให้มีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้สูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดเป็นระยะเวลายาวนานกว่า

3.2.1.7 การมีชื่อในทะเบียนบ้าน

การมีชื่อในทะเบียนบ้านเป็นตัวแปรที่สำคัญตัวหนึ่ง เนื่องจาก การมีชื่อในทะเบียนบ้านเป็นหลักฐานสำคัญที่ส่งผลให้บุคคลได้รับบริการต่างๆ จากสังคม ดังนั้น การมีชื่อในทะเบียนบ้านจึงน่าจะมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่น

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดกับการมีชื่อในทะเบียนบ้านมีกลุ่มรายการ 3 กลุ่มดังปรากฏในตารางที่ 5 และ ตารางที่ 6 ซึ่งการศึกษานี้ใช้กลุ่มรายการ “มีชื่อในทะเบียนบ้านในต่างจังหวัด” เป็นกลุ่มอ้างอิง ผลการศึกษาในเขตปริมาตร ทังก่อนและหลังควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ (ตารางที่ 5) พบว่าทิศทางของความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยก่อนควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ พบว่าผู้ที่มีชื่อในทะเบียนบ้านอื่นในจังหวัดปัจจุบัน และผู้ที่มีชื่อในทะเบียนบ้านที่อาศัยอยู่ในปัจจุบันมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดต่ำกว่าผู้ที่มีชื่อในทะเบียนบ้านในต่างจังหวัดประมาณร้อยละ 58 และร้อยละ 84 ตามลำดับ (ค่า odds ratio = 0.424 และ 0.163) และเมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ ก็พบว่าโอกาสดังกล่าวเท่ากับร้อยละ 36 และร้อยละ 42 (ค่า odds ratio = 0.636 และ 0.581 ตามลำดับ) หมายความว่าผู้ที่มีชื่อในทะเบียนบ้านในต่างจังหวัดมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่มีชื่อในทะเบียนบ้านอื่นในจังหวัดปัจจุบัน และผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านที่อาศัยอยู่ในปัจจุบันอย่างมาก อาจเป็นเพราะผู้ที่มีชื่อในทะเบียนบ้านในต่างจังหวัดเป็นผู้ที่ตั้งใจที่จะอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดเป็นการชั่วคราวเท่านั้น เมื่อวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอน พบว่าตัวแปรการมีชื่อในทะเบียนบ้านเข้าสู่สมการการถดถอยโลจิสติกในลำดับที่ 3 จากตัวแปรทั้งหมด 14 ตัว โดยทิศทางของความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าการมีชื่อในทะเบียนบ้านมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในเขตปริมาตรอย่างแท้จริง

สำหรับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดกับการมีชื่อในทะเบียนบ้านในส่วนภูมิภาค ทั้งก่อนและหลังควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ (ตารางที่ 6) พบว่าทิศทางของความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้เช่นกัน โดยก่อนควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ พบว่าผู้ที่มีชื่อในทะเบียนบ้านอื่นในจังหวัดปัจจุบัน และผู้ที่มีชื่อในทะเบียนบ้านที่อาศัยอยู่ในปัจจุบันมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดต่ำกว่าผู้ที่มีชื่อในทะเบียนบ้านในต่างจังหวัดประมาณร้อยละ 52 และร้อยละ 83 ตามลำดับ (ค่า odds ratio = 0.475 และ 0.167) และเมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้วพบว่าโอกาสดังกล่าวเท่ากับร้อยละ 40 และร้อยละ 57 (ค่า odds ratio = 0.603 และ 0.431 ตามลำดับ) และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอน พบว่าตัวแปรการมีชื่อในทะเบียนบ้านเข้าสู่สมการการถดถอยโลจิสติกในลำดับที่ 1 จากตัวแปรทั้งหมด 14 ตัว โดยทิศทางของความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าการมีชื่อในทะเบียนบ้านมีอิทธิพลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในส่วนภูมิภาคอย่างแท้จริง

จากการศึกษาข้างต้นสรุปได้ว่าการมีชื่อในทะเบียนบ้านเป็นตัวแปรที่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดทั้งในเขตปริมณฑลและในส่วนภูมิภาค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากการมีชื่อในทะเบียนบ้านที่แตกต่างกันส่งผลให้บุคคลได้รับผลประโยชน์แตกต่างกัน อีกทั้งยังแสดงถึงความตั้งใจที่จะอยู่อาศัยแบบชั่วคราวหรือแบบถาวร ดังนั้น ผู้ที่มีชื่อในทะเบียนบ้านในต่างจังหวัดซึ่งแสดงถึงความตั้งใจที่จะอยู่อาศัยเพียงชั่วคราวเท่านั้น จึงมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่มีชื่อในทะเบียนบ้านในลักษณะอื่นๆ

3.2.2 ตัวแปรภายใต้ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

ตัวแปรภายใต้ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่นำมาวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกในครั้งนี้ประกอบด้วยตัวแปร 5 ตัวคือ อาชีพ สถานภาพการทำงาน รายได้ การมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย และทรัพย์สินในครอบครองของครัวเรือน

3.2.2.1 อาชีพ

อาชีพเป็นตัวแปรหนึ่งที่น่าสนใจในการศึกษาในครั้งนี้ เนื่องจากอาชีพแต่ละอาชีพจะมีลักษณะการทำงาน สถานภาพทางเศรษฐกิจ และสถานภาพทางสังคมที่แตกต่างกัน ส่งผลให้บุคคลมีความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคแทรกกลางระหว่างการย้ายถิ่นแตกต่างกันด้วย ดังนั้น อาชีพจึงน่าจะมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่น

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด ในครั้งนี้มีกลุ่มรายการ 5 กลุ่มดังปรากฏในตารางที่ 5 และ ตารางที่ 6 ซึ่งการศึกษานี้ใช้กลุ่ม “ใช้วิชาชีพ บริหาร งานจัดการ และเสมียน” เป็นกลุ่มอ้างอิง ผลการศึกษาในเขตปริมนทล ก่อนควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ (ตารางที่ 5) พบว่าทิศทางของความสัมพัทธ์เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้เพียงบางส่วน กล่าวคือ ผู้ที่ว่างงาน และผู้ที่มีอาชีพการค้ามีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดต่ำกว่าผู้ที่มีอาชีพใช้วิชาชีพ บริหาร งานจัดการ และเสมียนประมาณร้อยละ 36 และ ร้อยละ 37 ตามลำดับ (ค่า odds ratio = 0.640 และ 0.631 ตามลำดับ) ส่วนผู้ที่มีอาชีพกิจกรรม ขัทยานพาหนะ และบริการ และผู้ที่มีอาชีพกระบวนการผลิต กรรมกร และช่างมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่มีอาชีพใช้วิชาชีพ บริหาร งานจัดการ และเสมียนประมาณ ร้อยละ 15 และร้อยละ 50 ตามลำดับ (ค่า odds ratio = 1.147 และ 1.501 ตามลำดับ) ความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดกับกลุ่มอาชีพทั้ง 4 กลุ่มดังกล่าวข้างต้นมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ยกเว้นกลุ่มรายการผู้ที่มีอาชีพกิจกรรม ขัทยานพาหนะ และ บริการที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากผู้ที่มีอาชีพกระบวนการผลิต กรรมกร และ ช่าง เป็นบุคคลที่มักจะได้รับรายได้เป็นรายวันส่งผลให้ไม่มีความมั่นคงในการทำงาน อีกทั้งสภาพ ความเป็นอยู่ในชุมชนแออัดยังลำบากมีสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมกับการอยู่อาศัย ด้วยเหตุนี้ ผู้ที่ยังพอมีกำลังอาจจะย้ายถิ่นไปในชุมชนแออัดแห่งใหม่ที่คิดว่าตนเองจะสามารถหางานที่ดีกว่าเดิม ได้ ส่วนผู้ที่ว่างงานอาจจะประสบกับอุปสรรคในเรื่องรายได้ส่งผลให้ไม่มีความสามารถที่จะย้ายถิ่น ออกจากชุมชนแออัด เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว พบว่าทิศทางของความสัมพัทธ์ยังคง เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้เพียงบางส่วน แต่ความสัมพันธ์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ ผู้ที่มีอาชีพกิจกรรม ขัทยานพาหนะ และบริการ ผู้ที่มีอาชีพกระบวนการผลิต กรรมกร และช่าง และผู้ที่มีอาชีพการค้ามีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดต่ำกว่าผู้ที่มีอาชีพใช้ วิชาชีพ บริหาร งานจัดการ และเสมียนประมาณร้อยละ 5 ร้อยละ 11 ร้อยละ 25 ตามลำดับ (ค่า odds ratio = 0.955, 0.892 และ 0.747 ตามลำดับ) ส่วนผู้ที่ว่างงานมีโอกาสที่จะตั้งใจ ย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่มีอาชีพใช้วิชาชีพ บริหาร งานจัดการ และเสมียนประมาณ 5 เท่า (ค่า odds ratio = 6.271) เมื่อวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอน พบว่าตัวแปรนี้ เข้าสู่สมการในลำดับที่ 5 จากตัวแปรทั้งหมด 14 ตัว โดยมีทิศทางเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเฉพาะกลุ่มผู้ที่มีอาชีพการค้า และผู้ที่ว่างงานเท่านั้น ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าอาชีพมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในเขตปริมนทล

สำหรับในส่วนภูมิภาค พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดกับอาชีพ ก่อนควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ (ตารางที่ 6) มีทิศทางเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้เพียงบางส่วน และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ ผู้ที่มีอาชีพการค้า และผู้ที่ว่างงานมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดต่ำกว่าผู้ที่มีอาชีพใช้วิชาชีพ บริหาร งานจัดการ และเสมียนประมาณร้อยละ 4 และร้อยละ 15 ตามลำดับ (ค่า odds ratio = 0.961 และ 0.850 ตามลำดับ) ส่วนผู้ที่มีอาชีพกสิกรรม ขัбыานพาหนะ และบริการ และผู้ที่มีอาชีพกระบวนการผลิต กรรมกร และช่างมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่มีอาชีพใช้วิชาชีพ บริหาร งานจัดการ และเสมียนประมาณร้อยละ 7 และร้อยละ 27 ตามลำดับ (ค่า odds ratio = 1.072 และ 1.272 ตามลำดับ) เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ พบว่าทิศทางของความสัมพันธ์ยังคงเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้เพียงบางส่วน และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ ผู้ที่มีอาชีพกสิกรรม ขัбыานพาหนะ และบริการมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดต่ำกว่าผู้ที่มีอาชีพใช้วิชาชีพ บริหาร งานจัดการ และเสมียนประมาณร้อยละ 6 (ค่า odds ratio = 0.942) ส่วนผู้ที่มีอาชีพกระบวนการผลิต กรรมกร และช่าง และผู้ที่มีอาชีพการค้า มีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่ใช้วิชาชีพ บริหาร งานจัดการ และเสมียนประมาณร้อยละ 1 และร้อยละ 8 (ค่า odds ratio = 1.013 และ 1.083) ในขณะที่ผู้ที่ว่างงานมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่ใช้วิชาชีพ บริหาร งานจัดการ และเสมียนสูงถึง 54.4 เท่า (ค่า odds ratio = 55.391) จากผลการวิเคราะห์พบว่าผู้ที่ว่างงานมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงที่สุด ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะการที่บุคคลย้ายถิ่นเข้ามาอยู่อาศัยในชุมชนแออัดนั้นน่าจะเนื่องมาจากต้องการงานทำและรายได้ที่มากกว่าการอยู่อาศัยในชนบท แต่ถ้าเข้ามาอาศัยแล้วไม่มีงานทำส่งผลให้มีรายได้ไม่เพียงพออาจทำให้บุคคลมีความตั้งใจย้ายถิ่นได้ เมื่อวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอน พบว่าตัวแปรนี้ไม่ได้เข้าสู่สมการ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าอาชีพไม่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในส่วนภูมิภาค

จากการศึกษาสรุปได้ว่าอาชีพมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในเขตปริมณฑล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เพราะอาชีพแต่ละอาชีพมีความมั่นคงที่แตกต่างกัน ดังนั้น บุคคลแต่ละคนจึงมีความสามารถที่จะฝ่าฟันอุปสรรคของการย้ายถิ่นได้แตกต่างกันด้วย โดยเฉพาะผู้ที่มีอาชีพที่ใช้วิชาชีพ บริหาร งานจัดการ และเสมียนที่มักจะได้รับค่าตอบแทนจากการทำงานมากส่งผลให้ไม่มีข้อจำกัดเรื่องรายได้ถ้าต้องการจะย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด แต่ในส่วนภูมิภาคกลับพบว่าอาชีพไม่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด ทั้งนี้ น่าจะเนื่องจากบุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดในส่วนภูมิภาคไม่ว่าจะประกอบอาชีพใดต่างก็มีความหวังที่จะย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดเพราะคิดว่าตนจะสามารถหางานที่ดีและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้

3.2.2.2 สถานภาพการทำงาน

สถานภาพการทำงานของแต่ละบุคคลสามารถแสดงถึงโอกาสในการหารายได้และฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลถึงความสามารถในการย้ายถิ่น ดังนั้น สถานภาพการทำงานจึงเป็นตัวแปรที่น่าจะมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่น

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด มีกลุ่มรายการ 5 กลุ่มดังปรากฏในตารางที่ 5 และ ตารางที่ 6 และการศึกษาครั้งนี้ใช้กลุ่ม “ลูกจ้าง” เป็นกลุ่มอ้างอิง ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดกับ สถานภาพการทำงานในเขตปริมณฑล ก่อนควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ (ตารางที่ 5) พบว่าความสัมพันธ์มีทิศทางเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ผู้ที่ช่วยธุรกิจของครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง ผู้ที่ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง ผู้ที่ว่างงาน และผู้ที่เป็นนายจ้างมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดต่ำกว่าผู้ที่เป็นลูกจ้างมีประมาณร้อยละ 45 ร้อยละ 52 ร้อยละ 55 และ ร้อยละ 57 ตามลำดับ (ค่า odds ratio = 0.549, 0.475, 0.447 และ 0.432 ตามลำดับ) โดยความแตกต่างดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ยกเว้นกลุ่มผู้ที่ช่วยธุรกิจของครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้างที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และกลุ่มผู้ที่เป็นนายจ้างที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของวิลาส สุวี (2529: 58) ที่ศึกษาความต้องการย้ายถิ่นกับสถานภาพการทำงาน และพบว่าผู้ที่เป็นลูกจ้างรัฐบาลมีสัดส่วนของผู้ที่ต้องการจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ที่ช่วยธุรกิจของครัวเรือน เพราะว่าผู้ที่เป็นลูกจ้างถึงแม้จะมีรายได้ไม่แน่นอนและมีความก้าวหน้าในหน้าที่การงานน้อย แต่รายได้ที่ได้นั้นจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความสามารถในการทำงานและลักษณะของงานแต่ละชนิด ดังนั้น ผู้ที่เป็นลูกจ้างบางคนอาจได้รับรายได้ที่มากพอส่งผลให้มีความต้องการที่อยู่ที่ดีกว่าเดิม ฉะนั้น เมื่อมีโอกาสที่เหมาะสมบุคคลเหล่านี้จึงมีความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดเพื่อหาที่อยู่อาศัยแห่งใหม่ เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ พบว่าความสัมพันธ์ยังคงมีทิศทางเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ ผู้ที่ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง ผู้ที่เป็นนายจ้าง ผู้ที่ช่วยธุรกิจของครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง และผู้ที่ว่างงานมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดต่ำกว่าผู้ที่เป็นลูกจ้างประมาณร้อยละ 9 ร้อยละ 24 ร้อยละ 29 และร้อยละ 90 ตามลำดับ (ค่า odds ratio = 0.908, 0.763, 0.712 และ 0.097 ตามลำดับ) เมื่อวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอน พบว่าตัวแปรนี้ไม่ได้เข้าสู่สมการ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าสถานภาพการทำงานไม่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในเขตปริมณฑล

สำหรับในส่วนภูมิภาค พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดกับสถานภาพการทำงาน ก่อนควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ (ตารางที่ 6) มีทิศทางเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือ ผู้ที่ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง ผู้ที่ว่างงาน ผู้ที่ช่วยธุรกิจของครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง และผู้ที่เป็นนายจ้างมีโอกาสที่จะย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดต่ำกว่าผู้ที่เป็นลูกจ้างประมาณร้อยละ 28 ร้อยละ 35 ร้อยละ 39 และร้อยละ 46 ตามลำดับ (ค่า odds ratio = 0.718, 0.651, 0.613 และ 0.540 ตามลำดับ) ยกเว้นกลุ่มผู้ที่เป็นนายจ้างที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะของงานในเขตเมืองหลักส่วนใหญ่เอื้อต่อการทำงานเป็นลูกจ้างเพราะปัจจุบันมีการกระจายความเจริญ โดยเฉพาะการให้มีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมในเขตจังหวัดหลักในแต่ละภูมิภาค ส่งผลให้ผู้ที่ต้องการเป็นลูกจ้างสามารถหางานทำให้ตามความเหมาะสมและมีรายได้ที่เพียงพอในการหาที่อยู่อาศัยแห่งใหม่ที่ดีขึ้น เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว พบว่าความสัมพันธ์ยังคงเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ผู้ที่ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง ผู้ที่เป็นนายจ้าง ผู้ที่ช่วยธุรกิจของครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง และผู้ที่ว่างงานมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดต่ำกว่าผู้ที่เป็นลูกจ้างประมาณร้อยละ 1 ร้อยละ 12 ร้อยละ 29 และร้อยละ 92 ตามลำดับ (ค่า odds ratio = 0.989, 0.883, 0.714 และ 0.016 ตามลำดับ) แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอน พบว่าตัวแปรนี้ไม่ได้เข้าสู่สมการ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าตัวแปรสถานภาพการทำงานไม่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในส่วนภูมิภาค

จากการศึกษาข้างต้น สรุปได้ว่าสถานภาพการทำงานไม่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดทั้งในเขตปริมณฑลและในส่วนภูมิภาค ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดไม่ว่าจะมีสถานภาพการทำงานใดต่างก็อยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมของชุมชนแบบเดียวกัน ซึ่งสภาพความเป็นอยู่ส่วนใหญ่ค่อนข้างเสื่อมโทรมอีกทั้งยังต้องประสบกับปัญหาทางสังคมต่างๆ และอาจเป็นปัจจัยผลักดันให้บุคคลเหล่านี้มีความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้

3.2.2.3 รายได้

รายได้เป็นตัวแปรหนึ่งที่น่าสนใจ เนื่องจากรายได้เป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจที่จะย้ายถิ่นโดยตรงเพราะรายได้สามารถแสดงถึง สถานภาพทางเศรษฐกิจ ความสามารถในการหาสิ่งอำนวยความสะดวก และคุณภาพชีวิต ดังนั้น รายได้จึงน่าจะมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นด้วย

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดกับรายได้ทั้งในเขตปริมณฑลและในส่วนภูมิภาค ทั้งก่อนและหลังควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ (ตารางที่ 5 และ ตารางที่ 6) พบว่าทิศทางของความสัมพันธ์ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และไม่มีความสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ ผู้ที่มีรายได้สูงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่ามีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดไม่แตกต่างกัน เมื่อวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอน พบว่าตัวแปรรายได้ไม่ได้เข้าสู่สมการ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่ารายได้ไม่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดทั้งในเขตปริมณฑลและในส่วนภูมิภาค ทั้งนี้เนื่องจากผู้ที่มีรายได้น้อยอาจไม่พอใจในรายได้ที่ได้รับ อีกทั้งยังต้องทนต่อสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมและปัญหาต่างๆ ในชุมชนแออัด ส่งผลให้มีความพยายามที่จะหาที่อยู่อาศัยแห่งใหม่ ซึ่งการย้ายถิ่นอาจไม่มีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนแต่มีความต้องการที่จะหาที่อยู่อาศัยที่เอื้อต่อการทำงาน เช่น การย้ายถิ่นไปในชุมชนแออัดแห่งใหม่ ถึงแม้ว่าสภาพความเป็นอยู่จะไม่สะดวกสบายมากแต่บุคคลเหล่านี้คาดว่า จะเป็นแหล่งงานที่สำคัญแก่ตนเอง ทำให้ผู้ที่มีรายได้น้อยมีความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้ เช่นเดียวกับผู้ที่มีรายได้สูงซึ่งมีลักษณะของการย้ายถิ่นเป็นการย้ายเพื่อหาที่อยู่อาศัยที่ดีกว่าเดิม เนื่องจากมีการสะสมทรัพย์สินที่มากพอ

3.2.2.4 การมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย

การมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยน่าจะมีอิทธิพลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดเพราะการที่บุคคลไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองนั้นอาจเป็นการเพิ่มภาระทางด้านค่าใช้จ่ายและอาจทำให้เกิดความไม่มั่นใจและไม่พอใจที่จะอยู่อาศัยต่อไป ส่งผลให้เกิดความตั้งใจย้ายถิ่นในที่สุด

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดกับการมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย มีกลุ่มรายการ 2 กลุ่มดังปรากฏในตารางที่ 5 และ ตารางที่ 6 โดยการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้กลุ่มรายการ “ไม่ได้เป็นเจ้าของบ้าน” เป็นกลุ่มอ้างอิง ผลการศึกษาในเขตปริมณฑล ทั้งก่อนและหลังควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ (ตารางที่ 5) พบว่าทิศทางของความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ผู้ที่เป็นเจ้าของบ้านมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดต่ำกว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นเจ้าของบ้านประมาณร้อยละ 82 และร้อยละ 66 ตามลำดับ (ค่า odds ratio = 0.184 และ 0.345) และความสัมพันธ์นี้มีความสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับการศึกษาของคันสนีย์ จันทรสถิตย์พร (2524: 97) ที่พบว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นเจ้าของบ้านมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ที่เป็นเจ้าของบ้าน ทั้งนี้อาจเพราะบุคคลเหล่านี้มีจุดประสงค์ที่จะมาอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดเพียงชั่วคราวเท่านั้นเมื่อมีโอกาสที่ดีก็จะย้ายถิ่น หรือมีฉะนั้นก็ย้ายถิ่นกลับสู่ภูมิลำเนาเดิมเมื่อพบว่ามีโอกาสอยู่มากมายถ้าจะอยู่ในชุมชนแออัดต่อไป เมื่อวิเคราะห์การถดถอย

โลจิสติกแบบขั้นตอน พบว่าในจำนวนตัวแปรอิสระทั้งหมด 14 ตัวนั้น การมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยเข้าสู่สมการการถดถอยโลจิสติกในลำดับที่ 1 โดยมีทิศทางของความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าการมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในเขตปริมณฑลอย่างแท้จริง

สำหรับผลการศึกษาค่าความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในส่วนภูมิภาค ทั้งก่อนและหลังควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ (ตารางที่ 6) พบว่าทิศทางของความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เช่นเดียวกับในเขตปริมณฑล กล่าวคือ ผู้ที่เป็นเจ้าของบ้านมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดต่ำกว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นเจ้าของบ้านประมาณร้อยละ 69 และร้อยละ 46 ตามลำดับ (ค่า odds ratio = 0.310 และ 0.537) ซึ่งนอกจากจะเป็นผลมาจากความตั้งใจที่จะอยู่อาศัยเพียงชั่วคราวแล้ว บุคคลเหล่านี้ อาจไม่มีความสามารถในการครอบครองที่อยู่อาศัยเนื่องจากมีรายได้ต่ำ อีกทั้งการย้ายถิ่นครั้งนี้ อาจเป็นการย้ายถิ่นในขั้นต้นทำให้บุคคลมีความมุ่งหวังว่าจะย้ายถิ่นต่อไปถ้าไม่ได้รับผลประโยชน์ตามที่ต้องการ เมื่อวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอน พบว่าตัวแปรนี้เข้าสู่สมการการถดถอยโลจิสติกในลำดับที่ 4 จากตัวแปรทั้งหมด 14 ตัว ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าการมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในส่วนภูมิภาคอย่างแท้จริง

การศึกษาข้างต้นสรุปได้ว่าการมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยเป็นตัวแปรที่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดทั้งในเขตปริมณฑลและในส่วนภูมิภาค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากการมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยเป็นการแสดงถึงความตั้งใจที่จะอยู่อาศัยอย่างชัดเจน ดังนั้น ผู้ที่ตั้งใจที่จะอยู่อาศัยเพียงชั่วคราวจึงไม่เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องมีบ้านเป็นของตนเอง และการที่เข้ามาอยู่ในชุมชนแออัดก็เพียงเพราะว่ามีค่าเช่าบ้านที่ราคาถูกเท่านั้น เมื่อมีโอกาสบุคคลเหล่านี้ก็จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดต่อไป

3.2.2.5 ทฤษฎีสินในครอบครองของครัวเรือน

ทฤษฎีสินในครอบครองของครัวเรือนเป็นตัวแปรที่น่าสนใจตัวหนึ่ง เนื่องจากผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีทรัพย์สินในครอบครองในระดับสูงสามารถสะท้อนถึงฐานะทางเศรษฐกิจที่ค่อนข้างดี ส่งผลให้บุคคลมีความสามารถที่จะย้ายถิ่นได้

ผลการศึกษาค่าความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในเขตปริมณฑล ก่อนควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ (ตารางที่ 5) พบว่าความสัมพันธ์มีทิศทางเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีทรัพย์สินในครอบครองในระดับสูงกว่ามีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีทรัพย์สินในครอบครองในระดับต่ำกว่า และความสัมพันธ์นี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้

อาจเป็นเพราะผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีทรัพย์สินในครอบครองในระดับสูงแสดงถึงฐานะทางเศรษฐกิจที่ค่อนข้างดีกว่าบุคคลอื่น ด้วยเหตุนี้ จึงไม่มีข้อจำกัดในเรื่องการเงินเมื่อต้องการย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด แต่เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว พบว่าความสัมพันธ์มีทิศทางไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีทรัพย์สินในครอบครองในระดับต่ำกว่ามีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีทรัพย์สินในครอบครองในระดับสูงกว่า และความสัมพันธ์นี้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เหตุที่ผลการศึกษาดังกล่าวเปลี่ยนไปอาจเนื่องจากอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ ที่ส่งผลให้ความสัมพันธ์เปลี่ยนไปในทิศทางตรงกันข้ามนั่นเอง นอกจากนี้ ยังพบอีกว่าตัวแปรนี้ไม่ได้เข้าสู่สมการถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอน

สำหรับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในส่วนภูมิภาค ก่อนควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ (ตารางที่ 6) พบว่าความสัมพันธ์มีทิศทางเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้เช่นเดียวกับในเขตปริมณฑล กล่าวคือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีทรัพย์สินในครอบครองในระดับสูงกว่ามีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีทรัพย์สินในครอบครองในระดับต่ำกว่า แต่ความสัมพันธ์นี้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีทรัพย์สินในครอบครองในระดับที่ต่างกันไม่ได้ส่งผลให้บุคคลมีความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดแตกต่างกัน แต่เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว พบว่าความสัมพันธ์มีทิศทางไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีทรัพย์สินในครอบครองในระดับต่ำกว่ามีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีทรัพย์สินในครอบครองในระดับสูงกว่า และความสัมพันธ์นี้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอน พบว่าตัวแปรนี้ไม่ได้เข้าสู่สมการ

จากการศึกษาสรุปได้ว่าทรัพย์สินในครอบครองของครัวเรือนไม่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดทั้งในเขตปริมณฑลและในส่วนภูมิภาค ทั้งนี้เนื่องจากตัวแปรทรัพย์สินในครอบครองของครัวเรือนอาจไม่ใช่ตัวแปรที่ส่งผลโดยตรงต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดก็เป็นไปได้

3.2.3 ตัวแปรรายได้ปัจจัยเกี่ยวกับการอยู่อาศัย

ตัวแปรรายได้ปัจจัยเกี่ยวกับการอยู่อาศัยที่นำมาวิเคราะห์ในการศึกษารั้งนี้ประกอบด้วยตัวแปรทั้งหมด 2 ตัว คือ ความถาวรของที่อยู่อาศัย และความสะดวกของสาธารณูปโภคมีรายละเอียดดังนี้

3.2.3.1 ความถาวรของที่อยู่อาศัย

ความถาวรของที่อยู่อาศัยเป็นตัวแปรที่น่าสนใจ เนื่องจากความถาวรของที่อยู่อาศัยเป็นเครื่องบ่งชี้เบื้องต้นถึงความสะดวกสบายและฐานะทางเศรษฐกิจของบุคคล ดังนั้น ความถาวรของที่อยู่อาศัยจึงน่าจะมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่น

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชน แออัดกับความถาวรของที่อยู่อาศัย มีกลุ่มรายการ 2 กลุ่มดังปรากฏในตารางที่ 5 และ ตารางที่ 6 โดยการศึกษาครั้งนี้ใช้กลุ่ม “วัสดุไม่ถาวร” เป็นกลุ่มอ้างอิง ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดกับความถาวรของที่อยู่อาศัยทั้งในเขตปริมณฑล ทั้งก่อนและหลังควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ (ตารางที่ 5) พบว่าทิศทางของความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ กล่าวคือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านที่สร้างด้วยวัสดุถาวรมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดต่ำกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านที่สร้างด้วยวัสดุไม่ถาวรประมาณร้อยละ 23 และร้อยละ 38 ตามลำดับ (ค่า odds ratio = 0.767 และ 0.622 ตามลำดับ) ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับการศึกษาของพรรณิ กรานแก้ว (2529: 93) ที่พบว่าหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านประมงที่อาศัยอยู่ในบ้านห้องแถว เรือนแถว และตึกแถวสองชั้นมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านสองชั้นยกพื้นแบบใหม่และบ้านชั้นเดียวยกพื้นแบบใหม่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวัสดุไม่ถาวรที่นำมาสร้างบ้าน เช่น เศษไม้ กระดาน และผ้าพลาสติก เป็นต้น สามารถแสดงถึงความไม่มั่นคงในการอยู่อาศัยและความเป็นอยู่ที่ค่อนข้างลำบาก เนื่องจากวัสดุดังกล่าวมักจะเสื่อมสภาพได้ง่ายซึ่งอาจเป็นปัจจัยผลักดันให้บุคคลเกิดความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้ เมื่อวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอน พบว่าในจำนวนตัวแปรอิสระทั้งหมด 14 ตัวนั้น ตัวแปรความถาวรของที่อยู่อาศัยเข้าสู่สมการในลำดับที่ 4 โดยมีทิศทางของความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าความถาวรของที่อยู่อาศัยมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในเขตปริมณฑลอย่างแท้จริง

สำหรับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดกับความถาวรของที่อยู่อาศัยในส่วนภูมิภาค ทั้งก่อนและหลังควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ (ตารางที่ 6) พบว่าเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านที่สร้างด้วยวัสดุถาวรมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดต่ำกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านที่สร้างด้วยวัสดุไม่ถาวรประมาณร้อยละ 48 และร้อยละ 24 ตามลำดับ (ค่า odds ratio = 0.520 และ 0.759 ตามลำดับ) เมื่อวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอน พบว่าตัวแปรนี้เข้าสู่สมการในลำดับที่ 5 จากตัวแปรทั้งหมด 14 ตัว ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าความถาวรของที่อยู่อาศัยมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในส่วนภูมิภาคอย่างแท้จริง

ผลการศึกษาชุมชนแออัดในเขตพื้นที่ทั้ง 2 ประเภทสรุปได้ว่าความถาวรของที่อยู่อาศัยเป็นตัวแปรที่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากผู้ที่อยู่อาศัยในบ้านที่สร้างด้วยวัสดุที่แตกต่างกันย่อมมีความสะดวกสบาย ความคงทนถาวร และความปลอดภัยที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านที่สร้างด้วยวัสดุไม่ถาวรย่อมมีความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้ง่าย เพราะได้รับความลำบากและความไม่มั่นคงในการอยู่อาศัย

3.2.3.2 ความสะดวกของสาธารณูปโภค

ความสะดวกของสาธารณูปโภคเป็นตัวแปรตัวหนึ่งที่สำคัญ เนื่องจากความสะดวกของสาธารณูปโภคสามารถแสดงถึง สภาพความเป็นอยู่ สุขอนามัย และความพึงพอใจในที่อยู่อาศัยได้ ดังนั้น ความสะดวกของสาธารณูปโภคจึงน่าจะมีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด

การศึกษาค่าความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในเขตปริมณฑล ก่อนควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ (ตารางที่ 5) พบว่าทิศทางของความสัมพันธ์ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ผู้ที่ได้รับความสะดวกของสาธารณูปโภคในระดับสูงกว่ามีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่ได้รับความสะดวกของสาธารณูปโภคในระดับต่ำกว่า แต่ความสัมพันธ์นี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้จะเนื่องจากในเขตปริมณฑลนั้นการที่จะมีบ้านนอกชุมชนแออัดได้จะต้องมีทรัพย์สินมากพอเพราะที่ดินและบ้านมีราคาแพงไม่แตกต่างจากในกรุงเทพมหานคร ดังนั้น ผู้ที่ได้รับความสะดวกของสาธารณูปโภคในระดับสูงซึ่งบ่งบอกถึงฐานะที่ค่อนข้างดีในระดับหนึ่งส่งผลให้บุคคลเหล่านั้นมีความสามารถผ่านอุปสรรคในการย้ายถิ่นได้ดีกว่าบุคคลกลุ่มอื่น เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว กลับพบว่าทิศทางของความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ ผู้ที่ได้รับความสะดวกของสาธารณูปโภคในระดับต่ำกว่ามีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่ได้รับความสะดวกของสาธารณูปโภคในระดับสูงกว่าไม่มากนัก เมื่อวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอน พบว่าตัวแปรความสะดวกของสาธารณูปโภคนี้ไม่ได้เข้าสู่สมการ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าความสะดวกของสาธารณูปโภคไม่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในเขตปริมณฑล

สำหรับในส่วนภูมิภาค พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดกับความสะดวกของสาธารณูปโภค ทั้งก่อนและหลังควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ (ตารางที่ 6) มีทิศทางไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือผู้ที่ได้รับความสะดวกของสาธารณูปโภคในระดับสูงกว่ามีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชน

แออัดสูงกว่าผู้ที่ได้รับความสะดวกของสาธารณูปโภคในระดับต่ำกว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดในสวนภูมิภาคอาจได้รับการชักชวนให้ไปแสวงหางานทำและความเป็นอยู่ที่ดีกว่าด้วยเหตุนี้ ผู้ที่ได้รับความสะดวกของสาธารณูปโภคในระดับสูงซึ่งแสดงถึงฐานะทางการเงินที่ค่อนข้างดีจึงสามารถย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้ง่าย เมื่อวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอนพบว่าตัวแปรนี้เข้าสู่สมการในลำดับที่ 3 จากตัวแปรทั้งหมด 14 ตัว โดยทิศทางของความสัมพันธ์ยังคงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าความสะดวกของสาธารณูปโภคมีผลทางบวกต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในสวนภูมิภาคอย่างแท้จริง

จากการศึกษาสรุปได้ว่าความสะดวกของสาธารณูปโภคไม่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในเขตปริมณฑล เนื่องจากผู้ที่ได้รับความสะดวกของสาธารณูปโภคในระดับสูงถึงแม้จะได้รับความพอใจในการอยู่อาศัยระดับหนึ่ง แต่ในชุมชนแออัดก็ยังคงมีปัญหาอื่นๆ อีกมาก ดังนั้น เมื่อบุคคลมีโอกาสนี้ก็จะมีเจตนาตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้เช่นเดียวกับผู้ที่ได้รับความสะดวกของสาธารณูปโภคในระดับต่ำ สำหรับในสวนภูมิกาคนั้น กลับพบว่าความสะดวกของสาธารณูปโภคมีผลทางบวกต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะชุมชนแออัดในสวนภูมิกาคนี้ยังไม่ได้รับความเจริญและการช่วยเหลือจากทางรัฐมากนัก ฉะนั้น ผู้ที่ได้รับความสะดวกของสาธารณูปโภคในระดับสูงจึงแสดงถึงฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าบุคคลอื่น ด้วยเหตุนี้ บุคคลเหล่านี้จึงมีความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้สูงกว่าผู้ที่ได้รับความสะดวกของสาธารณูปโภคในระดับต่ำ

3.3 สรุปผลการวิเคราะห์

กล่าวโดยสรุปเมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดกับตัวแปรอิสระทีละตัว ในเขตปริมณฑล ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทางตรงก่อนควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ พบว่าตัวแปรส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ตัวแปรเหล่านี้ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส(หม้าย) การศึกษา (ไม่มีการศึกษา) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด การมีชื่อในทะเบียนบ้าน (บ้านที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน และบ้านอื่นในจังหวัดปัจจุบัน) อาชีพ (การค้า กระบวนการผลิต กรรมกร และช่าง และว่างงาน) สถานภาพการทำงาน (ผู้ประกอบการธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง และว่างงาน) การมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย ทรัพย์สินในครอบครองของครัวเรือน และความสะดวกของสาธารณูปโภค ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ สถานภาพสมรส (อื่นๆ (แยกหย่า และเคยสมรสแต่ไม่ทราบสถานภาพ)) สถานภาพการทำงาน (ผู้ช่วยธุรกิจของครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง) และความถาวรของที่อยู่อาศัย สำหรับในสวนภูมิกาคก็พบเช่นเดียวกันว่าตัวแปร

ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส (สมรส หม้าย และอื่นๆ (แยก หย่า และเคยสมรสแต่ไม่ทราบ สถานภาพ)) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด การมีชื่อในทะเบียน บ้าน (บ้านที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน และบ้านอื่นในจังหวัดปัจจุบัน) สถานภาพการทำงาน (ผู้ประกอบการ ธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง ผู้ช่วยธุรกิจของครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง และว่างงาน) การมี กรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย ความถาวรของที่อยู่อาศัย และความสะดวกของสาธารณูปโภค ส่วน ตัวแปรเพศ และการศึกษา (ประถมศึกษา) เป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจย้ายถิ่น ออกจากชุมชนแออัดอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด กับตัวแปรอิสระเมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ ทุกตัวพร้อมกัน ในเขตปริมาตร พบว่ามีค่า $-2 \log \text{likelihood}$ เท่ากับ 4313.481 และตัวแปรทั้งหมดสามารถอธิบายการแปรผันของความ ตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้ร้อยละ 13.2 นอกจากนี้ ยังพบว่าตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับ ความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ ระยะเวลาที่อาศัย อยู่ในชุมชนแออัด การมีชื่อในทะเบียนบ้าน (บ้านที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน และบ้านอื่นในจังหวัด ปัจจุบัน) การมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย และความถาวรของที่อยู่อาศัย ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ กับความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ การศึกษา (ไม่มีการศึกษา) สำหรับในส่วนภูมิภาค พบว่ามีค่า $-2 \log \text{likelihood}$ เท่ากับ 6165.590 และ ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายการแปรผันของความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้ ร้อยละ 8 นอกจากนี้ ยังพบว่าตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ใน ชุมชนแออัด การมีชื่อในทะเบียนบ้าน (บ้านที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน และบ้านอื่นในจังหวัดปัจจุบัน) การมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย ความถาวรของที่อยู่อาศัย และความสะดวกของสาธารณูปโภค ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 คือ สถานภาพสมรส (สมรส) การศึกษาในชั้นตอนนี้สรุปได้ว่ามีตัวแปรหลายตัวที่มีผล ต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดทั้งในเขตปริมาตรและในส่วนภูมิภาค ได้แก่ ตัวแปร ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด การมีชื่อในทะเบียนบ้าน (ซึ่งเป็นตัวแปรภายใต้ปัจจัยส่วนบุคคล) การมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย (ซึ่งเป็นตัวแปรภายใต้ปัจจัยทางเศรษฐกิจ) และความถาวรของที่อยู่ อาศัย (ซึ่งเป็นตัวแปรภายใต้ปัจจัยเกี่ยวกับการอยู่อาศัย) โดยจะพบว่าครึ่งหนึ่งของตัวแปรที่มีผลต่อ ความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในเขตพื้นที่ทั้ง 2 ประเภทเป็นตัวแปรภายใต้ปัจจัยส่วนบุคคล ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะตัวแปรภายใต้ปัจจัยส่วนบุคคลนี้เป็นตัวแปรที่แสดงถึงลักษณะเฉพาะของบุคคล

ซึ่งสามารถแสดงออกถึงความคิด ความผูกพัน และความพอใจในการอยู่อาศัยได้อย่างชัดเจน เช่น ตัวแปรระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดเป็นตัวแปรที่มีผลต่อความผูกพันระหว่างบุคคลกับชุมชน และคนในชุมชน รวมถึงการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน โดยผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน เป็นระยะเวลายาวนานย่อมมีความผูกพันและไม่ต้องการที่จะปรับตัวเข้ากับสถานะแวดล้อมใหม่ๆ อีกทั้งถ้าชุมชนให้ประโยชน์โดยเฉพาะในเรื่องการทำงานบุคคลย่อมมีความพึงพอใจและมีความผูกพันต่อชุมชนสูงและมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ซึ่งแตกต่างจากผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดเป็นระยะเวลาสั้นที่มักจะไม่มีความผูกพันกับชุมชนน้อยส่งผลให้มีความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้ง่ายกว่า ตัวแปรการมีชื่อในทะเบียนบ้านก็เป็นตัวแปรอีกตัวหนึ่งที่มีผลต่อการขอรับสิทธิต่างๆ จากสังคม ไม่ว่าจะเป็นการออกเสียงเลือกตั้ง การเข้ารับการศึกษาของบุตร และการทำนิติกรรมต่างๆ แต่จะพบเสมอว่าผู้ย้ายถิ่นเข้ามาในชุมชนแออัดไม่นิยมย้ายทะเบียนบ้านตามมา ส่งผลให้บุคคลต้องเสียสิทธิในหลายด้านและอาจทำให้บุคคลเกิดความไม่พอใจและมีความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้ ส่วนตัวแปรจำนวนสมาชิกในครัวเรือน และความสะดวกของสาธารณูปโภคพบว่าเป็นตัวแปรที่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในส่วนภูมิภาคเท่านั้น

ผลการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอนของความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในเขตปริมณฑล พบว่ามีตัวแปรที่เข้าสู่สมการการถดถอยโลจิสติกทั้งหมด 5 ตัวตามลำดับความสำคัญดังนี้ คือ การมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด การมีชื่อในทะเบียนบ้าน ความถาวรของที่อยู่อาศัย และอาชีพ โดยการมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย ซึ่งเป็นตัวแปรตัวแรกที่เข้าสู่สมการการถดถอยมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และพบว่าตัวแปรนี้สามารถอธิบายการแปรผันของความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้ร้อยละ 10.3 โดยมีค่า $-2 \log \text{likelihood}$ เท่ากับ 4464.573 ตัวแปรอิสระตัวที่ 2 ที่เข้าสู่สมการการถดถอยโลจิสติก คือ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดกับระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และตัวแปรนี้ร่วมกับตัวแปรการมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยสามารถอธิบายการแปรผันของความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้ร้อยละ 11.8 โดยมีค่า $-2 \log \text{likelihood}$ เท่ากับ 4389.617 ตัวแปรอิสระตัวที่ 3 ที่เข้าสู่สมการการถดถอยโลจิสติก คือ การมีชื่อในทะเบียนบ้าน เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากแออัดกับการมีชื่อในทะเบียนบ้านมีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และตัวแปรนี้ร่วมกับตัวแปรอีก 2 ตัวที่เข้าสู่สมการอยู่ก่อนแล้ว (การมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยและ

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด) สามารถอธิบายการแปรผันของความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้ร้อยละ 12.3 โดยมีค่า $-2 \log \text{likelihood}$ เท่ากับ 4358.983 ตัวแปรต่อมาที่เข้าสู่สมการการถดถอยคือ ความถาวรของที่อยู่อาศัย เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดกับความถาวรของที่อยู่อาศัยมีทิศทางเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และตัวแปรนี้ร่วมกับตัวแปรทั้ง 3 ตัวที่เข้าสู่สมการอยู่ก่อนแล้วสามารถอธิบายการแปรผันของความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้ร้อยละ 12.6 โดยมีค่า $-2 \log \text{likelihood}$ เท่ากับ 4347.181 ตัวแปรตัวที่ 5 ที่เข้าสู่สมการการถดถอย คือ อาชีพ เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดกับอาชีพมีทิศทางเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อรวมตัวแปรนี้กับตัวแปรอิสระทั้ง 4 ที่เข้าสู่สมการอยู่ก่อนแล้วสามารถอธิบายการแปรผันของความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้ร้อยละ 12.9 โดยมีค่า $-2 \log \text{likelihood}$ เท่ากับ 4331.021 จากการศึกษาครั้งนี้แสดงว่าสมการการถดถอยโลจิสติกที่ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ 5 ตัวดังกล่าวข้างต้นเป็นสมการที่เหมาะสมที่สุดในการอธิบายความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในเขตปริมณฑล เมื่อเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ที่ได้กับผลการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทางตรง พบว่ามีตัวแปรอิสระถึง 4 ตัวที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นเดียวกันกับที่พบในผลการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอนเพิ่มขึ้น 1 ตัวคือ อาชีพ โดยมีทิศทางของความสัมพันธ์สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนค่า $-2 \log \text{likelihood}$ พบว่าค่า $-2 \log \text{likelihood}$ ที่ได้จากผลการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทางตรง (มีค่า = 4313.481) ต่ำกว่าค่า $-2 \log \text{likelihood}$ ที่ได้จากผลการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอนเพียงเล็กน้อย ทั้งนี้เนื่องจากในการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทางตรงมีตัวแปรที่นำมาวิเคราะห์ถึง 14 ตัว ดังนั้น ตัวแปรตัวอื่นๆ นอกเหนือจากตัวแปรทั้ง 5 ตัวที่เข้าสู่สมการการถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอนอาจส่งผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้ถึงแม้จะไม่มีนัยสำคัญทางสถิติก็ตาม

สำหรับผลการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอนของความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในส่วนภูมิภาค พบว่ามีตัวแปรที่เข้าสู่สมการการถดถอยโลจิสติกทั้งหมด 7 ตัวตามลำดับความสำคัญดังนี้ คือ การมีชื่อในทะเบียนบ้าน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด ความสะดวกของสาธารณูปโภค การมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย ความถาวรของที่อยู่อาศัย จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และสถานภาพสมรส จากการวิเคราะห์พบว่าตัวแปรอิสระตัวแรกที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดคือ การมีชื่อในทะเบียนบ้านนั้น พบว่าทิศทางของความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดกับการมีชื่อในทะเบียนบ้านเป็นไป

ตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ โดยตัวแปรนี้สามารถอธิบายการแปรผันของความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้ร้อยละ 4.5 โดยมีค่า $-2 \log \text{likelihood}$ เท่ากับ 6522.465 ตัวแปรตัวที่ 2 ที่เข้าสู่สมการการถดถอย คือ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดกับระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดมีทิศทางเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และตัวแปรระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดร่วมกับตัวแปรการมีชื่อในทะเบียนบ้านสามารถอธิบายการแปรผันของความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้ร้อยละ 6.5 โดยค่า $-2 \log \text{likelihood}$ เท่ากับ 6320.404 ตัวแปรตัวที่ 3 ที่เข้าสู่สมการการถดถอย คือ ความสะดวกของสาธารณูปโภค เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดกับความสะดวกของสาธารณูปโภคมีทิศทางไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อตัวแปรสาธารณูปโภคร่วมกับตัวแปรทั้ง 2 ตัวที่เข้าสู่สมการอยู่ก่อนแล้ว สามารถอธิบายการแปรผันของความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้ร้อยละ 7.2 และมีค่า $-2 \log \text{likelihood}$ เท่ากับ 6245.604 ตัวแปรตัวที่ 4 ในสมการการถดถอยคือ การมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดกับการมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยมีทิศทางเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อตัวแปรการมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยร่วมกับตัวแปรอื่นๆ อีก 3 ตัวที่เข้าสู่สมการอยู่ก่อนแล้ว สามารถอธิบายการแปรผันของความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้ร้อยละ 7.6 และมีค่า $-2 \log \text{likelihood}$ เท่ากับ 6210.522 ตัวแปรตัวที่ 5 ที่เข้าสู่สมการการถดถอยคือ ความถาวรของที่อยู่อาศัย เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดกับความถาวรของที่อยู่อาศัยมีทิศทางเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ โดยตัวแปรความถาวรของที่อยู่อาศัยร่วมกับตัวแปรทั้ง 4 ตัวที่เข้าสู่สมการอยู่ก่อนแล้วสามารถอธิบายการแปรผันของความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้ ร้อยละ 7.6 และค่า $-2 \log \text{likelihood}$ เท่ากับ 6201.849 ส่วนตัวแปรตัวที่ 6 เข้าสู่สมการการถดถอยคือ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดกับจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีทิศทางเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อตัวแปรนี้ร่วมกับตัวแปรอิสระอื่นๆ อีก 5 ตัวที่เข้าสู่สมการอยู่ก่อนแล้ว พบว่าตัวแปรทั้ง 6 ที่เข้าสู่สมการสามารถอธิบายการแปรผันของความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้ร้อยละ 7.7 และมีค่า $-2 \log \text{likelihood}$ เท่ากับ 6194.099 ส่วนตัวแปรสุดท้ายที่เข้าสู่สมการการถดถอยคือ สถานภาพสมรส เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดกับสถานภาพสมรสมีทิศทางเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อตัวแปรนี้ร่วมกับตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ อีก 6 ตัวที่เข้าสู่

สมการอยู่ก่อนหน้า พบว่าตัวแปรทั้ง 7 ตัวสามารถอธิบายการแปรผันของความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้ร้อยละ 7.8 และมีค่า $-2 \log \text{likelihood}$ เท่ากับ 6181.609 แสดงว่าสมการการถดถอยโลจิสติกที่ประกอบด้วยตัวแปรทั้ง 7 ตัวนี้เป็นสมการที่เหมาะสมที่สุดในการอธิบายความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในสวนภูมิภาค เมื่อเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ที่ได้กับผลการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทางตรง พบว่ามีตัวแปรอิสระถึง 6 ตัวที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นเดียวกันกับที่พบในผลการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทางตรง ยกเว้น สถานภาพสมรสที่เข้าสู่สมการการถดถอยโลจิสติกเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งตัว โดยมีทิศทางของความสัมพันธ์สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนค่า $-2 \log \text{likelihood}$ พบว่าค่า $-2 \log \text{likelihood}$ ที่ได้จากการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทางตรง (มีค่า = 6165.590) ต่ำกว่าค่า $-2 \log \text{likelihood}$ ที่ได้จากการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอนเล็กน้อยเช่นเดียวกับในเขตปริมณฑล

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในเขตปริมณฑลและชุมชนแออัดในส่วนภูมิภาค นอกจากนี้ยังเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในเขตปริมณฑลกับชุมชนแออัดในส่วนภูมิภาค ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษามาจาก "โครงการสำรวจลักษณะทางประชากรและสังคมของชุมชนแออัดในปริมณฑลและภูมิภาค พ.ศ. 2541" ซึ่งดำเนินการโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติและเก็บรวบรวมโดยการสัมภาษณ์กรณีตัวอย่าง

การศึกษาค้นคว้าที่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในเขตปริมณฑลและในส่วนภูมิภาคมีตัวแปรตาม คือ ความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด ส่วนตัวแปรอิสระทั้ง 14 ตัว แบ่งเป็นตัวแปรภายใต้ปัจจัยส่วนบุคคล 7 ตัว (คือ เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด และการมีชื่อในทะเบียนบ้าน) ตัวแปรภายใต้ปัจจัยทางเศรษฐกิจ 5 ตัว (คือ อาชีพ สถานภาพการทำงาน รายได้ การมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย และทรัพย์สินในครอบครองของครัวเรือน) และตัวแปรภายใต้ปัจจัยเกี่ยวกับการอยู่อาศัย 2 ตัว (คือ ความถาวรของที่อยู่อาศัย และความสะอาดของสาธารณูปโภค)

การประมวลผลข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) โดยวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของตารางสถิติ โดยใช้ค่าการกระจายอัตราร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ค่ามัธยฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แสดงลักษณะทั่วไปของข้อมูล และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดกับตัวแปรภายใต้ปัจจัยส่วนบุคคล ตัวแปรภายใต้ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และตัวแปรภายใต้ปัจจัยเกี่ยวกับการอยู่อาศัย ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก

4.1 สรุปผลการศึกษา

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดกับตัวแปรภายใต้ปัจจัยส่วนบุคคล ตัวแปรภายใต้ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และตัวแปรภายใต้ปัจจัยเกี่ยวกับการอยู่อาศัยในเขตปริมณฑลและในส่วนภูมิภาคโดยใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก ผลการศึกษามีข้อสรุปดังนี้

สำหรับในเขตปริมณฑลเมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระแต่ละตัวภายใต้ปัจจัยส่วนบุคคล ก่อนควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ พบว่าความสัมพันธ์ในระดับ 2 ตัวแปรระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดกับตัวแปรแต่ละตัวเป็นความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ อายุ สถานภาพสมรส (หม้าย) การศึกษา (ไม่มีการศึกษา) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด และการมีชื่อในทะเบียนบ้าน (บ้านที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน และบ้านอื่นในจังหวัดปัจจุบัน) ยกเว้นตัวแปรสถานภาพสมรส (อื่นๆ (แยก หย่า และเคยสมรสแต่ไม่ทราบสถานภาพ)) ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว พบว่ามีเพียงตัวแปรระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด และการมีชื่อในทะเบียนบ้าน (บ้านที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน และบ้านอื่นในจังหวัดปัจจุบัน) เท่านั้นที่ยังคงมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่การศึกษา (ไม่มีการศึกษา) พบว่าความสัมพันธ์ได้ลดลงไปอยู่ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอนก็พบว่าตัวแปรระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด และตัวแปรการมีชื่อในทะเบียนบ้านเข้าสู่สมการในลำดับที่ 2 และ 3 ตามลำดับ จากตัวแปรที่นำมาศึกษาทั้งหมด 14 ตัว แสดงว่าตัวแปรส่วนใหญ่ภายใต้ปัจจัยนี้ไม่ได้เป็นตัวแปรที่ส่งผลโดยตรงต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด

สำหรับตัวแปร 5 ตัวภายใต้ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เมื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดกับตัวแปรเหล่านี้ ก่อนควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ พบว่าตัวแปรอาชีพ (การค้า กระบวนการผลิต กรรมกร และช่าง และว่างงาน) สถานภาพการทำงาน (ผู้ประกอบการธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง และว่างงาน) การมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย และทรัพย์สินในครอบครองของครัวเรือนเป็นความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 แต่ตัวแปรสถานภาพการทำงาน (ผู้ช่วยธุรกิจของครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เท่านั้น เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ พบว่ามีเพียงตัวแปรการมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยเพียงตัวแปรเดียวที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอน พบว่าตัวแปรการมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยและอาชีพเข้าสู่สมการในลำดับที่ 1 และ 5 ตามลำดับ จากตัวแปรทั้งหมด 14 ตัว

เมื่อพิจารณาตัวแปรภายใต้ปัจจัยเกี่ยวกับการอยู่อาศัยกับความตั้งใจย้ายถิ่น ออกจากชุมชนแออัด ก่อนควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ พบว่าตัวแปรความสะดวกของสาธารณูปโภค และตัวแปรความถาวรของที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 ตามลำดับ เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว พบว่ามีเพียงตัวแปรความถาวรของที่อยู่อาศัยที่มีความสัมพันธ์สูงขึ้นโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และได้เข้าสู่สมการการถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอนในลำดับที่ 4 จากตัวแปรทั้งหมด 14 ตัว

สำหรับข้อมูลในส่วนภูมิภาคเมื่อพิจารณาตัวแปรภายใต้ปัจจัยส่วนบุคคล ก่อนควบคุม ตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ พบว่าตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ ตัวแปรอายุ สถานภาพสมรส (สมรส หม้าย และอื่นๆ (แยก หย่า และเคยสมรสแต่ไม่ทราบสถานภาพ) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน แออัด และการมีชื่อในทะเบียนบ้าน (บ้านที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน และบ้านอื่นในจังหวัดปัจจุบัน) ส่วนตัวแปรเพศ และการศึกษา (ประถมศึกษา) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อควบคุม ตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ พบว่าตัวแปรที่ยังคงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ จำนวนสมาชิกใน ครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด และการมีชื่อในทะเบียนบ้าน (บ้านที่อาศัยอยู่ใน ปัจจุบัน และบ้านอื่นในจังหวัดปัจจุบัน) ส่วนตัวแปรสถานภาพสมรส (สมรส) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 เมื่อวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอน พบว่าตัวแปรการมีชื่อในทะเบียนบ้าน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และสถานภาพสมรสเข้าสู่สมการใน ลำดับที่ 1, 2, 6 และ 7 ตามลำดับ จากตัวแปรทั้งหมด 14 ตัว

เมื่อพิจารณาตัวแปรภายใต้ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ก่อนควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ พบว่าตัวแปรสถานภาพการทำงาน (ผู้ประกอบการธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง ผู้ที่ช่วยธุรกิจของ ครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง และว่างงาน) และการมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับความ ตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่เมื่อควบคุมตัวแปร อิสระตัวอื่นๆ แล้วพบว่ามีเพียงตัวแปรการมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับความ ตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และตัวแปรนี้ได้เข้าสู่ สมการการถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอนในลำดับที่ 4 จากตัวแปรทั้งหมด 14 ตัว

สำหรับตัวแปรภายใต้ปัจจัยเกี่ยวกับการอยู่อาศัย พบว่าก่อนควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ ตัวแปรทั้ง 2 (คือความถาวรของที่อยู่อาศัย และความสะอาดของสาธารณูปโภค) ต่างมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้วตัวแปรทั้ง 2 ยังคงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เช่นเดิม และเมื่อวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบขั้นตอน พบว่าตัวแปรความสะอาดของสาธารณูปโภค และความถาวรของที่อยู่อาศัยเข้าสู่สมการในลำดับที่ 3 และ 5 ตามลำดับ จากตัวแปรทั้งหมด 14

จากการศึกษาข้างต้นสามารถเรียงลำดับความสำคัญของตัวแปรที่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในเขตปริมณฑลได้ดังนี้ คือ การมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด การมีชื่อในทะเบียนบ้าน ความถาวรของที่อยู่อาศัย และอาชีพ สำหรับในส่วนของภูมิภาคนั้นสามารถเรียงลำดับความสำคัญของตัวแปรที่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้ดังนี้ คือ การมีชื่อในทะเบียนบ้าน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด ความสะอาดของสาธารณูปโภค การมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย ความถาวรของที่อยู่อาศัย จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และสถานภาพสมรส

4.2 ข้อเสนอแนะ

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในเขตปริมณฑลและในส่วนภูมิภาคมีข้อเสนอแนะดังนี้

4.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การศึกษาครั้งนี้มีข้อค้นพบที่ควรนำมาพิจารณาเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ ดังนี้

4.3.1.1 การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในเขตปริมณฑล พบว่ามีผู้ที่ตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดเพียงประมาณ 1 ใน 5 ของผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด (ร้อยละ 22.7) เท่านั้น แสดงนัยว่าผู้ที่ไม่ตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดซึ่งเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่อาจจะมีความคิดที่จะตั้งรกรากหรือมีความต้องการอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดต่อไปโดยไม่ได้กำหนดระยะเวลาที่แน่นอนซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาการขยายตัวของชุมชนแออัดในเขตปริมณฑลได้ และปัญหาการขยายตัวของชุมชนแออัดนี้ในอนาคตอาจจะลุกลามเข้าไปถึงเขตกรุงเทพมหานครและเกิดเป็นปัญหาทางสังคมตามมาอีกมากมาย เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการลักขโมย และปัญหาแหล่งเสื่อมโทรม เป็นต้น ทำให้รัฐต้องนำงบประมาณส่วนหนึ่งมาแก้ไขปัญหเหล่านี้ ส่งผลให้การพัฒนาด้านอื่นๆ ต้องล่าช้าไป ดังนั้น จึงจำเป็นต้องพยายามกระจายความเจริญโดยเฉพาะด้าน

เศรษฐกิจออกสู่ชนบทให้มากขึ้น เนื่องจากอาจจะทำให้ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดมองเห็นทางเลือกที่ดีกว่าการที่จะอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดต่อไป ในขณะที่เดียวกันรัฐก็ควรปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนแออัดได้ดีขึ้นด้วย เพื่อป้องกันปัญหาทางสังคมที่อาจเพิ่มความรุนแรงมากขึ้นและขยายตัวสู่สังคมภายนอกชุมชนแออัดได้ สำหรับในส่วนภูมิภาคนั้น พบว่ามีผู้ที่ตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดเพียง 1 ใน 10 ของผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด (ร้อยละ 11.9) จากข้อมูลทั่วไปนี้ทำให้คาดการณ์ได้ว่าชุมชนแออัดในสวนภูมิภาคมีโอกาสขยายตัวอย่างรวดเร็วทั้งในด้านขนาดและปริมาณซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นไม่แตกต่างจากในเขตปริมณฑล ดังนั้น รัฐควรวางแผนทางเพื่อลดขนาดของชุมชนแออัดให้เล็กลงซึ่งอาจจะเป็นการส่งเสริมการประกอบอาชีพในชนบทเพื่อเป็นสิ่งที่จูงใจให้ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดมีความตั้งใจย้ายถิ่นกลับชนบทโดยเฉพาะการย้ายถิ่นกลับสู่ภูมิภาคเดิมนั้น วิธีการนั้นนอกจากเป็นการลดขนาดของชุมชนแออัดแล้วยังเป็นวิธีที่สามารถช่วยลดจำนวนผู้ย้ายถิ่นที่มีความตั้งใจย้ายถิ่นเข้าสู่เมืองหลวงต่อไปด้วย นอกจากนี้ รัฐควรให้ความช่วยเหลือและพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ภายในชุมชนแออัดให้ควบคู่กันไปกับนโยบายข้างต้นที่ได้กล่าวมา

4.3.1.2 ผลการศึกษา พบว่าตัวแปรสถานภาพการทำงานเป็นตัวแปรตัวหนึ่งที่มีความสำคัญต่อความความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัด โดยผู้ที่เป็นลูกจ้างมีสัดส่วนของผู้ที่ตั้งใจจะย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่มีสถานภาพการทำงานอื่นๆ ทั้งในเขตปริมณฑลและในส่วนภูมิภาค จากการศึกษาดังกล่าวทำให้คาดการณ์ได้ว่าอาจมีผู้ที่ตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดจำนวนหนึ่งที่เป็นลูกจ้างตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิภาคเดิมนั้น โดยเฉพาะการย้ายถิ่นกลับสู่ชนบท ดังนั้น รัฐควรมุ่งเน้นส่งเสริมงานในชนบทโดยเฉพาะด้านเกษตรกรรมเพื่อให้ประชาชนสามารถทำงานโดยไม่ต้องย้ายถิ่นเข้ามาเป็นลูกจ้าง อีกทั้งการทำเกษตรของตนเองยังสามารถรับรายได้จากการทำงานได้อย่างเต็มที่ โดยรัฐอาจจะปรับปรุงการทำเกษตรกรรมให้ทันสมัยมากขึ้นเพื่อดึงดูดให้บุคคลเกิดความสนใจและเห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับ และยังสามารถจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเกษตรเพื่อช่วยเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถนำเงินที่ได้รับไปพัฒนางานของตน นอกจากนี้ รัฐอาจจะต้องมีแนวทางแก้ไขปัญหานี้ไม่ว่าจะเป็น การประกันราคาผลผลิตหรือการหาแนวทางทำการเกษตรสมัยใหม่เพื่อให้ได้ผลผลิตมากขึ้น ซึ่งวิธีการข้างต้นนี้อาจส่งผลให้ประชาชนเห็นประโยชน์ของการอาศัยอยู่ในชนบทและไม่คิดที่จะย้ายถิ่นเข้าสู่ชุมชนแออัดอีกครั้ง

4.3.1.3 การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดพบว่าตัวแปรที่มีผลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในเขตปริมณฑลมากที่สุด คือ การมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย โดยผู้ที่ไม่ได้เป็นเจ้าของบ้านมีโอกาสที่จะตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดสูงกว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นเจ้าของบ้าน อีกทั้งจากข้อมูลทั่วไปยังพบว่าเกือบครึ่งหนึ่งของผู้ที่อาศัยอยู่ใน

ชุมชนแออัดในเขตปริมณฑลเป็นผู้ที่ไม่ได้เป็นเจ้าของบ้าน แสดงเป็นนัยได้ว่ายังมีบุคคลอีกเป็นจำนวนมากที่มีความตั้งใจที่จะอยู่อาศัยในชุมชนแออัดเพียงชั่วคราว ซึ่งเป็นผลดีต่อการวางนโยบายเพื่อดึงดูดให้ประชากรเหล่านี้กลับสู่ภูมิภาคเดิมนั้นโดยไม่ต้องการกลับเข้าสู่ชุมชนแออัดอีกครั้ง ดังนั้น นอกจากการสร้างงานด้านเกษตรกรรมแล้วรัฐควรส่งเสริมการพัฒนาอาชีพประจำท้องถิ่นโดยนำวัสดุในท้องถิ่นมาใช้ให้เป็นเกิดประโยชน์ และควรพัฒนาด้านอุตสาหกรรมควบคู่กันไปด้วยเพื่อเปิดโอกาสให้ประชากรสามารถเลือกประกอบอาชีพได้หลากหลายยิ่งขึ้น

4.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจบางประการที่ผู้วิจัยเห็นควรเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งต่อไปดังนี้

4.3.2.1 ควรศึกษาท้องถิ่นปลายทางของผู้ที่ตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดทั้งในเขตปริมณฑลและในส่วนภูมิภาค เพื่อให้ทราบถึงท้องถิ่นปลายทางที่ชัดเจน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนรองรับผู้ที่ตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดในอนาคตได้

4.3.2.2 ควรศึกษาเพิ่มเติมเรื่องเหตุผลที่ทำให้เกิดความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดทั้งในเขตปริมณฑลและในส่วนภูมิภาค อันจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนดึงดูดให้บุคคลเกิดความตั้งใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนแออัดได้

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กัลยา วานิชย์บัญชา. 2544. **การวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัวแปรด้วย SPSS FOR WINDOWS**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- การเคหะแห่งชาติ, สำนักงาน. 2533. **การปรับปรุงชุมชนแออัด**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ประมวลศิลป์.
- การเคหะแห่งชาติ, สำนักงาน. 2540. **รายงานผลการสำรวจข้อมูลที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยในเขตปริมณฑล ปี 2539**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิชาการที่อยู่อาศัยและสำนักพัฒนาชุมชนเมือง. (เอกสารอัดสำเนา).
- การเคหะแห่งชาติ, สำนักงาน. 2540. **รายงานผลการสำรวจชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร**. กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายปรับปรุงชุมชนแออัด.
- การเคหะแห่งชาติ, สำนักงาน. 2543. **รายงานการสำรวจชุมชนแออัดในเขตปริมณฑล**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิชาการที่อยู่อาศัยและสำนักพัฒนาชุมชนเมือง. (เอกสารอัดสำเนา).
- กาญจนา ศิริมุสิกะ. 2538. **การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นมาตั้งภูมิลำเนาในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต เอกภุมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- คณะกรรมการเผยแพร่และส่งเสริมงานพัฒนา. สำนักงาน. 2539. **ชุมชนแออัด**. สรุปผลสถานการณ์สังคมไทยมุมมองและข้อเสนอจากเครือข่ายขององค์กรพัฒนาเอกชน. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วน จำกัดคิวซี (น่ากั๊ง) การพิมพ์.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2504. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504-2509)**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พัฒนาหลักสูตร.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2510. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2510-2514)**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พัฒนาหลักสูตร.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2515. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2515-2519)**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พัฒนาหลักสูตร.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2520. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2524)**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พัฒนาหลักสูตร.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2525. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525-2529)**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พัฒนาหลักสูตร.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2530. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534)**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พัฒนาหลักสูตร.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2535. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539)**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พัฒนาหลักสูตร.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2540. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544)**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พัฒนาหลักสูตร.

แคร์รี ริดเตอร์, ฟิลิป เกสต์, วาทีนี บุญชะลิกษี, นิตยา พิริยะธรรมรงค์ และนิมฟา บี โอเฮนา.

2540. รายงานวิจัยฉบับภาษาไทย “การติดตามผู้ย้ายถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” การย้ายถิ่นเป็นการเพิ่มรายได้หรือเพิ่มความเครียดให้กับครอบครัวชนบท. เอกสารทางวิชาการหมายเลข 211. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

จรรยา พิทยาปริชานนท์. 2537. **ปัญหาชุมชนแออัด**. กรุงเทพมหานคร: สถาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์.

จันทิมา ฉัตรชัยสิทธิกุล. 2529. **การศึกษารูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จิตรประภา ไททวยวันศิริ. 2537. **แนวโน้มการตั้งถิ่นฐานของชุมชนผู้มีรายได้น้อยในเขตเมืองนครราชสีมา ศึกษากรณีความมั่นคงในการอยู่อาศัย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้า

คุณทหารลาดกระบัง.

- ฉวีวรรณ เค้นไพบูลย์. 2536. **ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้ปานกลางในเขตชั้นกลางของกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉัตรชัย พงษ์ประยูร. 2531. **ภูมิศาสตร์เมือง.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชจำกัด.
- ณัฐวิภา รุจิตรระการโชติกุล. 2538. **ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเดิมของประชาชนแออัดในกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ดำรง รุณดี. 2520. **แหล่งเสื่อมโทรมในเมือง: การศึกษาปัญหานครบาลในประเทศไทย.** กรุงเทพมหานคร: วัชรินทร์การพิมพ์.
- ธรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัย. 2514. **การสำรวจวิจัยทางสังคมสงเคราะห์ บริเวณแหล่งเสื่อมโทรมท่าเรือคลองเตย จังหวัดพระนคร.** กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. (อัดสำเนา).
- นริภรณ์ จงพีรเดชาพันธ์. 2541. **การศึกษาแบบแผนการปรับตัวทางเศรษฐกิจของผู้ย้ายถิ่นที่เข้ามาทำงานในกรุงเทพมหานครที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- นาฏวิภา ชลิตานนท์. 2540. **โครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมผู้อยู่อาศัยในที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยในปริมาณพล.** กรุงเทพมหานคร: กองข้อมูลที่อยู่อาศัย ศูนย์วิชาการที่อยู่อาศัย. การเคหะแห่งชาติ.
- นิพนธ์ เทพวัลย์. 2514. **ประชากรศาสตร์.** กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- เนาวรัตน์ ชีโนภาษ. 2542. **วิถีชีวิตของผู้ย้ายถิ่นชาวใต้ในกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประชา ดั่งควัฒนา. 2536. **แบบแผนการย้ายถิ่นของผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประชากรศาสตร์. วิทยาลัย. 2541. **ประชากรประเทศไทย 31 ธันวาคม 2541 .** แผ่นพิมพ์.
- ประชากรศาสตร์. สถาบัน. 2527. **ประชากรประเทศไทย 31 ธันวาคม 2527 .** แผ่นพิมพ์.
- ปรียา สุวรรณบุพผา. 2531. **ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีอิทธิพลต่อความต้องการย้ายถิ่นของแรงงานสตรีชนบท: ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านหมู่ 1 ต.สระพัง อ.เขาน้อย จ.เพชรบุรี.**

- วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
ปริญญช วิริยราชวัลลภ. 2539. **ความผูกพันต่อชุมชน กรณีศึกษาชุมชนบ้านชี จังหวัดลพบุรี.**
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.
- พรรณี กรานแก้ว. 2527. **ความพร้อมในการประกอบอาชีพประมงและปัจจัยต่างๆ ที่มี
อิทธิพลต่อความต้องการย้ายถิ่นของประชากรหมู่บ้านประมง.** วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ. 2529. **การเพิ่มประชากรและการพัฒนาเศรษฐกิจ ประชากรพัฒนา
และการวางแผนครอบครัว.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์ลักษณ์ ดีสวัสดิ์. 2541. **ความตั้งใจย้ายถิ่นเพื่อหางานทำของนักศึกษาผู้ใหญ่ หลักสูตร
การศึกษานอกโรงเรียนในพื้นที่ที่มีการพัฒนาอุตสาหกรรมแตกต่างกันในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เพ็ญพร ธีระสวัสดิ์. 2513. **ปัจจัยอันเป็นมูลเหตุของการย้ายถิ่นของประชากรในชนบทของ
ประเทศไทย.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกสังคม บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพบุลย์ ช่างเรียน. 2516. **การปกครองมหานคร.** กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- ภัสสร ลิมานนท์ และ เพ็ญพร ธีระสวัสดิ์. 2532. **การย้ายถิ่นกับการพัฒนา.** เอกสารสถาบัน
หมายเลข 166/32.
- ภาณี แสนเจริญ. 2527. **การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นสตรีในกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิจัยประชากรและสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มนัส ชัยสวัสดิ์ และคณะ. 2537. **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการย้ายถิ่นชั่วคราว และผลกระทบต่อ
ถิ่นฐานเดิม : ศึกษาเฉพาะเขตพื้นที่ยากจนรอบทะเลสาบสงขลา.** วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- มะลิ ลีวนานนท์ชัย. 2529. **ปัจจัยผลักดันที่มีอิทธิพลต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทสู่
ชนบท: ศึกษาอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขา
วิจัยประชากรและสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
- มานพ ประทุมทอง. 2531. **ลมหายใจแห่งมหานคร: เรื่องราวชีวิตและการต่อสู้ของผู้คนบน
กองขยะ.** กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.

- ยุทธดน้อย ศีดาหลำ. 2540. **ปัจจัยด้านประชากรที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อครอบครัวใน
ภูมิลำเนาเดิมของผู้ย้ายถิ่นในกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
สาขาวิจัยประชากรและสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เรื่องฤทธิ ชมพุดผ่อง. 2530. **การศึกษาเปรียบเทียบขนาดครอบครัวที่ปารณาของสตรีผู้
ย้ายถิ่นและสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่น .** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยาและ
มานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณมา ขอบธัญ. 2542. **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเดิมของผู้
ย้ายถิ่นในกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วันเพ็ญ วอกลาง. 2541. **กระบวนการปรับตัวและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจที่จะอยู่
ถาวรของแรงงานอพยพจากประเทศพม่า: กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย.** วิทยานิพนธ์
ปริญญาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, กระทรวง. 2542. **การตั้งถิ่นฐานมนุษย์ของประเทศ
ไทย ตามแผนปฏิบัติการ 21.** เอกสารประกอบการประชุม. กรุงเทพมหานคร: สำนัก
นโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. (อัดสำเนา).
- วิลาส สุวี. 2529. **ปัจจัยในท้องถิ่นปัจจุบันที่มีอิทธิพลต่อความต้องการย้ายถิ่น.** วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ. 2527. **ความพึงพอใจของผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัดต่อโครงการ
ฟื้นฟูนคร ศึกษาเฉพาะกรณี ชุมชนซอยสี่น้ำเงิน.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศรัณยา อูฬารศิลป์. 2534. **พฤติกรรมการจัดสภาพแวดล้อมในที่พักอาศัยของสตรีชุมชน
แออัด ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนแออัดสองร้อยป้อมกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศรีสุนทร ส่งเสริม. 2530. **การศึกษาแรงจูงใจที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการย้ายถิ่นของ
ประชากรในเขตชนบทยากจน อำเภอห้วยตะพาน จังหวัดอุบลราชธานี.** วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสตร์สิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- คันสนีย์ จันท์สถิตย์พร. 2524. **แบบแผนและปัจจัยอันเป็นมูลเหตุของการย้ายถิ่นของข้าราชการครู สังกัดกระทรวงศึกษาธิการในเขตกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถิติแห่งชาติ. สำนักงาน. 2527. **การสำรวจการย้ายถิ่นของประชากร พ.ศ. 2526 กรุงเทพมหานคร จังหวัดนนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ.** กรุงเทพมหานคร: สถิติแห่งชาติ.
- สถิติแห่งชาติ. สำนักงาน. 2537. **การสำรวจลักษณะทางประชากรและสังคมของชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร.** กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์.
- สถิติแห่งชาติ. สำนักงาน. 2541. **การสำรวจสภาวะเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนแออัดของจังหวัดในภาคต่างๆ.** กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์.
- สถิติแห่งชาติ. สำนักงาน. 2541. **การสำรวจสภาวะเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนแออัดในเขตปริมณฑล.** กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์.
- สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย. 2534. **การศึกษารูปแบบชุมชนที่พึงปรารถนาของผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร.** (ม.ป.ท.).
- สมพร วุฒิวិทยการ. 2522. **ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อความต้องการเคลื่อนย้ายของประชากรในเขตโครงการจัดการลุ่มน้ำแม่สา.** วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สวัสดิการสังคม. สำนักงาน. 2540. **สรุปการสำรวจชุมชนแออัดในเขตกรุงเทพมหานคร.** กรุงเทพมหานคร: วัชรินทร์การพิมพ์.
- สะอาด พัดทอง. 2535. **การศึกษาตัวกำหนดความตั้งใจที่จะย้ายถิ่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในอำเภอวัฒนานคร จังหวัดปราจีนบุรี.** วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สิริลักษณ์ แก้วคงยศ. 2532. **ชุมชนแออัดตะกอนบางกอก.** กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองสาสน์การพิมพ์.
- สุกัญญา อาชีวะวิทย์. 2534. **การย้ายถิ่นเข้าสู่เขตอุตสาหกรรมใหม่: ศึกษาการย้ายถิ่นในเขตอุตสาหกรรมอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี.** วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2538. **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์.** กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- สุนิตย์ จีระพิชญกุล. 2527. **ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจย้ายถิ่นตามฤดูกาลของประชากรในเขตดินเค็ม อำเภอโนนไทย และขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุรศักดิ์ ศิริไพบูลย์ สันธิ. 2522. **ความสัมพันธ์ระหว่างการย้ายถิ่นกับการกระจายตัวทางประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ.2503-2513.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวรรณ บัวทวน และคณะ. 2527. **การย้ายถิ่นระยะสั้นกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรชนบทในเขตพื้นที่ยากจนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.** ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุวรรณ ชมภูจันทร์. 2540. **พฤติกรรมแสวงหาข่าวสาร ความพึงพอใจในข่าวสารและสื่อที่มีผลต่อการตัดสินใจย้ายถิ่นของคนชนบทในชุมชนแออัดของกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โสภา ชูพิชัยกุล. 2528. **จิตวิทยาทั่วไป.** กรุงเทพมหานคร.
- อดิน รพีพัฒน์. 2542. **ชุมชนแออัด: องค์ความรู้กับความเป็นจริง.** กรุงเทพมหานคร: ไรต์สกราฟฟิค.
- อติตยา นวลศรี. 2528. **การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาชุมชนแออัดเชื้อเพลิงพัฒนา.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาสังคมวิทยา บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา สุนทรธาดา และ อรพรรณ หันจางสิทธิ์. 2524. **แบบแผน ตัวกำหนด และผลกระทบของการย้ายถิ่นในจังหวัดขอนแก่น.** เอกสารทางวิชาการ หมายเลข 55. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม.
- อรวรรณ สุทธางกูร. 2540. **คุณภาพชีวิตและความมั่นคงในที่อยู่อาศัยของชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาวิจัยประชากรและสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อารยา พชรบัณฑิตย์. 2543. **ความตั้งใจตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรในชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาประชากรศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไอรส วงษ์สิทธิ์. ม.ป.ป.. **แนวทางการเผยแพร่ข้อมูลทะเบียนราษฎรเพื่อการใช้ประโยชน์สูงสุด.** กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย.

ภาษาอังกฤษ

- Abrams, C. 1970. **Man's Struggle for Shelter in an Urbanizing World**. U.S.A: Thrid ed. M.I.T. Press Paperback Printing: 286.
- Blum, T. C. and Kingston, P. W. 1987. **Home ownership and Social attachment**. Sociological Perspective.
- Browning, H. I. 1971. **Migration Selectivity and the Growth of Large Cities in Developing Societies**. Rapid Population Growth Baltimore: the John Hopkins. 274-314.
- Buttel , F. H., Martinson, O. B. and Wilkening, E.A. 1978. **Size of Place and Community attachment: a reconsideration**. Social Indicators Research.
- Chamrathirong, A., et al. 1979. **Recent Migration Bangkok Metropolis: a follow – up Study of Migration Adjustment Assimilation and Integration**. Bangkok: Mahidol University Institue of Population and Social Research.
- Choi, J. H. 1984 . **Urban to Rural Migration Korea**. In Calvin Goldscheider. (ed.), **Rural Migration in Development Nation** , 21-108 Colorado: Frederick A. Praeger.
- Goldstein, S.; Pitaktepsombat, P.; and Goldstein, A. 1977. **Migration to Urban Place in Thailand: Interrelations among Origin Recency, Frequency and Motivations**. Bangkok: Institue of Population Studies Chulalongkork University.
- Green, S. 1978. **Migration adjustment in Seoul, Korea: Employment and Housing** . U.S.A: Brown University. 76-81.
- Hull, C. L. 1952. **Behavior System**. New Haven: Yale University. 65.
- Hutcheson, D. G. and Sofroniou, N. 1999. **The Multivariate Social Scientist**. SAGE Publications.
- Ishikawa, Y. 1994. **An Introductory Study of Transfer Migration**. NUPRI Research Paper Series No.64. Japan: Nihon University.
- Kasarda, J. D., and Janowitz, M. 1974. **Community Attachment in Mass Society**. **American Sociological Review** 39 (June) : 328-339.
- Kotler, P. 1991. **Marketing Management**. Seven Edition. Engelwood Cliffs: Prentice-Hall.

- Landsing, J. B. and Muller, E. 1973. **The Geographic Mobility of Labor**. University of Michigan.
- Lee, E. S. 1966. **A Theory of Migration**. Demography 3. U.S.A: Population Studies Center Pennsylvania University. 47-57.
- Lim, L. L. Ogawa, N. Hodge, W. R. 1992. **The Impact of an Integrated Agricultural Development Program on Migration in Malaysia**. NUPRI Research Paper Series No.61. Japan: Nihon University.
- Newman, S. 1977. **The Residential Environment and the Desire to Move**. Ann Arbor, Michigan: Institute of Social Research. The University of Michigan.
- O'Brien, D. J.; Hassinger, E. W.; and Dershem, L. 1994. **Community Attachment and Depression Among Residents in Two Rural Midwestern Communities**. Rural Sociology. 59(2): 521-534.
- Petersen, W. 1975. **Population**. Thrid edition. New York: Macmillan Publishing.
- Ravenstien, E. G. 1889. **The Laws of Migration**. Journal of the Royal Statistical Society 48,2 (Jule): 167-235.
- Savasdisara, T, et al. 1987. **Residential Satisfaction, Mobility and estate management in Private Lower-cost Housing estates in Thailand**. Research Monograph No. 13.
- Van, A., Maurice, Sabagh, Guorges, Butler and Edger, W. 1968. **Retrospective and Subsequent Metropolitan Residential Mobility**. Demography 5. 249-267.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การสำรวจลักษณะทางประชากรและสังคม
ของชุมชนแออัดในปริมณฑลและภูมิภาค พ.ศ. 2541

สำนักงานสถิติแห่งชาติ ขอขอบพระคุณในการร่วมมือของท่านที่สละเวลาตอบคำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรและสังคมของสมาชิกทุกคนในครัวเรือนตามความเป็นจริง เพื่อให้รัฐบาลจะได้มีข้อมูลซึ่งเป็นภาพรวมสำหรับใช้พิจารณาวางแผนกักเกณฑ์นโยบาย ในเรื่องการพัฒนาชุมชนแออัดในระดับชาติทั้งภาครัฐและเอกชนให้สอดคล้องกับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศต่อไป

คำตอบของท่านในแบบสอบถามนี้ สำนักงานสถิติแห่งชาติจะถือเป็นความลับ

สำนักงานสถิติแห่งชาติ

(โปรดมอบส่วนนี้ให้ผู้ตอบสัมภาษณ์)

ชุดที่.....ในจำนวน.....
ของครัวเรือนนี้

ผช.2 (แบบแจงนับ)

การสำรวจลักษณะทางประชากรและสังคม ของชุมชนแออัดในปริมณฑลและภูมิภาค พ.ศ. 2541

ตอนที่ 1 ที่ตั้งของครัวเรือน

- 1.1 ภาค.....จังหวัด.....
- 1.2 อำเภอ.....ตำบล.....
- 1.3 บ้านเลขที่ ถนน ตรอก ซอย ลำน้ำหรือสะพานบ้าน (ชื่อสถานที่ถ้ามี).....
- 1.4 บ้านนี้อยู่ในเขตเทศบาล..... 1
 สุขาภิบาล..... 2
 นอกเขตเทศบาล-สุขาภิบาล..... 3
- 1.5 ชื่อชุมชน.....

ภาค		จังหวัด	
1	2	3	4
5	6	7	8
9		11	

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับครัวเรือน

- 2.1 ลำดับที่ของครัวเรือน.....
- 2.2 ประเภทของครัวเรือน
 - ครัวเรือนส่วนบุคคล..... 1
 - ครัวเรือนพิเศษ..... 2
- 2.3 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

รวม..... คน	1
ชาย..... คน	2
หญิง..... คน	3

12	13			
2				
14				
15	0	0	1	17
18				
19	20	21		
22	23	24		
25	26	27		

ขมือชื่อ.....

ตรวจแล้ว

(.....)

ลายมือชื่อ.....

(.....)

2.4 ในระหว่าง วันที่ 1 มี.ค. 40 - 28 ก.พ. 41 สมาชิกของศรี มรเอนที่มีถิ่นเกิด..... กบ

28

--	--

 29

กบตาม..... กบ

30

--	--

 31

2.5 บ้านที่มีทะเบียนบ้านเรือไม้

มี..... 1

ไม่มี..... 2

--

 32

2.6 ลักษณะของที่อยู่อาศัย

ตึก..... 1

ครึ่งตึกครึ่งไม้..... 2

ใช้วัสดุอาคารเป็นส่วนใหญ่..... 3

ใช้วัสดุไม้ถาวร..... 4

ใช้วัสดุชั่วคราวและอยู่ในสภาพพัง..... 5

อื่นๆ (ระบุ)..... 6

--

 33

2.7 การครอบครองที่อยู่อาศัยของครัวเรือนนี้ (ไม่รวมที่ดิน)

เป็นเจ้าของ..... 1

เช่าซื้อ..... 2 เดือนละ..... บาท

(ถ้าตอบรหัส 1 หรือ 2 ข้ามไปถามข้อ 2.0)

เช่า..... 3 เดือนละ..... บาท

อยู่โดยไม่ใช่ค่าเช่าเพราะ

เป็นส่วนหนึ่งของค่าจ้าง..... 4

ให้อยู่เปล่า..... 5

เข้ามาอยู่เองโดยไม่ได้รับอนุญาต..... 6

--

 34

--	--	--	--

 35 38

2.8 ใครเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยนี้ (ถามเฉพาะครัวเรือนที่มีบ้านที่รหัส 3, 4, 5 หรือ 6 ในข้อ 2.7)

ราชพัสดุ..... 1

องค์การศาสนา..... 2

หน่วยงานของรัฐวิสาหกิจหรือรัฐบาล..... 3

เอกชน..... 4

อื่นๆ (ระบุ)..... 5

--

 39

2.9 การครอบครองที่ดินของครัวเรือนนี้ (ไม่รวมที่อยู่อาศัย)

เป็นเจ้าของ..... 1

เช่าซื้อ..... 2 เดือนละ..... บาท

(ถ้าตอบรหัส 1 หรือ 2 ข้ามไปถามข้อ 2.11)

เช่า..... 3 เดือนละ..... บาท

อยู่โดยไม่ใช่ค่าเช่าเพราะ

เป็นส่วนหนึ่งของค่าจ้าง..... 4

ให้อยู่เปล่า..... 5

--

 40

--	--	--	--

 41 44

2.10 ใครเป็นเจ้าของที่ดินที่ครัวเรือนนี้ตั้งอยู่ (เฉพาะครัวเรือนที่นับครัวเรือนได้ 3, 4, 5 หรือ 6-1 ในข้อ 2.9)

- ราชพัสดุ..... 1
- องค์การศาสนา..... 2
- หน่วยงานของรัฐวิสาหกิจหรือรัฐบาล..... 3
- เอกชน..... 4
- อื่นๆ (ระบุ)..... 5

2.11 การใช้ไฟฟ้าของครัวเรือน

- ไม่มีไฟฟ้าใช้..... 1
- มีมิเตอร์เป็นของตัวเอง..... 2
- ต่อไฟจากบ้านอื่น..... 3
- มิเตอร์ยืม..... 4
- อื่นๆ (ระบุ)..... 5

2.12 น้ำดื่มส่วนใหญ่ได้มาจากไหน

- น้ำประปาภายในบ้าน..... 1
- น้ำประปานอกบ้าน..... 2
- น้ำฝน..... 3
- น้ำบาดาลหรือน้ำบ่อ..... 4
- น้ำดื่มบรรจุขวด..... 5
- อื่นๆ (ระบุ)..... 6

2.13 น้ำใช้ส่วนใหญ่ได้มาจากไหน

- น้ำประปาภายในบ้าน..... 1
- น้ำประปานอกบ้าน..... 2
- น้ำฝน..... 3
- น้ำบาดาลหรือน้ำบ่อ..... 4
- แม่น้ำ ลำคลอง..... 5
- ซื้อน้ำใช้..... 6
- อื่นๆ (ระบุ)..... 7

2.14 การใช้ส้วมของครัวเรือน

ส้วมชักโครก

- ใช้เฉพาะครัวเรือนนี้..... 1
- ใช้ร่วมกับครัวเรือนอื่น..... 2

ส้วมซึม

- ใช้เฉพาะครัวเรือนนี้..... 3
- ใช้ร่วมกับครัวเรือนอื่น..... 4

ส้วมชักโครกและส้วมซึม

- ใช้เฉพาะครัวเรือนนี้..... 5
- ใช้ร่วมกับครัวเรือนอื่น..... 6

ส้วมแบบ บัว บ่อปลา ถ่ายลงแม่น้ำ ลำคลอง

- หรือส้วมลักษณะอื่นๆ โดยไม่มีชื่อ..... 7
- ไม่มีส้วม..... 8

- 2.15 คร่าวเรือนของท่าเรือมีรายจ่ายต่อเดือนประมาณ..... บาท
- 2.15.1 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่จอดรถ..... บาท
- 2.15.2 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค..... บาท
- 2.15.3 ค่าใช้จ่ายอื่นๆ..... บาท

60									66
66								69	
60								64	
65								69	

2.16 ขณะนี้ครัวเรือนมีหนี้สินหรือไม่

- มี..... 1
- ไม่มี..... 2 (ตอบรหัส 2 ข้ามไปตาม 2.19)

70

2.17 ถ้ามีหนี้สินเป็นประเภทใด

- เป็นเงินสด..... 1 เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด..... 3
- ไม่เป็นเงินสด..... 2

71

จำนวนเงินที่ไปหนี้สิน เป็นเงินสด..... บาท

ไม่เป็นเงินสด..... บาท

(ถ้าตอบว่าไม่เป็นเงินสด ข้ามไปตาม 2.19)

72									77
76								80	

2.18 ถ้ามีหนี้สินเป็นเงินสด ส่วนใหญ่ผู้กู้ยืมจากแหล่งใด

- 1 บิตามารคาหรือญาติพี่น้อง..... 84 อัตราดอกเบี้ยร้อยละ.....บาท/เดือน 85
- 2 กงอื่นในชุมชนหรือนอกชุมชน..... 86 อัตราดอกเบี้ยร้อยละ.....บาท/เดือน 89
- 3 ธนาคารหรือสถาบันการเงิน..... 92 อัตราดอกเบี้ยร้อยละ.....บาท/เดือน 93
- 4 อื่นๆ (ระบุ)..... 96 อัตราดอกเบี้ยร้อยละ.....บาท/เดือน 97

85					87
86				89	
92				93	
96				99	

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

8
14

15 0 0 1 17

219. คราวเรียนที่มีเครื่องใช้เหล่านี้ไว้ในครอบครองหรือไม่ ถ้ามีบันทึกจำนวน ถ้าไม่มีบันทึก "0" ใน

- 1. วิทยุ หรือวิทยุแทป 18
- 2. โทรทัศน์สี 19
- 3. โทรทัศน์ขาวดำ 20
- 4. วีดีโอ 21
- 5. เทาวีดิโอ 22
- 6. หม้อหุงข้าวไฟฟ้า 23
- 7. พัดลม 24
- 8. จักรเย็บผ้า 25
- 9. เครื่องดูดฝุ่น 26
- 10. ตู้เย็น 27
- 11. เตาแก๊ส 28
- 12. เครื่องซักผ้า 29
- 13. เครื่องปรับอากาศ 30
- 14. โทรทัศน์ 31
- 15. จักรยานสองล้อ 32
- 16. จักรยานยนต์ 33
- 17. รถยนต์ 34
- 18. อื่นๆ (ระบุ)..... 35

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.20 คริวเรือนของท่านได้รับข่าวสารข่าวดังใดมากที่สุด

อันดับที่หนึ่ง 36

วิทยุ..... 1

อันดับที่สอง 37

โทรทัศน์..... 2

หนังสือพิมพ์..... 3

หอกระจายข่าว..... 4

เพื่อนหรือญาติพี่น้อง..... 5

อื่น ๆ (ระบุ)..... 6

2.21 คริวเรือนของท่านมีการผลิตสินค้าภายในครัวเรือนหรือไม่

38

มี..... 1

ไม่มี..... 2

(ถ้าตอบว่า ไม่มี ข้ามไปตามข้อ 2.25)

2.22 จำนวนคนที่ทำงานในการผลิตสินค้าในครัวเรือนของท่าน..... คน

39 41

2.23 ประเภทอุตสาหกรรมที่ทำการผลิต

(ระบุรายละเอียดของลักษณะงานหรือประเภทกิจการ)

42 43

2.24 ลักษณะของการสำเนียงกิจการ

44

ดำเนินการเอง..... 1

รับจากผู้ว่าจ้าง โดยจัดหาวัสดุ เครื่องมือ เครื่องใช้
หรือออกค่าใช้จ่ายบางส่วน..... 2

รับจากผู้ว่าจ้าง โดยจัดหาวัสดุ เครื่องมือ เครื่องใช้
หรือออกค่าใช้จ่ายทั้งหมด..... 3

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

25) ใญ่มาสาักญ์ที่มีในชุมชน (ใ้ตอบมา 3 ข้อ)

- ขยะ..... 1
- น้ำเสีย รวมทั้งน้ำจืด, น้ำคาว..... 2
- ขุง, เชื้อโรค..... 3
- ไม่มีโทรศัพท์สาธารณะ..... 4
- ขาดความปลอดภัยในสถานที่..... 5
- ขาดความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ในชุมชน..... 6
- ถูกใจที่..... 7
- คนว่างงาน..... 8
- เด็กที่ไม่ได้รับการศึกษา..... 9
- ยาเสพติด..... 10
- อื่น ๆ (ระบุ)..... 11

45			46
47			48
49			50

26) ประเภทของความช่วยเหลือที่ด้รับการ (ใ้ตอบมา 3 ข้อ)

- ปรับปรุงสภาพแวดล้อมของชุมชน..... 1
- เป็อมข วมดีร วดประจ้ชุมชน..... 2
- หาที่อยู่ใ้ในถิ่นที่แ่ละใหม่..... 3
- ที่อยู่อาศัยราคาถูก..... 4
- เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำเพื่อพัฒนา ก่อสร้าง..... 5
- ขายของถูกช่วยเหลือการค้า..... 6
- มีสถานเื่อม วยในชุมชน..... 7
- หน่วยงานเื่อม วย นอื่จ้คน วม..... 8
- หลดสารอรรบผดง่ล้ชขรชุมชน..... 9
- เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำเพื่อพัฒนา ก่อสร้าง..... 10
- มีสถานเื่อม วยในชุมชน..... 11
- โทรศัพท์สาธารณะ..... 12
- ไฟฟ้ตามถนนเส้น..... 13
- ดูแลการเก็บขยะ..... 14
- ลดปัญหาขอสมพิศในชุมชน..... 15
- อื่น ๆ (ระบุ)..... 16

51			52
53			54
55			56

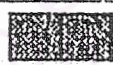
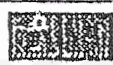
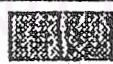
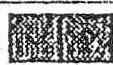
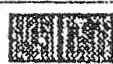
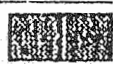

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 8 ลักษณะทั่วไปของสมาชิกในครัวเรือน

ถามทุกคน				ถามผู้ที่มิใช่สมาชิกในครัวเรือน	ถามผู้ที่มิใช่สมาชิกแต่มีรายได้	ถามผู้ที่มิใช่สมาชิกแต่ไม่มีรายได้
ชื่อตัวและชื่อสกุล	อายุ	เพศ	อาชีพ		ตั้งแต่อายุ 15 ปีขึ้นไป	ตั้งแต่อายุ 15 ปีขึ้นไป
มีหน้าที่ บก สังกัดไหนชื่อ ชื่อลี้และชื่อสกุล ตามลำดับดังนี้ - ใว้หน้า - ครัวเรือนหรือสมาชิก - บุตรชายไม่มีเครื่องแบบ (เขียนชื่อและนามสกุลไปให้) - บุตรชายแต่งแบบแล้วแต่ไม่รับราชการ - บุตรของบุตร - บิดามารดา - ญาติอื่น ๆ - ผู้อาศัยและหาเงินใช้	มีหน้าที่ อายุกี่ปี 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50.	ชาย หญิง	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9.	1. 2. 3. 4. 5. 6.	1. 2. 3. 4. 5. 6.	
F2	F3	F4	F5	F6	F7	
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						

ตารางยกกร

กรณีชื่อในทะเบียนบ้านมีชื่ออยู่ในบ้านไหน บันทึกครั้งที่ ทะเบียนบ้านนี้..... 1 ทะเบียนบ้านจังหวัดนี้..... 2 เดียวกัน..... 2 ต่างกัน..... 3 ทะเบียนบ้านอื่น..... 4 ทะเบียนบ้าน..... 5	สถานที่เกิด *	ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชนที่	เหตุผลในการเข้ามาอยู่ในชุมชนที่
	"(ชื่อ)เกิดที่ใด" ถ้าเกิดในชุมชนให้บันทึกชื่อชุมชน ถ้าเกิดที่อื่น ให้บันทึกจังหวัดที่เกิด ถ้าเกิดต่างประเทศ ให้บันทึกชื่อประเทศที่เกิด	"...(ชื่อ)...อยู่ในชุมชนที่คิดต่อกันมานานเท่าใด" "บันทึกจำนวนปี / ธันวาคมตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป ให้ข้ามไปถามใน F 16	"เหตุผลใดที่...(ชื่อ)...ย้ายเข้ามาในชุมชนนี้" หารงานทำ..... 1 ย้ายเนื่องจากงาน..... 2 อยู่ใกล้สถานที่ทำงาน..... 3 เพื่อการศึกษา..... 4 แต่งงาน..... 5 ย้ายตามหัวหน้าหรือสมาชิกในครัวเรือน..... 6 ถูกไล่ออกจากที่อื่น ๆ..... 7 บ้านเช่าราคาถูก..... 8 อื่น ๆ (ระบุ)..... 9
F8	F9	F10	F11
☐		☐	☐
☐		☐	☐
☐		☐	☐
☐		☐	☐
☐		☐	☐
☐		☐	☐
☐		☐	☐
☐		☐	☐
☐		☐	☐
☐		☐	☐

ถามผู้ที่มิใช่อายุ 5-14 ปี

ถามเฉพาะหญิงที่บวช
รหัส 2-8 ในสมุดรหัสนี้

กำลังเรียนอยู่หรือไม่ว่าว
"ในขณะนี้...(ชื่อ)...
กำลังเรียนอยู่หรือไม่"

ถามใช้เวลาส่วนใหญ่ของเด็ก
"ตั้งแต่...(ชื่อ)...ไม่เรียนหนังสือหรือหลังเลิกเรียนแล้ว
ใช้เวลาส่วนใหญ่ทำอะไร"
(ถามผู้ที่มิใช่เรียนด้วย)

"ปัจจุบัน...(ชื่อ)...มีบุตรที่มีชีวิตทั้งหมดกี่คน"
ถ้าไม่มี บันทึกรหัส "00" และข้ามไปถาม F21

บันทึกรหัส		บันทึกรหัส	
งาน.....	1	ทำงาน.....	1
นักเรียน.....	2	ช่วยธุรกิจครัวเรือน.....	2
		ฝึกอาชีพ.....	3
		ศึกษาเพิ่มเติม.....	4
		ทำงานทำ.....	5
		ทำงานบ้าน.....	6
		อยู่บ้านเฉย ๆ.....	7
		อื่น ๆ (ระบุ).....	8

(ถ้าทำงานไปกระโดดอาชีพที่ทำด้วย)

บุตรที่อยู่ในครัวเรือน	บุตรที่อยู่นอกครัวเรือน
------------------------	-------------------------

F16	F17		F18	F19
	ใช้เวลาส่วนใหญ่ทำ	อาชีพ		
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐

ตามผู้ที่มีอายุ ตั้งแต่ 13 ปีขึ้นไป

ลักษณะงานหรือประเภท กิจการที่ทำงาน "กิจกรรมที่... ซึ่ง... ทำอยู่ เป็นกิจการทำอะไร หรือผลิตอะไร"	สถานประกอบการที่ทำงาน... ...(ชื่อ) ...ทำงานในฐานะอะไร... บันทึกประวัติ	ตามเฉพาะผู้ที่มีบันทึก รหัส 1,2 ใน... สมุดรหัสนี้ F 25 ประเภทค่าจ้างที่ได้รับ งานที่ (ชื่อ)... ทำอยู่ได้รับ ค่าจ้างประเภทใด" บันทึกประวัติ	อัตราค่าจ้างที่ได้รับ "อัตราค่าจ้างที่ทำงานได้รับนั้น ได้รับกับบาทต่อชั่วโมง หรือต่อวัน หรือต่อสัปดาห์ หรือต่อเดือน" ในกรณีตอบ "5" ใน F28 ให้ตอบว่า "ค่าจ้างเฉลี่ย ต่อเดือนประมาณเท่าไร" ถ้าตอบรหัส "3" หรือ "4" ใน F25 ให้ประมาณรายได้เฉลี่ย ต่อเดือนที่ได้รับ
F24	F25	F20	F27
	☐	☐	☐
	☐	☐	☐
	☐	☐	☐
	☐	☐	☐
	☐	☐	☐
	☐	☐	☐
	☐	☐	☐
	☐	☐	☐
	☐	☐	☐

แบบประเมินทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ให้สัมภาษณ์ที่อายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป

ความตั้งใจที่จะอยู่ในชุมชนนี้		ข้อดีข้อเสียของชุมชน		ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคเอดส์	
คิดว่าจะอยู่ในชุมชนนี้ชั่วคราวหรือถาวร	เมื่อมีโอกาสต้องการจะย้ายไปอยู่ที่ใด	"ตามรายการต่อไปนี้ ท่านคิดว่าข้อใดเป็นข้อดีและข้อเสียมากที่สุดของการอยู่ในชุมชนนี้"		"ตามความเข้าใจของท่าน โรคเอดส์สามารถติดต่อได้หรือไม่"	"ท่านทราบหรือเคยได้ยินว่ามีคนเป็นโรคเอดส์หรือไม่"
บันทึกรหัส	บันทึกรหัส		บันทึกรหัส	บันทึกรหัส	บันทึกรหัส
อยู่ชั่วคราว	ชุมชนอื่น..... 1	แหล่งรายได้..... 1	ไม่ติดต่อ..... 1	ทราบ	
< 1 ปี..... 1	นอกชุมชน..... 2	ความเป็นอยู่..... 2	ติดต่อ	มี..... 1	
1 - 2 ปี..... 2	กลับภูมิลำเนา..... 3	ที่นี่ย่อมมี..... 3	ญาติ..... 2	ไม่มี..... 2	
3 ปีขึ้นไป..... 3	อื่นๆ (ระบุ)..... 4	สาธารณสุขไปไกล..... 4	เลือด..... 3	ไม่ทราบ..... 3	
ไม่สามารถกำหนดระยะเวลา..... 4		ความปลอดภัยในชีวิต..... 5	เข็มฉีดยา..... 4		(บันทึกรหัส 2 หรือ 3
อยู่ถาวร..... 5		การจราจร..... 6	เพศสัมพันธ์..... 5		ข้ามไปตามสมัคร F40)
ไม่แน่ใจ..... 6		อื่นๆ (ระบุ)..... 7	อื่น ๆ (ระบุ)..... 6		
คำตอบ "5", "6" ข้ามไปตาม F40		ไม่มี..... 8	(ถ้าตอบว่า ติดต่อให้บันทึกรหัสได้ 3 ค่าตอบ)		
F38	F39	F40	F41	F42	
☐	☐	ข้อดี ☐ ☐ ข้อเสีย ☐ ☐	☐ ☐ ☐	☐	
☐	☐	☐ ☐	☐ ☐ ☐	☐	
☐	☐	☐ ☐	☐ ☐ ☐	☐	
☐	☐	☐ ☐	☐ ☐ ☐	☐	
☐	☐	☐ ☐	☐ ☐ ☐	☐	
☐	☐	☐ ☐	☐ ☐ ☐	☐	
☐	☐	☐ ☐	☐ ☐ ☐	☐	
☐	☐	☐ ☐	☐ ☐ ☐	☐	
☐	☐	☐ ☐	☐ ☐ ☐	☐	
☐	☐	☐ ☐	☐ ☐ ☐	☐	

ตามความถี่ที่เผยแพร่สู่ผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคเอดส์

"ท่านรู้จักหรือ
เคยรู้จักคนอื่นๆ
หรือไม่"

บันทึกกรณ

"ท่านทราบไหม
ว่ากรณีเป็นเอดส์
เพราะสาเหตุใด"

บันทึกกรณ

"ผู้เป็นโรคเอดส์
ที่ท่านรู้จักไปรับ
การรักษามาจากแพทย์
หรือไม่"

บันทึกกรณ

ผู้ตอบ
สัมภาษณ์

บันทึกกรณ

หมายเหตุ

ไว้ในตำแหน่ง
สมาชิกคนสุดท้าย
ของครัวเรือน

รู้จัก..... 1

ผิดขาดสติ..... 1

ไม่รู้จัก..... 2

โศกเศร้า..... 2

รักษาจาก

แพทย์แผนปัจจุบัน..... 1

ชายเอง..... 1

นำมาจากสถานบริการ..... 3

แพทย์แผนโบราณ..... 2

หัวหน้า

รับจากเด็ก..... 4

อื่นๆ (ระบุ)..... 3

ครัวเรือน..... 2

สัสบนหน้ารถ..... 5

ไม่ทราบ..... 4

บุคคลใน

(บันทึกกรณ 2 ข้างไปต่อ)

อื่นๆ (ระบุ)..... 6

ไม่รักษา..... 5

ครัวเรือน..... 3

ศกรม F48)

ไม่ทราบ..... 7

ไม่ทราบ..... 6

F43

F44

F45

F46

F47

F48

ประวัติผู้เขียน

นางสาว พิมพ์อาภา พันธุลี เกิดเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2518 ที่อำเภอเมืองจังหวัด นครราชสีมา สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาครุ ศึกษาศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2539 และเข้ารับการศึกษาระดับหลักสูตร ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา ประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2541

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย